

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
“Academic Journal for the Humanities and Social Sciences
Dhonburi Rajabhat University”

วัตถุประสงค์	1. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย ใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัย โดยมุ่งเน้นในสาขามนุษยศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ศิลปกรรม นาฏศิลป์และการแสดง และสาขาสังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการชุมชน 2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในด้านวิชาการและงานวิจัยของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัย
กำหนดเผยแพร่	3 ฉบับ ต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม
การเผยแพร่	มอบให้ห้องสมุดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ห้องสมุดหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ห้องสมุดของสื่อมวลชน และโรงเรียนเครือข่าย
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานกองบรรณาธิการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ถนนอิสรภาพ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 โทรศัพท์ 0 2890 1801 ต่อ 21460 โทรสาร 0 2890 2294 e-mail: journal.human@dru.ac.th https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru
จัดพิมพ์โดย	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์ทันใจ 1053/20 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 10150 โทร. 0 2415 4944-5

- บทความในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นความคิดของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดของกองบรรณาธิการ และไม่ใช่ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการและ/หรือของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา
- บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะมีการตรวจความถูกต้องเหมาะสมจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer review) จำนวน 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบผู้นิพนธ์ และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (double-blind peer review)

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2567 ซึ่งได้รวบรวมบทความทางสังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 10 บทความ แบ่งเป็นบทความวิจัย 8 บทความ และบทความวิชาการ 2 บทความ ซึ่งเป็นบทความที่ทรงคุณค่า มีประโยชน์ยิ่งต่อวงวิชาการ นำเสนอทฤษฎีและการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ นาฏศิลป์ และเชิงภาษาไว้อย่างน่าสนใจ บทความวิจัย ได้แก่ บทความเรื่อง **ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี** ของ วรวิทย์ แว่นแก้ว บทความเรื่อง **การศึกษาและออกแบบตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าแปรรูปปลาไหล จังหวัดสมุทรปราการ** ของ วราภรณ์ กรเลิศวานิช และองอาจ มากสิน บทความเรื่อง **ความคงที่และการเปลี่ยนแปลงภาพแทนกะเทยในบทเพลงไทยบน YouTube** ของ เตือนใจ คคดี, วิริยา วิริยารัมภะ, อรรถพล ภมรพล, วราภรณ์ ส่วนศรีแก้ว และพงศ์ธร ทรัพย์ประเสริฐ บทความเรื่อง **แนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี** ของ อุดมสิทธิ์ อุ่นพัฒนาศิลป์, สมานันท์ รัตนศิริวิไล, วิจิต สุรดิษฐ์ และณลินี สุรดิษฐ์ บทความเรื่อง **การวิเคราะห์รูปแบบลวดลายศรีวิชัยที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัยเพื่อการประยุกต์ลวดลายใหม่** ของ ดวงรัก รัตนพันธุ์, สุธิรา ชัยรักษาเงินถาวร และพิชญ์พันธ์ สิทธิรักษ์ บทความเรื่อง **การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา** ของ กัญญาณัฐ เสียงใหญ่, สุรศักดิ์ ไตประสี และประกิจ ยาเลิศ บทความเรื่อง **ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลผู้ไร้ความสามารถ อันมีสถานภาพเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน)** ของ ศิลป์ชัย ลีลิตธรรม บทความเรื่อง **การออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์ และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน** ของ แสนชัย ลิขิตธีรวิวัฒน์ บทความวิชาการจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ บทความวิชาการเรื่อง **การสานพลังความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะ** ของ สุรีย์พร สลับสี และพงษ์พัทธ์ วัฒนพงศ์ศิริ และบทความวิชาการเรื่อง **การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำจากอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ: ระบำพระราชนิเวศน์** ของ สุนันทา เกตุเหล็ก

กองบรรณาธิการฯ ขอขอบคุณคณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัยทุกท่านที่สร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบบทความวิจัยและบทความวิชาการทั้ง 10 เรื่องนี้ขึ้น อันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อวงวิชาการ ผู้อ่านทั้งนักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยินดีรับบทความวิจัยและบทความวิชาการของท่านเข้าสู่กระบวนการพิจารณานำลงตีพิมพ์ในวารสารฯ หากมีข้อเสนอแนะใดอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองบรรณาธิการฯ ขออ้อมรับด้วยความยินดีและขอบคุณยิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รสริน ดิษฐบรรจง
บรรณาธิการบริหาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

เจ้าของ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ปนัดดา

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรรณ

เวชวิทยาลัง

ยิ้มสกุล

กำคำ

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ภา

อาจารย์กฤติญา

อาจารย์ศรัณย์

เพ็ญนาเรนทร์

ภักสิทธิ์จินดา

สรรพศิริ

คณะดำเนินงาน

อาจารย์จิดดา

อาจารย์ชมพูนุท

อาจารย์กมลชนก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักรพันธ์

อาจารย์ธณณภัทร

อาจารย์วิไลดา

เอื้อศิริวัฒนาชัย

ถาวรวงศ์

ธรรมมิกะ

พรมฉลวย

เพ็ญช่าง

ศรีทองกุล

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รสริน

ดิษฐบรรจง

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ณัฐชยา

ศาสตราจารย์ ดร.อรุณ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ

รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์

เฉลยทรัพย์

รักธรรม

ชนิษฐานันท์

รอตจันทร์

สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

(เกษียณอายุ)

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

เฉลิมพระเกียรติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเทพฯ

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเทพฯ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

(เกษียณอายุราชการ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ปกและรูปเล่ม

อาจารย์วิเชียร

เทียนแพร่มิตร

ฝ่ายเผยแพร่ทางอิเล็กทรอนิกส์

นางสาวอลิสา

อรุณธนศิริณ

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวจิตติมา

สรวยโคก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศ

วศินานนท์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา

พงศ์พัฒนโยธิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง

พรมมูล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน

เรืองรอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ

เวชกามา

ดร.พฤชา

ดอกกุหลาบ

รองศาสตราจารย์ ดร.ทองเจือ

เชยตทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงศกร

เพิ่มผล

ดร.พิมพ์วิภา

บุรวิวัฒน์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

Academic Journal for the Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Owner Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University
Editorial Office Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Honorary advisors

Asst.Prof.Dr. Yuwalak Vejwitayaklung
Assoc.Prof.Dr. Panadda Yimsakul
Assoc.Prof.Dr. Tayawan Kakham

Editorial Advisors

Asst.Prof.Dr. Pimpanga Phangnaren
Miss Krittya Paksirijinda
Mr. Sarun Sanpasiri

Editorial Editor

Asst.Prof.Dr. Rodsarin Dittabanjong

Editorial Board

Prof.Dr. Natchaya	Chalaysap	National Institute of Development Administration
Prof.Dr. Arun	Raktham	Thammasat University
Assoc.Prof.Dr. Wilaiwan	Khanittanan	Thammasat University
Assoc.Prof.Dr. Jirasak	Rodchan	Dhurakij Pundit University (Retried)
Asst.Prof.Dr. Naris	Wasinanon	Huachiew Chalermprakiet University
Assoc.Prof.Dr. Chollada	Pongpattanayothin	Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Asst.Prof.Dr. Phadung	Prommoon	SuanDusit University
Asst.Prof.Dr. Akhawit	Ruengrong	Bansomdejchaopraya
Asst.Prof.Dr. Sombat	Watchkama	Uttaradit Rajabhat University
Dr.Prueksa	Dokkularb	Phetchaburi Rajabhat University
Assoc.Prof.Dr. Thongchue	Khiatthong	DhonburiRajabhat University (Retried)
Asst.Prof.Dr. Wongsakorn	Poempol	DhonburiRajabhat University
Dr. Phimwipa	Berawat	Dhonburi Rajabhat University

Managing Committee

Miss Jirada	Ueasiriwatthanachai
Miss Chompoonut	Thawornwong
Miss Kamonchanok	Thammika
Asst.Prof.Dr. Jakkapan	Promchaluyay
Miss Thanahnaphatt	Phieanchang
Mrs. Wilada	Srithongkul

Designer

Mr. Wichian	Tienpraenimit
-------------	---------------

Electronic Distribution

Miss Alisa	Aloontanahirun
------------	----------------

Coordinator

Miss Jittima	Sruayphok
--------------	-----------

สารบัญ

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

Factors Affecting The Performance of Muangkanchanaburi Provincial Police
Officers, Muang District, Kanchanaburi Province

วรวิทย์ แวนแก้ว

(Worawit Wankeaw) A1

การศึกษาและออกแบบตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ

The Study and Design Logo for Processed Tilapia Products of Samut Prakan

วารางคณา กรเลิศวานิช และองอาจ มากสิน

(Varangkana Kornloetwanich and Ong-ard Maksin) A13

ความคงที่และการเปลี่ยนแปลงภาพแทนกะเทยในบทเพลงไทยบน YouTube

Stability and Change in Representation of Kathoey in Thai Songs on YouTube

เตือนใจ คคดี, วิริยา วิริยารัมปะ, อรรถพล ภมรพล, วราภรณ์ ต่วนศรีแก้ว

และพงษ์ธร ทรัพย์ประเสริฐ

(Tuenjai Kothdee, Wiriya Wiriarampa, Atthapon Pamonpon, Waraporn

Tuansrikeaw, and Pongtron Supprasert) A27

แนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสุพรรณบุรี

The Guidelines for Preventive Online Financial Fraud Risks for Elderly in

Suphanburi Province

อุดมสิทธิ์ อุ่นพัฒนาศิลป์, สมานันท์ รัตนศิริวิไล, วิชิต สุรดิษฐ์กุล และนลินี สุรดิษฐ์กุล

(Audomsit Aunphattanasilp, Samanan Rattanasirivilai, Vichit Suradinkura, and

Nalinee Suradinkura) A42

บทความวิจัย (ต่อ)

การวิเคราะห์รูปแบบลวดลายศรีวิชัยที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย เพื่อการประยุกต์ ลวดลายใหม่

The Analysis of Srivijaya Art Patterns Based on Srivijaya Identities for Applied New
Patterns

ดวงรัก รัตนพันธุ์, สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร และพิทยพันธ์ สิทธิรักษ์

(Tuangrak Rattanapan, Sutira Chairaksa Ngeinthawro, and Phitphan Sittirak)

..... A57

การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา

Students' Participative Political Decisions Bansomdejchaopraya Rajabhat
University

กัญญาณัฐ เสี่ยงใหญ่, สุรศักดิ์ โตประสี และประกิจ ยาเลิศ

(Kanyanat Seangyai, Surasak Toprasi, and Prakit Yalert) A72

ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลผู้ไร้ความสามารถ อันมีสถานภาพเป็น คนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน)

Liability for Tort Arising from the Actions of an Incapacitated Person with the
Status of a Defenseless Person (Homeless Person)

ศิลป์ชัย ลีลิตธรรม

(Silchai Leelitthum) A84

การออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์ และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน

The Corporate Graphic Identity Design for Promoting and Corporate Image of
Kudichin Community

แสนชัย ลิขิตธีรวุฒิ

(Sanchai Likhitteerawoot) A99

บทความวิชาการ

การสานพลังความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะ

The Collaboration of Government, Private Sector, and Civil Society in Driving Smart City Policies

สุรีย์พร สลับสี และพงษ์พัต วัฒนพงศ์ศิริ

(Sureeporn Salapsri and Pongpat Wattanapongsiri) B1

การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำจากอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ: ระบำพระราชลัญจกร

The Creation of Thai Dance Performance in Rabam Show Representing of the Rajabhat University: “Rabam Pra Raj Cha Lanjakorn”

สุนันทา เกตุเหล็ก

(Sunantha Kettlek) B13

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
เมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
Factors Affecting The Performance of
Muangkanchanaburi Provincial Police Officers, Muang
District, Kanchanaburi Province

วันที่รับบทความ: 15 พฤศจิกายน 2566

วรวิทย์ แวนแก้ว¹

วันที่แก้ไขบทความ: 25 พฤศจิกายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ: 30 พฤศจิกายน 2566

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 2) ศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และ 3) การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 150 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหารงาน รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างการทำงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน 2) แนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี คือ ควรมีการสนับสนุนให้มีการนำแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในหน่วยงานอย่างเหมาะสม รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ลดขั้นตอนต่อการปฏิบัติงานและเวลาทำงาน และ 3) การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเมืองกาญจนบุรีไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

¹ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

e-mail: worawit140141@gmail.com

Factors Affecting The Performance of Muangkanchanaburi Provincial Police Officers, Muang District, Kanchanaburi Province

Received: November 15, 2023

Worawit Wankeaw ¹

Revised: November 25, 2023

Accepted: November 30, 2023

Abstract

The purposes of this study were to 1) study factors affecting the performance of Muang Kanchanaburi Police Station, Muang District, Kanchanaburi Province, 2) study the operational guidelines of Muang Kanchanaburi Police Station, Muang District, Kanchanaburi Province, and 3) compare factors affecting the work performance of Kanchanaburi Provincial Police officers, Mueang District, Kanchanaburi Province according to personal factors. The population used in this study was 150 Muangkanchanaburi police officers, using questionnaires as a collection tool. The research results were as follows: 1) Factors affecting the performance of Muang Kanchanaburi Provincial Police Officers, Muang District, Kanchanaburi Province overall is at a high level. When considering each aspect, it was found that the element with the highest level was in the policy and administration aspect, followed by the work structure. and the element with the lowest level was the development support at the high level; 2) the operational guidelines of the Kanchanaburi Provincial Police Officers, Mueang District, Kanchanaburi Province are: there should be support for the introduction of new ideas or methods to be applied appropriately in the agency Including the use of modern technology in operations for the reduction of steps per operation and working time; and 3) the comparison of the work performance of Kanchanaburi Provincial Police officers, Mueang District, Kanchanaburi Province classified by personal factors, it was found that gender, age, education level, average monthly income, and different job positions have no different effect on the work of the Kanchanaburi Provincial Police officers.

Keywords: performance, police, Muang Kanchanaburi Police Station, Kanchanaburi Province

¹ Master of Public Administration, Southeast Asia University
e-mail: worawit140141@gmail.com

บทนำ

แนวคิดพื้นฐานจากทฤษฎีจูงใจ เชื่อว่ามนุษย์มีความต้องการเหมือนกัน ตราบใดที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้แล้ว ก็จะเกิดปัญหาความต้องการเรื่อยไป แต่ถ้าความต้องการได้รับการตอบสนองก็จะเลิกสนใจ มนุษย์สนองความต้องการแตกต่างกันไปในด้านปริมาณ ในขณะที่ความต้องการระดับต่ำค่อนข้างมีขอบเขตจำกัด แต่ความต้องการระดับสูงไม่มีขอบเขต

จากพื้นฐานทฤษฎีแรงจูงใจ ซึ่งทำให้เราทราบว่า มนุษย์เรามีความต้องการในระดับแตกต่างกัน ตั้งแต่บุคลากรระดับล่างจนถึงผู้บริหารระดับสูง ทุกคนมีความต้องการแตกต่างกันไป เนื่องจากปัจจัยพื้นฐานแตกต่างกัน ดังนั้นการจูงใจบุคลากรแต่ละระดับก็ย่อมมีความแตกต่างกันไปด้วย บุคลากรระดับล่างดังที่ทราบตามทฤษฎีของ มาสโลว์ (Maslow) ยังมีความต้องการระดับปัจจัยสี่ เพราะฉะนั้นการจูงใจบุคลากรระดับล่างเราต้องจูงใจในลักษณะที่เป็นเหมือนเงินหรือต้องการปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยที่จูงใจให้คนทำงานคือ ความสำเร็จ การยกย่อง ความก้าวหน้า ลักษณะงานความรับผิดชอบ และการเจริญเติบโตในหน้าที่การงาน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีผลต่อความสำเร็จของงานและขององค์กร องค์กรใดก็ตามหากบุคคลในองค์กรไม่มีความพึงพอใจในการทำงาน ก็จะเป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลงานและการปฏิบัติงานมีคุณภาพลดลง มีการขาดงาน ลาออกจากงาน หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาทางวินัยได้อีกด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าองค์กรใดมีบุคลากรที่มีความพึงพอใจในการทำงานสูง จะมีผลทางบวกต่อการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ความพึงพอใจในการทำงานยังแสดงถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน และภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรอีกด้วย

สถานีดารวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นหน่วยงานในระดับปฏิบัติ มีหน้าที่ดูแลและป้องกันภัยควบคุมความรุนแรงและลดโอกาสที่จะเกิดขึ้นกับสังคม มีหน้าที่หรือภารกิจหลักที่จะต้องทำในการดำเนินงานของตำรวจภายใต้ระบบราชการไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้บังคับบัญชาเน้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติงานของตำรวจไม่สามารถควบคุมอาชญากรรมให้อยู่ในภาวะที่ประชาชนรู้สึกอุ่นใจได้ ปัญหาการให้บริการที่ล่าช้าเมื่อประชาชนมาร้องทุกข์หรือร้องขอต่าง ๆ เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนสำคัญคือ เกิดจากตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงาน แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพียงใดขึ้นอยู่กับ ขวัญ กำลังใจ หรือแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการปฏิบัติงานสูงก็จะมีผลกระทบบรรยากาศในการทำงานทำให้งานมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีการปฏิบัติงานต่ำประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานก็ย่อมลดลง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้การปฏิบัติงานในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของหน่วยงานอันเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดในการทำงานของข้าราชการตำรวจของสถานีดารวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 161 คน (สถานีตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี, 2566)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีเชิงสำรวจ (survey research) เก็บข้อมูลครั้งเดียวนำมาวิเคราะห์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอนหนังสือจากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ถึงผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พร้อมกับตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความสมบูรณ์

3.3 ดำเนินการแจกแบบสอบถามและได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด แล้วนำแบบสอบถามมาสำรวจความครบถ้วนของเนื้อความในแบบสอบถาม จำนวน 161 ฉบับ พบว่าเป็นฉบับที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 150 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.16

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยใช้วิธีทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล เป็นการรายงานผลข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบแต่ละข้อ โดยการแสดงค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ของคำถามแต่ละข้อ

4.2 วิเคราะห์ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการรายงานผลข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ

t-test และ F-test หรือ ANOVA กรณีพบความแตกต่างทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยสถิติ LSD ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 135 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 เป็นเพศหญิง 15 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 อายุงาน ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 64.66 รองลงมา 6–10 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 24.67 และน้อยที่สุดมีอายุงาน 11 ปีขึ้นไป จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 10.67 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบปริญญาตรี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 58.67 รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 และน้อยที่สุดสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.66 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมามีรายได้ 15,001–20,000 บาท จำนวน 55 คิดเป็นร้อยละ 36.67 และน้อยที่สุดมีรายได้ มากกว่า 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ตำแหน่งงาน ส่วนใหญ่ป้องกันปราบปราม จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 38.67 รองลงมา สืบสวน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 และน้อยที่สุดมีตำแหน่งงานธุรการจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหารงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.39$, S.D.=0.55) รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างการทำงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.48) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.66) ด้านความผูกพันต่อองค์กร ($\bar{X}=4.29$, S.D.=0.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนามีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.76) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวม

การปฏิบัติงานของพนักงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านโครงสร้างการทำงาน	4.35	0.48	มาก	2
2. ด้านนโยบายและการบริหารงาน	4.39	0.55	มาก	1
3. ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน	4.31	0.66	มาก	3
4. ด้านความผูกพันต่อองค์กร	4.29	0.41	มาก	4
5. ด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนา	4.20	0.76	มาก	5
รวม	4.30	0.54	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์สมมติฐานเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามตำแหน่งงาน ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.30, S.D.=0.54) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหารงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.39, S.D.=0.55) รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างการทำงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.35, S.D.=0.48) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนามีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.20, S.D.=0.76)

1.3 แนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี คือ ควรมีการสนับสนุนให้มีการนำแนวคิดหรือวิธีการใหม่ๆ มาปรับใช้ในหน่วยงานอย่างเหมาะสม รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ลดขั้นตอนต่อการปฏิบัติงานและเวลาทำงาน

1.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามเพศ

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน	ชาย		หญิง		t-test	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านโครงสร้างการทำงาน	3.76	0.627	3.94	0.300	1.364	0.187
ด้านนโยบายและการบริหารงาน	3.72	0.563	3.85	0.423	0.671	0.504
ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน	3.78	0.329	3.75	0.333	2.471	0.016
ด้านความผูกพันต่อองค์กร	3.71	0.321	3.79	0.366	1.512	0.101
ด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนา	3.75	0.322	3.76	0.348	1.617	0.202
ภาพรวม	3.75	0.372	3.76	0.285	-0.04	0.968

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีเพศต่างกัน มีผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F-test	Sig
ระหว่างกลุ่ม	4.847	3	1.212	2.081	0.08
ภายในกลุ่ม	229.997	147	0.582		
รวม	234.844	150			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีอายุต่างกัน มีผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สมมติฐานเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F-test	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.094	3	0.547	0.929	0.63
ภายในกลุ่ม	233.750	147	0.589		
รวม	234.844	150			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์สมมติฐานเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F-test	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.198	3	0.240	0.404	058
ภายในกลุ่ม	233.646	147	0.593		
รวม	234.844	150			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีที่มีเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์สมมติฐานเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามตำแหน่งงาน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F-test	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.755	3	0.689	1.172	0.38
ภายในกลุ่ม	232.089	147	0.588		
รวม	234.844	150			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน มีผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน

สรุปได้ว่า การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน และตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหารงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.39$, S.D.=0.55) รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างการทำงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.48) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.66) ด้านความผูกพันต่อองค์กร ($\bar{X}=4.29$, S.D.=0.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.76) ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยอภิปรายผลเป็นรายด้านเรียงลำดับดังต่อไปนี้

2.1.1 ด้านนโยบายและการบริหาร เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีระบบการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรม รองลงมา คือ มเปิดโอกาสให้ท่านมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานตามลำดับขั้น และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด หน่วยงานกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ ปานประดิษฐ์ และอดิสร ภูสาระ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง พบว่า 1) พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับแรงจูงใจจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านความเสมอภาคในหน่วยงาน ด้านผลตอบแทนในการปฏิบัติงาน และด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และ 2) พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทองที่มีเพศ อายุและรายได้แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ส่วนพนักงานที่มีระดับการศึกษา อายุงานและตำแหน่งงานแตกต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1.2 ด้านโครงสร้างการทำงาน เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีกฎระเบียบ ข้อบังคับที่เหมาะสม และยืดหยุ่นต่อการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ลดขั้นตอนต่อการปฏิบัติงานและเวลาทำงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีการสนับสนุนให้มีการนำแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในองค์การอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครวัฒน์ นิธิจิรวงศ์

(2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ตามแผนปฏิบัติงานฝ่ายเทศกิจ กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ กรุงเทพมหานคร คือ ด้านนโยบาย การบริหารงาน การวางแผน พบว่า นโยบายและการบริหารเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรมากที่สุด ด้านการมอบหมายงานของผู้บังคับบัญชา พบว่าการจัดแบ่งการปฏิบัติหน้าที่จัดบุคลากรให้มีความเหมาะสมกับงานอย่างถูกต้องส่งผลต่อประสิทธิภาพ ด้านทักษะความรู้ความเข้าใจระบบงานและความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน พบว่า การมีความรู้ด้านกฎหมายและใช้กฎหมายตามขั้นตอนทำให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้องและรวดเร็ว ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา พบว่า การอบรมการใช้ทักษะเจรจาและทักษะเฉพาะตัว เพื่อปรับใช้ในการทำงาน ด้านการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา พบว่า การที่ผู้บังคับบัญชากำหนดแผนการปฏิบัติงานหรือวิถีทางปฏิบัติงานเอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางของการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน พบว่า การนำนวัตกรรมใหม่ (innovation) มาใช้โดยเน้นการเปลี่ยนสภาพบรรยากาศในการทำงาน รูปแบบ และวิธีการทำงานใหม่ ๆ ในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงาน พบว่า การที่หัวหน้างานมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการวินิจฉัยสั่งการ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการได้ รวดเร็ว และด้านกฎหมาย ระเบียบและวิธีปฏิบัติ พบว่า เจ้าหน้าที่เทศกิจสามารถปฏิบัติงานด้าน กฎหมาย ระเบียบและวิธีปฏิบัติชัดเจนทันก่อนเวลาที่กำหนดตามแผน

2.1.3 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงอันดับ 3 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หน่วยงานของท่านมีการติดตามและเสนอแนะให้มีการปรับปรุงงานให้เป็นไปตามมาตรฐานจากผู้บังคับบัญชา รองลงมาคือ หน่วยงานของท่านเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หน่วยงานของท่านมีการกำหนด มาตรฐานในการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลพรรณ บุญฤทธิ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 แรงจูงใจในการทำงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ซึ่งมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก

2.1.4 ด้านความผูกพันต่อองค์กร เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงอันดับ 4 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีความตั้งใจที่จะใช้ประสบการณ์จากการพัฒนาตนเองทำงานให้บรรลุเป้าหมายจนเกิดประโยชน์ให้แก่หน่วยงาน รองลงมาคือ ท่านมีความภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานและเป็นบุคคลสำคัญของหน่วยงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ท่านประสงค์ทำงานในหน่วยงานของท่านต่อไป แม้จะมีโอกาสเปลี่ยนงานใหม่ในหน่วยงานอื่นก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หน่วยงานสนับสนุนให้ท่านมีนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ หน่วยงานของท่านมีคู่มือ เอกสารทางวิชาการไว้ให้บุคลากรได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บังคับบัญชานำหน่วยงานท่านให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรและให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานแก่ท่านอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ศิริณา จิตต์จรัส และอรอุษา ปุณยบุรณะ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานและความพึงพอใจของพนักงานมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ พบว่า 1) ระดับการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับดี จำนวนร้อยละ 18.60 ระดับคะแนนรองลงมาคือ ระดับพอใช้ และระดับปรับปรุง (ต่ำกว่า 3) มีจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 16.28 ส่วนระดับดีมาก และระดับดีเด่น ร้อยละ 5.81 และ 4.65 ตามลำดับ 2) ระดับความพึงพอใจของพนักงานอุดมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 10 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความสอดคล้องกับภาพรวมคือมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน ยกเว้นด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูลและสภาพแวดล้อมในการทำงานมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง

2.1.5 ด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนา เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หน่วยงานสนับสนุนให้ท่านมีนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ หน่วยงานของท่านมีคู่มือ เอกสารทางวิชาการไว้ให้บุคลากรได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บังคับบัญชา หน่วยงานท่านให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรและให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานแก่ท่านอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเสริฐ อุไร (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัท เอจีซี ออโตโมทีฟ (ประเทศไทย) จำกัด พบว่า พนักงานบริษัท เอจีซี ออโตโมทีฟ (ประเทศไทย) จำกัด พนักงานส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 30-40 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อายุงาน 5-10 ปี ตำแหน่งงานเป็นพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน รายได้ต่อเดือน 20,001-25,000 บาท ผลการศึกษาปัจจัยด้านองค์กร พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอจีซี ออโตโมทีฟ (ประเทศไทย) จำกัด พนักงานมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในส่วนของปัจจัยค่าจ้าง และปัจจัยจูงใจ โดยรวมทั้ง 13 ด้านอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน 3 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านความสุขในการทำงาน 2) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) ด้านความมีประสิทธิภาพ ในภาพรวมแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก

2.1.6 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรีไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริณา จิตต์จรัส และอรอุษา ปุณยบุรณะ (2557) ศึกษาเรื่อง แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานและความพึงพอใจของพนักงานมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ พบว่า การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจ จำแนกตามคณะวิชา พบว่า คณะเกษตรศาสตร์ มีความพึงพอใจแตกต่างจากคณะอักษรศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ ส่วนพนักงานจำแนกตาม ประเภทสายงานพบว่ามีความแตกต่างความพึงพอใจระหว่างพนักงานสายวิชาการ และสายบริหารฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของพนักงาน จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์การปฏิบัติงานพบว่า มีความแตกต่างความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ด้านโครงสร้างการทำงาน ควรสนับสนุนให้มีการนำแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในหน่วยงานอย่างเหมาะสม รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ลดขั้นตอนต่อการปฏิบัติงานและเวลาทำงาน

1.2 ด้านนโยบายและการบริหาร ควรเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานตามลำดับชั้น

1.3 มาตรฐานการปฏิบัติงาน ควรเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน

1.4 ด้านความผูกพันต่อองค์กร ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนตั้งใจ ใช้ประสบการณ์จากการพัฒนาตนเองทำงานให้บรรลุเป้าหมายจนเกิดประโยชน์ให้แก่หน่วยงาน

1.5 ด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนา ควรมีคู่มือ เอกสารทางวิชาการไว้ให้บุคลากรได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอและควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เข้ารับการฝึกอบรม สัมมนาหรือศึกษาดูงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

2.2 ศึกษาตัวแปรปัจจัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานของหน่วยงาน

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ ปานประดิษฐ์ และอดิสร ภู่อสาร. (2563). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22(1), หน้า 113-122.
- นลพรรณ บุญฤทธิ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประเสริฐ อุไร. (2559). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัท เอจีซี ออโตโมทีฟ (ประเทศไทย) จำกัด. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการองค์การ, มหาวิทยาลัยเกริก.
- ศิรินา จิตต์จรัส และอรอุษา ปุณยบุรณะ. (2557). แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานและความพึงพอใจของพนักงานมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. วารสาร พิษเนศวรสาร, 10(1), หน้า 1-12.
- สถานีตำรวจภูธรเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. (2566). ข้อมูลพื้นฐาน โครงสร้าง อัตรากำลัง และข้อมูลผู้บริหาร. สืบค้นจาก <https://mueangkanchanaburi.police7.go.th/ita-standards/informations/basic-information/ita-o1/>
- อัศววัฒน์ นิธิจิรวงศ์. (2559). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ตามแผนปฏิบัติงาน ฝ่ายเทศกิจ กรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การศึกษาและออกแบบตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ

The Study and Design Logo for Processed Tilapia Products of Samut Prakan

วันที่รับบทความ: 7 กันยายน 2566

วรางคณา กรเลิศวานิช¹

วันที่แก้ไขบทความ: 16 พฤศจิกายน 2566

องอาจ มากสิน²

วันที่ตอบรับบทความ: 25 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลของกลุ่มแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อออกแบบตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของเกษตรกรและผู้บริโภคที่มีต่อตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้รู้เกี่ยวกับสินค้าแปรรูปปลานิล กลุ่มแปรรูปปลานิล ต.บางบ่อ อ.บางบ่อ จ.สมุทรปราการ จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด จำนวน 2 ท่าน ด้านละ 3 ท่าน เกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (standardized or structured interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) แบบสอบถามแนวทางการออกแบบ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมที่มีต่อตราสัญลักษณ์สินค้าแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อตราสัญลักษณ์สินค้าแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ โดยวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของการเขียนบรรยาย และหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภค ให้ความเห็นว่ามี ความพึงพอใจต่อตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ ในระดับพึงพอใจมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.36) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.=0.52)

คำสำคัญ: การออกแบบ ตราสัญลักษณ์ สินค้าแปรรูป ปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ

¹ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
e-mail: varangkana.k@dru.ac.th

² อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
email: ong-ard.m@dru.ac.th

The Study and Design Logo for Processed Tilapia Products of Samut Prakan

Received: September 7, 2023

Revised: November 16, 2023

Accepted: December 25, 2023

Varangkana Kornloetwanich ¹

Ong-ard Maksin ²

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the context of the tilapia processing group Samut Prakan 2) to design logos for processed tilapia products 3) to assess the satisfaction of farmers and consumers towards logos for processed tilapia products Samut Prakan. The sample group consisted of 3 experts about processed tilapia products from Tilapia Processing Group, Bang Bo Subdistrict, Bang Bo District, Samut Prakan, 3 graphic design specialists and 3 marketing specialists, and 28 agricultural producers and consumers. The research tools were structured Interviews, participant observation, a design guidelines questionnaire, an opinion questionnaire on the suitability of logos on processed tilapia products Samut Prakan, and the satisfaction assessment form for the logo on the processed tilapia products. The data was analyzed in descriptive writing and was calculated to find the mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.). It was found that the satisfaction of groups of farmers, producers, and consumers towards the logo of processed Tilapia products was at the level of high level of satisfaction, with mean ($\bar{x}$ =4.36) and standard deviation (S.D.=0.52)

Keywords: design, logo, processed products, Tilapia, Samut Prakan

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University
e-mail: varangkana.k@dru.ac.th

² Lecturer, Department of Visual Art Design, Faculty of Humanities and Social Science, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: ong-ard.m@dru.ac.th

บทนำ

จากการสำรวจเบื้องต้นของทีมผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแปรรูปปลานิล แต่เดิมชาวบ้านทำเฉพาะ การเกษตร ปลูกข้าวขาย เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการ เป็นจังหวัดที่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำไหลผ่าน ดังนั้นพื้นที่โดยส่วนใหญ่ของจังหวัดสมุทรปราการจึงติดกับแม่น้ำ ปลาที่ส่วนมากนิยมเลี้ยงกัน คือ ปลาเบญจพรรณ ประกอบไปด้วย 1) ปลาตะเพียน 2) ปลานิล 3) ปลาจิ้น 4) ปลาอีสงเทศ และ 5) ปลา สวาย (อภิวัฒน์ คำสิงห์, 2564) มีการเพาะเลี้ยงมากในเขตอำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอมือง ซึ่งกรมประมงได้มีการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการแปรรูปสินค้าจากปลานิล นอกจากการขายปลาเป็นตัว เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำบ่อปลา ภายหลังทางกลุ่มได้มีการทำบ่อเพาะเลี้ยงปลานิล และ เริ่มมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้น ภายใต้ชื่อกลุ่มแปรรูปปลานิล และนำปลานิลมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ประกอบไปด้วย ปลานิลสับ ปลาร้าปลานิล ปลานิลบอง และปลานิลหยอง โดยสินค้าที่ได้รับความนิยม มากที่สุด คือ ปลาร้าปลานิล และปลานิลสับ มีทั้งขายส่ง ขายปลีก และการขายแบบออนไลน์ ซึ่งบรรจุ ภัณฑ์ที่ใช้อยู่เดิม ไม่มีตราสัญลักษณ์หรือฉลากสินค้า ซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการขาย เนื่องจาก ผู้บริโภคไม่สามารถจดจำสินค้าได้

การสร้างตราสินค้าจึงมีความสำคัญต่อสินค้าเป็นอย่างมาก ฉะนั้นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ทางเกษตรกรจะทำให้ผู้บริโภคจำตัวสินค้านั้น ๆ ได้ นอกจากคุณสมบัติของตัวสินค้าแล้ว อีกปัจจัยหนึ่ง ที่สำคัญคือ “ตราสัญลักษณ์” ที่เป็นเครื่องหมายรับรองมาตรฐานบนสินค้าที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ ที่สำคัญ ยิ่งต่อสินค้าทุกชนิด เป็นตัวแทน หรือสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งที่บ่งบอก ประเภท รูปแบบ หรือรูปพรรณ สันฐานของสินค้า เพื่อแสดงความเป็นตัวตนของตนเอง ทำให้มีความโดดเด่น ง่ายต่อการจดจำ และสร้าง ความน่าเชื่อถือ (เกษม ภูณาศรี, ชนิตา พันธุ์ณี, สมบัติ สิงขราช, สุภา สุเทพ และดวงตา สุเทพ, 2560, หน้า 86-97) จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีการออกแบบขึ้นเพื่อทำให้สินค้ามีความโดดเด่นและแตกต่างไปจาก คู่แข่ง ซึ่งตราสินค้าคือสิ่งที่ผู้บริโภคถึงเป็นอันดับแรกในการตัดสินใจซื้อ ถือได้ว่าตราสินค้าคือสิ่งที่ช่วย สร้างให้สินค้ามีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ ทั้งยังช่วยเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันที่ได้มาตรฐาน สร้างความน่าเชื่อถือ ช่วยให้เกิดความมั่นใจในตัวผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ ยังช่วยเพิ่มคุณค่าทางด้านจิตใจของผู้บริโภคเมื่อซื้อสินค้านั้น ๆ

จากหลักการและเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการออกแบบ ตราสัญลักษณ์ของสินค้าแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ของสินค้าแปรรูป ปลานิลและการเพิ่มมูลค่าสินค้าให้แก่เกษตรกรและยังเป็นการพัฒนาสินค้าให้มีมาตรฐานและเป็นที่ ยอมรับของผู้บริโภคอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลของกลุ่มแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อออกแบบตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของเกษตรกรและผู้บริโภคที่มีต่อตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้า แปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยนี้ ใช้การศึกษาวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยได้ทำการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มแปรรูปปลานิล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีขั้นตอนดังนี้

ประชากร ผู้วิจัยมีการแบ่งประชากรออกตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 1

ประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น และสมาชิกกลุ่ม จำนวน 3 ท่าน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น และสมาชิกกลุ่ม ทั้งหมดจำนวน 3 ท่าน

ใช้วิธีการแบบเจาะจง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2

ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก/ด้านการตลาด จำนวน 6 ท่าน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก จำนวน 3 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด จำนวน 3 ท่าน

ทั้งหมดจำนวน 6 ท่าน โดยใช้วิธีการแบบเจาะจง โดยผู้เชี่ยวชาญต้องเป็นผู้ที่ทำงานด้านการออกแบบกราฟิกด้านการตลาดหรือมีประสบการณ์การออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์เพื่อชุมชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 3

ประชากร ได้แก่ ผู้ผลิตกลุ่มแปรรูปปลานิลและผู้บริโภคสินค้าแปรรูปปลานิล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ผลิตกลุ่มแปรรูปปลานิล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จำนวน 7 คน ได้มาจากการใช้วิธีการแบบเจาะจง โดยเลือกจากสมาชิกที่ทำอาชีพแปรรูปปลานิลเป็นอาชีพหลัก

กลุ่มที่ 2 ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าแปรรูปปลานิล จำนวน 21 คน คัดเลือกวิธีการแบบเจาะจง เฉพาะผู้ที่เดินเข้ามาซื้อสินค้าแปรรูปปลานิลโดยใช้ระยะเวลา 1 สัปดาห์ในการสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยมีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 1

- แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม เกี่ยวกับพื้นที่ ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ และข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าแปรรูปจากปลานิล

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการแปรรูป สินค้าแปรรูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2

- แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกและด้านการตลาด ที่มีการออกแบบตราสัญลักษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 3

- แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ผลิตกลุ่มแปรรูปปลานิลและผู้บริโภคที่มีผลต่อตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าแปรรูปปลานิล จังหวัดสมุทรปราการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 1

ผู้วิจัยได้แบ่งแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อใช้ในการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท คือ

- แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ เกี่ยวกับสินค้าแปรรูปปลานิล รวมทั้งสังเกต ถ่ายรูปด้วยตนเองระหว่างเก็บข้อมูล รวมถึงการหาแรงบันดาลใจในการออกแบบ

- แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบตราสัญลักษณ์ ภาพกราฟิกที่ใช้ในการออกแบบโทนสีในการออกแบบ ตัวอักษรในการออกแบบ และจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ได้แก่ ผลงานวิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร และเว็บไซต์ต่าง ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็น โดยการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกและด้านการตลาดที่มีต่อตราสัญลักษณ์สินค้าแปรรูปปลานิล

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 3

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมิน โดยการประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มผู้ผลิตสินค้าแปรรูปปลานิล และผู้บริโภคสินค้าแปรรูปปลานิล โดยได้มาจากการวิธีการแบบเจาะจง จากกลุ่มผู้ผลิตสินค้าแปรรูปปลานิล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 7 คน คัดเลือกเฉพาะสมาชิกที่ทำอาชีพแปรรูปปลานิลเป็นอาชีพหลัก และผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าแปรรูปปลานิล จำนวน 21 คน คัดเลือกวิธีการแบบเจาะจง เฉพาะผู้ที่เดินเข้ามาซื้อสินค้าแปรรูปปลานิลโดยใช้ระยะเวลา 1 สัปดาห์ในการสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 1

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มแปรรูปปลานิล ที่ได้จากการสัมภาษณ์รวมถึงการถ่ายภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในรูปแบบของการเขียนบรรยาย รวมถึงแนวความคิดต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เพื่อนำไปสู่แนวทางในการออกแบบตราสัญลักษณ์ ภาพที่ใช้ในการออกแบบ สีที่ใช้ในการออกแบบ ตัวอักษรที่ใช้ในการออกแบบ และภาพลักษณ์ของสินค้า

แรงบันดาลใจที่ผู้วิจัยรวบรวมวิเคราะห์ได้มาจากปลานิล ที่เป็นวัตถุดิบหลักในการแปรรูป แนวความคิดของการออกแบบคือ “คุณค่าปลานิล ถิ่นบางบ่อ” โดยอารมณ์ความรู้สึกของงานที่ได้คือ “สดใสและเป็นกันเอง” การกำหนดชุดสี ผู้วิจัยได้กำหนดชุดสีโดยชุดสีที่ได้ ผู้วิจัยนำมาจากลักษณะการเลี้ยงปลานิล สภาพแวดล้อม บรรยากาศ สีที่มาจากตัวของปลานิล เป็นต้น

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์แปรรูปปลานิลของกลุ่มผู้ผลิต
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 ภาพแรงบันดาลใจและที่มาของสี ที่นำมาใช้ในการออกแบบ
ที่มา: ผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2

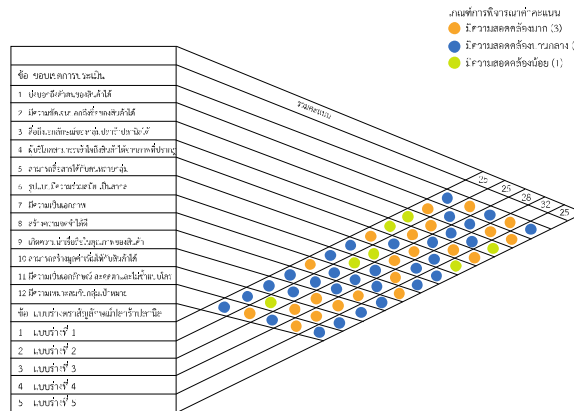
ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. วิเคราะห์ด้วยตนเองจากตารางการประเมินผลทางการคิดเชิงมีโนทัศน์ (ทรงวุฒิ เอกวุฒิมวงศา, 2557, หน้า 153) เป็นการวิเคราะห์ผลงานออกแบบด้วยตนเองในการคัดเลือกแบบร่างทั้ง 15 แบบ ให้เหลือเพียง 5 แบบ เพื่อนำทั้ง 5 แบบนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความคิดเห็นที่มีต่อตราสัญลักษณ์สินค้าแปรรูปปลานิล

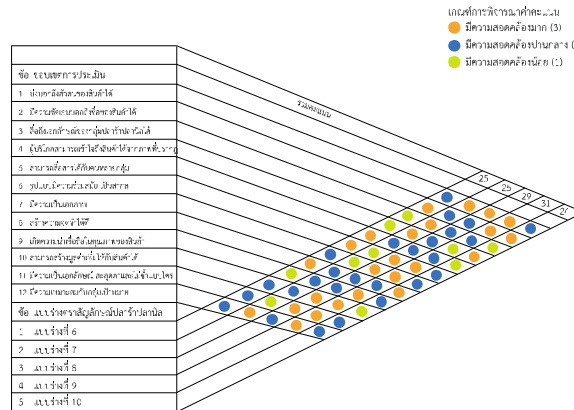

ภาพที่ 3 แบบร่างตราสัญลักษณ์กลุ่มแปรรูปปลานิล จำนวน 15 แบบ
ที่มา: ผู้วิจัย

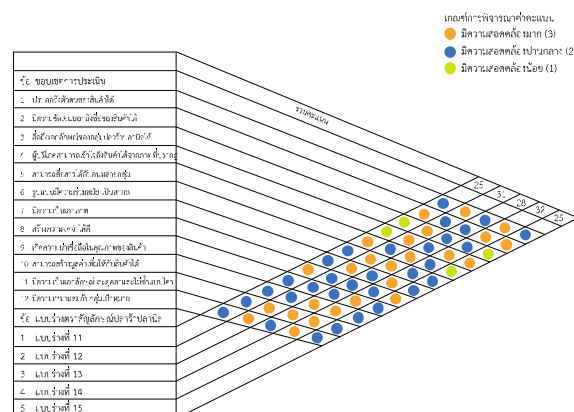
ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบร่างจากจำนวน 15 แบบ ด้วยตนเอง ตามกรอบแนวความคิดด้านการออกแบบตราสัญลักษณ์ มีข้อคำถามทั้งหมด 12 ข้อ

ภาพที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ตราสัญลักษณ์กลุ่มแปรรูปปลานิล แบบร่างที่ 1-5
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ตราสัญลักษณ์กลุ่มแปรรูปปลานิล แบบร่างที่ 6-10
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 6 แสดงการวิเคราะห์ตราสัญลักษณ์กลุ่มแปรรูปปลานิล แบบร่างที่ 11-15
ที่มา: ผู้วิจัย

2. วิเคราะห์แบบค่าเฉลี่ยของคะแนน ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกและด้านการตลาดที่มีต่อตราสัญลักษณ์สินค้าแปรรูปปลา นิล หลังจากที่ได้คัดเลือกแบบร่างตราสัญลักษณ์กลุ่มแปรรูปปลา นิลจนเหลือเพียง 5 แบบ ได้แก่ แบบร่างที่ 14 ,4 ,9 ,12 และ 8 ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ สามารถสื่อความหมายได้ดี และมีความเป็นเอกภาพ ดังนี้

ภาพที่ 7 ภาพที่ได้จากการสรุปการใช้หลักการประเมินผลทางการคิดเชิงโน้ตส์ จำนวน 5 ภาพ
ที่มา: ผู้วิจัย

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแบบร่างทั้ง 5 แบบ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกและด้านการตลาดเป็นผู้ประเมินความคิดเห็นที่มีต่อภาพร่างตราสัญลักษณ์กลุ่มแปรรูปปลา นิล เพื่อนำไปพัฒนาต่อ

ตารางที่ 1 แสดงการประเมินความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบแบบร่างตราสัญลักษณ์ สำหรับสินค้าแปรรูปปลา นิล

รายการ	ระดับความคิดเห็น									
	แบบร่างที่ 14		แบบร่างที่ 4		แบบร่างที่ 9		แบบร่างที่ 12		แบบร่างที่ 8	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. บ่งบอกถึงตัวตนของสินค้าได้	4.67	0.57	4.33	0.57	4.33	0.57	4.67	0.57	4.33	0.57
2. มีความชัดเจนบอกถึงชื่อของสินค้าได้	4.33	0.57	4.00	1.00	4.33	0.57	4.33	0.57	4.33	0.57
3. สื่อถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มได้	4.67	0.57	4.00	1.00	4.00	1.00	4.67	0.57	4.33	0.57
4. ผู้บริโภคสามารถเข้าใจถึงสินค้าได้จากภาพที่ปรากฏ	4.67	0.57	4.67	0.57	4.67	0.57	4.33	0.57	4.67	0.57
5. สามารถสื่อสารได้กับคนหลายกลุ่ม	4.67	0.57	4.33	0.57	4.33	0.57	4.67	0.57	4.00	1.00
6. รูปแบบมีความร่วมสมัย เป็นสากล	4.00	1.00	4.67	0.57	4.67	0.57	4.67	0.57	4.00	1.00
7. มีความเป็นเอกภาพ	4.00	1.00	4.33	0.57	4.33	0.57	4.33	0.57	4.00	1.00
8. สร้างความจดจำได้ดี	4.67	0.57	4.67	0.57	4.67	0.57	4.67	0.57	4.33	0.57

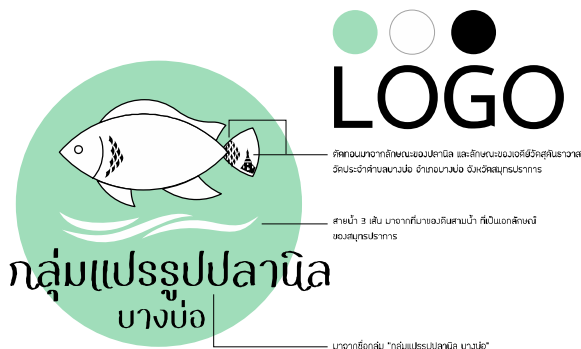
ตารางที่ 1 แสดงการประเมินความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบแบบร่างตราสัญลักษณ์ สำหรับสินค้าแปรรูปปลานิล (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น									
	แบบร่างที่ 14		แบบร่างที่ 4		แบบร่างที่ 9		แบบร่างที่ 12		แบบร่างที่ 8	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
9. เกิดความน่าเชื่อถือในคุณภาพของสินค้า	4.33	0.57	4.00	1.00	4.33	0.57	4.67	0.57	4.33	0.57
10. สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้	4.67	0.57	4.00	1.00	4.33	0.57	4.67	0.57	4.67	0.57
11. มีความเป็นเอกลักษณ์สะดุดตาและไม่ซ้ำใคร	4.33	0.57	4.33	0.57	4.33	0.57	4.00	1.00	4.67	0.57
12. มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	4.67	0.57	4.33	0.57	4.33	0.57	4.00	1.00	4.67	0.57
ผลรวม	4.47	0.64	4.30	0.71	4.38	0.60	4.47	0.64	4.36	0.68
ระดับความคิดเห็น	เหมาะสมมากที่สุด		เหมาะสมมาก		เหมาะสมมาก		เหมาะสมมากที่สุด		เหมาะสมมาก	

หลังจากที่ได้ประเมินความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก ผู้วิจัยสามารถสรุปจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญได้ว่า แบบร่างที่ 14 และแบบร่างที่ 12 มีความเหมาะสมในการนำไปพัฒนาต่อมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.47) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.=0.67)

การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 3

จากแบบร่างที่ 14 และแบบร่างที่ 12 ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาต่อและนำไปประเมินความพึงพอใจโดยผู้ผลิตกลุ่มแปรรูปปลานิลและผู้บริโภคสินค้าแปรรูปปลานิล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้วิธีการแบบเจาะจง โดยใช้การวิเคราะห์แบบค่าเฉลี่ยของคะแนน ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ภาพที่ 8 ภาพตราสัญลักษณ์กลุ่มแปรรูปปลานิล ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 9 การนำตราสัญลักษณ์ไปใช้กับผลิตภัณฑ์แปรรูปปลาแรด
ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 2 แสดงการประเมินความพึงพอใจโดยกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าแปรรูปปลาแรด จังหวัดสมุทรปราการ

รายการ	ระดับความคิดเห็น	
	$\bar{x}$	S.D.
1. ด้านการสื่อความหมาย		
ค่าเฉลี่ย ด้านการสื่อความหมาย	4.29	0.52
ระดับความคิดเห็น	พึงพอใจมาก	
2. ด้านหลักการออกแบบ		
ค่าเฉลี่ย ด้านหลักการออกแบบ	4.46	0.57
ระดับความคิดเห็น	พึงพอใจมาก	
3. ด้านการตัดสินใจซื้อ/การเพิ่มมูลค่าของสินค้า		
ค่าเฉลี่ย ด้านการตัดสินใจซื้อ/การเพิ่มมูลค่าของสินค้า	4.32	0.46
ระดับความคิดเห็น	พึงพอใจมาก	
ผลรวม	4.36	0.52
ระดับความคิดเห็น	พึงพอใจมาก	

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อตราสัญลักษณ์สำหรับสินค้าแปรรูปปลาแรด จังหวัดสมุทรปราการ ผลการประเมินพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.36) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.=0.52)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นที่ของกลุ่มแปรรูปปลานิล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชนท้องถิ่น จำนวน 3 คน พบว่า ตำบลบางบ่อมีประมาณ 3 หมู่บ้าน จำนวน 10 ชุมชน อาชีพแต่ก่อนร้อยละ 80 เป็นอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว เลี้ยงปลา แต่ปัจจุบันมีการขยายตัวของชุมชนเมืองทำให้คนในชุมชนส่วนมากเลิกทำอาชีพเกษตรกรรม ทำให้เหลือพื้นที่หรือชุมชนที่ยังคงทำอาชีพเกษตรกรรมอยู่แต่น้อย หนึ่งในนั้นที่ยังคงอาชีพอาชีพนี้ก็คือ กลุ่มแปรรูปปลานิล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ ที่แต่ก่อนมีการเลี้ยงปลานิลผสมกับกุ้งขาวแต่ด้วยภาระค่าใช้จ่ายที่สูงและความต้องการของลูกค้าในการซื้อปลาหน้าบ่อลดน้อยลง จึงทำให้สมาชิกในกลุ่มหันมาสนใจในเรื่องของการนำปลานิลมาเข้าสู่กระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทำให้มีผู้บริโภคให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ทั้งขายปลีก และขายส่งตามตลาด เช่น ตลาดไท ตลาดชลบุรี และตลาดในกรุงเทพฯ

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

จากการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่น และสมาชิกกลุ่ม เพื่อการออกแบบตราสัญลักษณ์กลุ่มแปรรูปปลานิล ผู้วิจัยแยกไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ตราสัญลักษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปข้อมูลได้ตามแนวคิดในการสร้างแบรนด์ (verbal brand) ได้ชื่อแบรนด์ กลุ่มแปรรูปปลานิล บางบ่อ โดยภาษาที่ใช้ในการสร้างแบรนด์ สามารถเข้าใจและสื่อสารกับผู้บริโภคได้ง่าย อารมณ์ ความรู้สึกของงานดูสดใสและเป็นกันเอง ทำให้ได้ผลของภาพร่างตราสัญลักษณ์ คือ การนำลักษณะของตัวปลานิล วัสดุคันธวาส มาใช้เป็นตราสัญลักษณ์ รวมถึงลักษณะของเส้นสายน้ำสามเส้นเป็นการแสดงถึงสามน้ำที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดสมุทรปราการ โดยสีที่ใช้ ผู้วิจัยมีการปรับค่าของสีให้เป็นโทนสีพาสเทล ซึ่งเป็นสีที่แทนค่าของ สีน้ำ และสีของท้องฟ้า เพื่อแสดงถึงความสดใส และเชื่อมโยงไปถึงภาพลักษณ์ของสินค้าที่แสดงถึงความเป็นมิตรต่อผู้บริโภค รวมถึงการเลือกใช้ลักษณะของตัวอักษรเพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดของการออกแบบคือ “คุณค่าปลานิล ถิ่นบางบ่อ”

2. สี ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดสี โดยสีที่ผู้วิจัยได้นำมาจากลักษณะพื้นที่การเพาะเลี้ยงปลานิล บรรยากาศ สภาพแวดล้อม เป็นต้น ทำให้ได้สีออกมาเป็นสีฟ้าอมเขียวที่ได้มาจากลักษณะของท้องฟ้าและน้ำในบ่อเพาะเลี้ยงปลานิล โดยมีการลดค่าสีให้อ่อนลงมีลักษณะเป็นสีพาสเทล เพื่อสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกของงานดูสดใสและเป็นกันเอง

3. ตัวอักษร ผู้วิจัยมีการเลือกใช้ตัวอักษรสำเร็จที่ชื่อ Fc PorRak ลักษณะของตัวอักษรมีความสอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกของงานที่ดูเป็นกันเอง ไม่เป็นทางการ ซึ่งตัวอักษรที่ผู้วิจัยเลือกใช้คือตัวอักษรที่ผู้ผลิตเปิดให้ใช้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

ผู้วิจัยได้นำต้นแบบไปประเมินความพึงพอใจโดยผู้ผลิตกลุ่มแปรรูปปลานิล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ และผู้บริโภคสินค้าแปรรูปปลานิล โดยใช้วิธีการแบบเจาะจง พบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=4.36$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.=0.52$)

2. อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

จากการศึกษาข้อมูลพื้นที่ของกลุ่มแปรรูปปลานิล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า เป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่น่าสนใจ ทั้งในเรื่องราวความเป็นมา การเพาะเลี้ยงปลานิล กระบวนการแปรรูปล้วนมีปัจจัยและองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้บริโภค ลักษณะของส่งของที่ไปขายยังสถานที่ต่าง ๆ เนื่องจากเดิมกลุ่มแปรรูปปลานิลไม่มีตราสัญลักษณ์เพื่อแสดงหรือบ่งบอกผลิตภัณฑ์ว่ามาจากที่ใด ดังนั้นการส่งเสริมและผลักดันให้กลุ่มมีตราสัญลักษณ์เพื่อส่งเสริมการขายและช่วยให้เป็นที่จดจำ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสินค้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับ รจนา จันทราสา และภาณุ พัฒนปณิธิพงศ์ (2554, หน้า 347) ที่ได้สรุปการออกแบบตราสัญลักษณ์ไว้ว่า ควรมีรูปลักษณะที่น่าจดจำ ให้ความรู้สึกคุ้นเคย ควรเรียบง่ายและมีความร่วมสมัย สะดวกและใช้งานง่าย ทั้งนี้เพื่อให้สัมพันธ์กับพื้นที่และพฤติกรรมของผู้บริโภค

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

จากแนวคิดในการสร้างแบรนด์ (verbal brand) ชื่อแบรนด์ กลุ่มแปรรูปปลานิล บางบ่อ โดยภาษาที่ใช้ในการสร้างแบรนด์ เพื่อต้องการให้สามารถสื่อสารกับผู้บริโภคได้ง่าย อารมณ์ ความรู้สึกของงานดูสดใสและเป็นกันเอง และจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปลักษณะที่มาของตราสัญลักษณ์ได้ว่า มาจากลักษณะของปลานิล สถานที่สำคัญประจำตำบลบางบ่อ คือวัดสุคันธารวาส ลักษณะของเส้นสามน้ำที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดสมุทรปราการ ใช้ภาพประกอบที่เป็นภาพวาดในลักษณะ 2 มิติ ซึ่งง่ายต่อการรับรู้และง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ สามารถเล่าเรื่องและสื่อถึงลักษณะของผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ วิรัช ลภีรัตนกุล (2544, หน้า 54-55) กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาดว่า สามารถนำไปใช้ในหลายๆ วัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายตื่นตัวและรับรู้ 2) เพื่อบอกกล่าวและให้ความรู้ 3) เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจอันดี 4) เพื่อสร้างความเชื่อถือไว้วางใจ 5) เพื่อสร้างความเป็นมิตรไมตรี 6) เพื่อให้เหตุผลประชาชนสำหรับการซื้อ และ 7) เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการยอมรับของผู้บริโภค ซึ่งแม้ว่าสินค้าแปรรูปปลานิลของกลุ่มจะมีการส่งขายไปยังที่ต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย แต่ก็ยังขาดเรื่องตราสัญลักษณ์ที่เป็นส่วนสำคัญในการช่วยประชาสัมพันธ์ และสร้างภาพจำให้แก่ผู้บริโภค และสอดคล้องกับ วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์ (2561, หน้า 1351) ที่กล่าวว่า การออกแบบอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นการช่วยยกมาตรฐานด้านภาพลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าเชื่อถือด้านคุณภาพในสายตาของผู้บริโภค อีกทั้งทำให้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมีโอกาสด้านการตลาดมากขึ้นและกว้างขึ้น

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

ผลจากการนำต้นแบบไปประเมินความพึงพอใจ โดยผู้ผลิตกลุ่มแปรรูปปลานิลและผู้บริโภคสินค้าแปรรูปปลานิล ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยได้มาจากวิธีการแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้ผลิตสินค้าแปรรูปปลานิล และผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าแปรรูปปลานิลตามร้านค้าที่มีอายุอยู่ในช่วง 30-40 ปี รวม 28 คน โดยใช้ระยะเวลา 1 สัปดาห์ในการสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความ

พึงพอใจโดยรวมในระดับมาก ทั้งด้านการสื่อความหมาย ด้านการออกแบบ และด้านการตัดสินใจซื้อ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.36) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.=0.52) หลังจากที่มีการออกแบบตราสัญลักษณ์ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน มีความหมาย และสอดคล้องกับพื้นที่และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแล้ว ทำให้สามารถสร้างการรับรู้และสร้างการจดจำได้ดีจากการประเมินด้านการสื่อความหมายที่มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.29) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.=0.52) ความสอดคล้องกับ Cath Caldwell (2019, หน้า 35 และ 113) กล่าวว่า การออกแบบตราสัญลักษณ์มีเป้าหมาย คือการสร้างสัญลักษณ์ภาพที่น่าจดจำสำหรับธุรกิจ หรือการใช้ภาษาภาพกราฟิกที่บ่งบอกถึงเรื่องราวของแบรนด์ตามความหมายของโครงการและรูปแบบ ในขณะเดียวกันก็ต้องช่วยให้ผู้บริโภคสามารถแยกความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้โดยง่ายด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสา สุนทรายุทธ (2564, หน้า ก) เรื่อง การออกแบบและพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของฝากประจำจังหวัด: กรณีศึกษา ชุมชนหนองน้ำใส จังหวัดสระแก้ว พบว่า ตราสัญลักษณ์สามารถสื่อสารถึงภาพลักษณ์ใหม่ที่ทันสมัยของตราสินค้า แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ ความเป็นกันเอง ลักษณะของความเป็นท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทดสอบตลาด โดยการนำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์เรียบร้อยแล้ว ไปลองขายในตลาดออนไลน์ และวางจำหน่ายตามร้านขายฝากทั่วไป เป็นระยะเวลา 1-6 เดือน เพื่อเปรียบเทียบระหว่างสินค้าก่อนพัฒนา และหลังการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. กลุ่มเกษตรกร และผู้ผลิต สามารถนำความรู้ด้านการออกแบบตราสัญลักษณ์ ไปประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าตัวอื่น ๆ ได้ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสินค้า
2. ตราสัญลักษณ์ที่ได้จากการวิจัย จะเป็นต้นแบบของตราสินค้าให้เข้ากลุ่มและนำไปใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาดต่อไป

บรรณานุกรม

- เกษม กุณาศรี, ชนิตา พันธุ์ณี, สมบัติ สิงขราช, สุภา สุเทพ และดวงตา สุเทพ. (2560). การเลือก
เอกลักษณ์ท้องถิ่นสำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยชมพู.
วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(4), หน้า 86-97.
- ทรงวุฒิ เอกอุทัยวงศ์. (2557). **หลักการคิดวิเคราะห์เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ พื้นฐานการคิดเชิง
พัฒนาผลิตภัณฑ์**. กรุงเทพฯ: มินิ เซอร์วิสซัพพลาย.
- รจนา จันทราสา และภาณุ พัฒนปณิธิพงศ์. (2554). การพัฒนาตราสัญลักษณ์และรูปแบบบรรจุภัณฑ์ของ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ตาลมะพร้าว อำเภอ
บางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน **การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี
2554**. (หน้า 342-348). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รสา สุนทรายุทธ. (2564). การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่การต่อยอดสินค้า
ของฝากประจำจังหวัด และการพัฒนาหลักสูตรชุมชนด้านการจัดการด้านการออกแบบและการ
เพิ่มช่องทางการตลาด: กรณีศึกษา ชุมชนหนองน้ำใส จังหวัดสระแก้ว. **วารสารศิลปกรรมบูรพา**,
24(1), หน้า 55-57.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2544). **นิเทศศาสตร์กับการประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาด**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์. (2561). การออกแบบอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ปลาไหลแปรรูปของชุมชนบ้านเตื่อ จังหวัด
หนองคาย ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ครั้งที่ 6**.
(หน้า 1,350-1,359). ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- อภิวัฒน์ คำสิงห์. (2564, ธันวาคม 1). ปลาเบญจพรรณบ่อดิน ต้นทุนต่ำ รายได้สูง ดูแลง่าย.
เทคโนโลยีชาวบ้าน. สืบค้นจาก [http://www.technologychaoban.com/fishery-
technology/article_190266](http://www.technologychaoban.com/fishery-technology/article_190266)
- Cath Caldwell. (2019). **Graphic Design for Everyone**. 8th ed. Dorling Kindersley: US.

ความคงที่และการเปลี่ยนแปลงภาพแทนกะเทยในบทเพลงไทยบน YouTube

Stability and Change in Representation of Kathoey in Thai Songs on YouTube

วันที่รับบทความ: 30 ธันวาคม 2566

เตือนใจ คตตี¹

วันที่แก้ไขบทความ: 8 กุมภาพันธ์ 2567

วิริยา วิริยารัมภา²

วันที่ตอบรับบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2567

อรรถพล ภมรพล³, วราภรณ์ ต่วนศรีแก้ว³

พงศ์ธร ทรัพย์ประเสริฐ³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคงที่และการเปลี่ยนแปลงภาพแทนกะเทยในบทเพลงไทยบน YouTube ซึ่งผู้วิจัยเลือกบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกะเทย หรือมีผู้ขับร้องเป็นเพศทางเลือก รวมทั้งสิ้น 120 เพลง โดยใช้แนวคิดเพศวิถีและภาพแทน จากผลการศึกษา พบว่า ความคงที่ของภาพแทนกะเทย มี 3 ประเด็น ได้แก่ กะเทยรักความสวยงาม กะเทยต้องการความรักจากผู้ชาย กะเทยสร้างความบันเทิง และการปรับเปลี่ยนภาพแทนกะเทย มี 2 ประเด็น ได้แก่ กะเทยลูกสาวของครอบครัว และกะเทยผู้ภูมิใจในตนเอง ทั้งด้านรูปร่างหน้าตาและเพศกะเทย

คำสำคัญ: ภาพแทน กะเทย เพลงไทย

¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
e-mail: nan_n6005@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
e-mail: yui.wiriyaa@gmail.com

³ นักศึกษาปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
e-mail: jaatthapon05@gmail.com

Stability and Change in Representation of Kathoey in Thai Songs on YouTube

Received: December 30, 2023

Revised: February 8, 2024

Accepted: February 12, 2024

Tuenjai Kothdee ¹

Wiriya Wiriarampa ²

Atthapon Pamonpon ³, Waraporn Tuansrikeaw ³

Pongtron Supprasert ³

Abstract

The purpose of this research was to study the stability and change in the image of kathoey in Thai songs on YouTube. The researcher selected 120 songs by using content about Kathoey or alternative gender singers, using the concept of gender and representation. The study's results were the stability of the representation of three Kathoey issues as follows: 1) Kathoey loved beauty; 2) Kathoey wanted love from men; and 3) Kathoey created entertainment. Moreover, there were two changes of images to represent Kathoey as follows: 1) Kathoey was the daughter of the family, and 2) Kathoey was proud of herself in appearance and androgynous gender.

Keywords: Representation, Kathoey, Thai songs

¹ Lecturer, Department of Thai, Faculty of Humanities and Social sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University
e-mail: nan_n6005@hotmail.com

² Asst.Prof. Department of Thai, Faculty of Humanities and Social sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University
e-mail: yui.wiriya@gmail.com

³ Bachelor student, Department of Thai, Faculty of Humanities and Social sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University
e-mail: jaatthapon05@gmail.com

บทนำ

เพลง คือ สำเนียงขับร้องหรือทำนองดนตรี ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของมนุษย์ เกิดจากความคิด การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ จัดเป็นวรรณกรรมประเภทที่เรียงร้อยด้วยถ้อยคำเรียบง่ายแต่มีความลึกซึ้งกินใจผู้ฟัง (ลลิตา กระสินธุ์, 2564, หน้า 12) ประกอบกับ วรรณกรรมเพลงเป็นการสื่อสารเรื่องราวที่มีขนาดสั้นกว่าวรรณกรรมอื่น ๆ ทั้งยังสามารถรับสารผ่านการฟังซึ่งเป็นการรับสารหลักของมนุษย์ในสังคม จึงทำให้สามารถเข้าถึงบุคคล และมีอิทธิพลต่อบุคคลในสังคมได้ทุกเพศทุกวัย ซึ่งจรัสลักษณ์ รัตนพันธ์ (2563, หน้า 26) ได้สรุปถึงการผลิตเพลงว่ามีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ สังคม หรือผู้คนในสังคม เนื้อหาของเพลงจึงเป็นการสะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันจะทำให้เกิดการหล่อหลอมพฤติกรรม ค่านิยมและความเชื่อที่สังคมต้องการ ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมเพลงจึงสามารถนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลายรูปแบบ โดยเนื้อหาที่กล่าวถึงเรื่องเพศเป็นเนื้อหาหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยเพลงพื้นบ้าน จนถึงเพลงปัจจุบัน

สังคมไทยในทุกยุคสมัยประกอบด้วยคนหลากหลายเพศมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการมีสำนวนว่า เล่นเพื่อน ซึ่งหมายถึง คบเพื่อนหญิงด้วยกันต่างซู้รัก หรือ ลูกสาวท ซึ่งหมายถึง ชายที่ประพฤติตนอย่างนางบำเรอ (เขมิกา ศักดิ์ใหญ่, 2565, หน้า 1) ตลอดจนการยืมคำศัพท์จากภาษาบาลีสันสกฤต มาใช้กล่าวถึงบุคคลที่ไม่ปรากฏว่าเป็นชายหรือเป็นหญิง หรือคนที่มีวัยวุฒิเพศกำกวม อย่างคำว่า บัณเฑาะก์ ที่แปลว่า กะเทย ทั้งนี้ในกฎหมายตราสามดวง สมัยรัชกาลที่ 1 ยังได้ขยายขอบเขตความหมายของกะเทยว่า เป็นบุคคลที่มีลักษณะกิริยาตรงข้ามกับเพศของตน แตกต่างไปจากทั้งชายและหญิง แต่ยังไม่อาจรวมถึงบุคคลที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศระหว่างชาย-ชาย (สมานฉันท์ ปฐมวงค์, 2566) คำว่า กะเทย ได้ถูกนำมาใช้ในงานวรรณกรรมและการสื่อสารทางสังคมอย่างแพร่หลาย ย่อมแสดงให้เห็นว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นกลุ่มบุคคลหนึ่งที่อยู่ในสังคมมาอย่างยาวนาน

“กะเทย” เป็นคำเรียกผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างหนึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเพศทางเลือก คือ คนรักเพศเดียวกัน ตามแนวคิดของเพศวิถี หมายถึง ชายที่มีกิริยาเลียนแบบผู้หญิง บ้างมีรูปลักษณ์คล้ายผู้หญิง และรักเพศเดียวกัน ที่บางครั้งถูกเรียกว่า ตุ๊ด หรือสาวสอง ดังนั้นในสังคมที่ให้ชายเป็นใหญ่ ความเป็นกะเทยจึงถูกตีตราจากกรอบมาตรฐานของสังคมว่าเป็นกลุ่มสังคมที่มีความผิดปกติทางจิตใจ และเป็นความน่ารังเกียจ ที่ไม่สามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้มาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังที่ สมานฉันท์ ปฐมวงค์ (2566) อธิบายว่าคำว่า กะเทย พบในคัมภีร์สุวรรณหมฺข ว่าเป็นกลุ่มคนที่ประพฤติดีประเวณี ขาดหน้าจะเกิดเป็นกะเทย และการถูกกีดกันจากระบบยุติธรรม โดยจัดเป็นบุคคลหนึ่งใน 33 จำพวก ที่ไม่สามารถเป็นพยานได้ ตามที่กำหนดในพระไอยการลักษณะภพญาณ ในกฎหมายตราสามดวง สอดคล้องกับ วรรณภ นพสุวรรณ์ (2555, หน้า 21) สรุปไว้ว่า สังคมไม่นิยมให้ผู้ที่ป็นรักร่วมเพศมีหน้าที่การงานใหญ่โต หรือก้าวหน้าทางสังคมหรืออาจมีกฎเกณฑ์ทางสังคมที่กำหนดขึ้นมาเพื่อการต่อต้าน กีดกัน ผู้นิยมรักร่วมเพศ ดังจะปรากฏในการตอกย้ำภาพของกะเทย ตามกรอบมาตรฐานของสังคม ที่มองว่ากะเทยเป็นความ ขบขันในงานวรรณกรรม ทั้งนวนิยาย โฆษณา ละคร ภาพยนตร์ จนกระทั่งเกิดช่องทางการนำเสนอ เนื้อหาแบบออนไลน์ ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ทำให้ผู้เสพผลงาน สามารถเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการสร้างสรรค์วรรณกรรมที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงภาพของกะเทยมากขึ้น

YouTube เป็นแพลตฟอร์มเผยแพร่วิดีโอออนไลน์ที่เริ่มใช้งานในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งมีรูปแบบการใช้งานและความเร็ว ในการประมวลผลของวิดีโอ การจัดการเพลย์ลิสต์ ประวัติการเข้าชม และอื่น ๆ ส่งผลให้ YouTube ได้รับความนิยมจากคนในสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเนื้อหาหนึ่งได้รับการนำเสนอจำนวนมาก คือ วรรณกรรมประเภทเพลง ซึ่งผลิตเนื้อหาที่หลากหลายตามผู้สร้าง เนื้อหาหนึ่งที่นำเสนอ คือ เนื้อหาที่เกี่ยวกับกะเทยที่มีอย่างหลากหลายและกว้างขวาง ทั้งเรื่องความรัก ลักษณะของกะเทย รวมถึงทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อกะเทย ที่ส่งผลต่อการสร้างภาพแทนของ สจ๊วต ฮอลล์ อันหมายถึง การประกอบสร้างความหมายของสิ่งหนึ่ง ๆ จากการเชื่อมโยงความหมายเดิมในโลกของความจริงบางส่วนเข้ากับความหมายใหม่ที่ต้องการสร้างขึ้นและมีอิทธิพลความคิดและความเชื่อของคนทั่วไปในสังคม (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2548) ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติการตอกย้ำและโต้ตอบการเหยียดเพศในสังคมชายเป็นใหญ่ จากบทเพลงเหยียดเพศในสังคมออนไลน์ของ โสภิตา รูปสะอาด และอมต จันทรังษี (2564, หน้า 108-110) ที่สรุปว่าเพศทางเลือกได้รับการปฏิบัติเป็นวัตถุและตลกทางเพศ ซึ่งเกิดจากการประกอบความหมายทางเพศที่ถูกกำหนดโดยสังคมชายเป็นใหญ่ สอดคล้องกับ เขมิกา ศักดิ์ใหญ่ (2565, หน้า 36) ที่ศึกษาเรื่อง ภาพของ “กะเทย” ในวรรณกรรมเพลงไทยสากล ตามกรอบของเพศวิถีรักต่างเพศ ที่ทำให้ภาพของกะเทยถูกนำเสนอในเชิงลบ ทั้งเรื่องการเป็นตัวตลก ความผิดหวังในความรัก และการแปลกแยกจากผู้อื่น

จากเหตุผลข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง ความคงที่และการเปลี่ยนแปลงภาพแทนกะเทยในบทเพลงไทยบน YouTube โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความคงที่ของภาพแทนกะเทย และการเปลี่ยนแปลงภาพของกะเทยในบทเพลงไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคงที่ของภาพแทนกะเทยในบทเพลงไทยบน YouTube
2. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของภาพแทนกะเทยในบทเพลงไทยบน YouTube

ขอบเขตของการวิจัย

เพลงไทยที่เผยแพร่ใน YouTube โดยเลือกศึกษาจากบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกะเทย หรือมีผู้ขับร้องเป็นเพศทางเลือก ตั้งแต่ปีที่เริ่มใช้ YouTube ในประเทศไทย คือ พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2566 (1 ธันวาคม 2566) จำนวนทั้งสิ้น 120 เพลง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาพแทนกะเทย หมายถึง การประกอบสร้างความหมายให้แก่ เพศชายที่มีกิริยา ท่าทางการแต่งกาย และการพูดจาเลียนแบบผู้หญิง หรือมีรูปลักษณ์คล้ายผู้หญิง และรักเพศเดียวกัน ผ่านการตีความการใช้ภาษาอย่างซ้ำ ๆ ในบทเพลง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร และนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภาพแทน เพศวิถี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกะเทย และรวบรวมบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกะเทยหรือมีผู้ขับร้องเป็นเพศทางเลือก ใน YouTube จำนวน 120 เพลง
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแนวคิดเรื่องเพศวิถี และภาพแทน ของสจวร์ต ฮอลล์ มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์
3. ขั้นสรุปผลการศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ภาษาในบทเพลง อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
4. ขั้นนำเสนอผลการศึกษา โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตัวอย่าง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ภาพแทนของกะเทยในบทเพลงไทยบน YouTube จำนวน 120 เพลง มีผลการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความคงที่ของภาพแทนกะเทย

การศึกษาการใช้ภาษาในบทเพลง พบภาพของกะเทยที่นำเสนออย่างต่อเนื่องและได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างภาพแทนกะเทยของคนในสังคม ดังนี้

1.1.1 กะเทยรักความสวยงาม

การกล่าวถึงกะเทยในบทเพลง พบการใช้ภาษาที่สะท้อนถึงการรักความสวยงาม ด้วยการทำให้ตนเองมีรูปลักษณ์ภายนอกที่สวยงามกว่าผู้หญิง และความสามารถในการสร้างสรรค์งานที่ต้องการความสวยงาม ได้แก่ การเป็นช่างแต่งหน้า ทำผม นักฟ้อนรำ นักจัดบายศรี หรือดอกไม้ ตลอดจนการจัดตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) กะเทยต้องศัลยกรรม เพื่อทำให้ตนเองมีรูปลักษณ์ที่สวยงามตามแบบฉบับของเพศหญิงที่สังคมกำหนด โดยปรากฏในบทเพลงจำนวน 10 เพลง ได้แก่ การผ่าตัดแปลงเพศ ดังเพลงเกลิยดตุ๊ด “บางคนลงทุนตัดพวงสวรรค์ เสริมยางซิลิโคน” (ซีเปีย, 2553) เพื่อให้ตนมีอวัยวะเพศแบบผู้หญิง นอกจากการผ่าตัดเพื่อแปลงเพศแล้วยังมีบทเพลงที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ภายนอกทั้งหน้าตา รูปร่างให้มีความสวยงามมากกว่าภาพของผู้หญิงที่สังคมกำหนด ผ่านเพลงกะเทยไทยแลนด์ ดังเนื้อเพลง “ถูกหวยรางวัลที่หนึ่งสักทีจะไปยันฮีให้หมอเขาตัด ไปตัดไปผ่าทำหน้าทำตาให้เหมือนดาราเกาหลี ทำโน้นทำนี่ ทำหน้าทำนม ทำผมทำสีให้สวยเหมือนเทพี” (ปรภวรรต, คเชนทร, 2558) และเพลงรักตุ๊ด “เดี๋ยวนี้เขาเปลี่ยนชายเป็นหญิงออกมาแล้วสวยพริ้งยิ่งกว่านางสาวไทย ดารานางแบบก็มากมีดูหุ่นสวยเช็กซีแพมผู้หญิงยังอาย” (วิจิต ศิลารัมย์, 2558)

2) กะเทยช่างหน้า ช่างผม ช่างฟ้อน และช่างงานประติมากรรม โดยปรากฏในบทเพลงจำนวน 21 เพลง ดังเช่น เพลงตัวแทนกะเทย “งานบุญ งานบ้าน ดึงบ่าว่างานวัด ดึงบ่าว่างานวา

ตกแต่งแบ่งบ้าน ก่หมู่กะเทยทั้งนั้น งานฝีมือเขาดีว่าดี แบ่งขันบายศรีมีความละเอียดแต่งดอกแต่งดวงอย่างละไมละเมียด เขายังขอไปสอนแผ้วจ้างฟ้อนปุ่นเล่าแต่งหน้าทำผมตึงบ่อปิ่นข้าเจ้า หมู่ดีแบ่งผ้าก่หมู่กะเทยทั้งนั้น” (ปรภวรรต, คเชนทร, 2558) และ เพลงอิจฉากะเทย โอ้ยอายหมา เกิดมาน้อยหน้ากะเทย มีบุญมีงานเอ็นทากะเทย แต่งหน้าเย็บปักถักร้อย สาวใหญ่สาวน้อยซิดซ้ายหมดเลย เต็นระบำรำฟ้อน ผู้ฝึกผู้สอนนั้นก็กะเทย งานบุญงานวัดงานวาต้องเพ็งต้องพากับกล่ากะเทย” (สัญญาลักษณ์ ดอนศรี, 2564)

1.1.2 กะเทยไม่เคยได้รับรักแท้จากผู้ชาย

การศึกษาการใช้ภาษาในบทเพลง พบการใช้ถ้อยคำซ้ำ ๆ ที่ต้องการสร้างความหมายว่า กะเทยเป็นเพศที่มีความต้องการการมีสัมพันธ์กับผู้ชายเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ต้องแสวงหาผู้ชายมามีความสัมพันธ์กับตนเอง การยอมเป็นผู้เลี้ยงดูผู้ชาย การยอมเป็นเพียงของทดแทนผู้หญิง เมื่อผู้ชายมองว่าผู้หญิงไม่ดีพอ จนนำไปสู่การที่กะเทยไม่เคยได้รับความจริงใจจากผู้ชาย ดังรายละเอียด

1) การแสวงหาผู้ชายมามีความสัมพันธ์กับตนเอง

การใช้ภาษาในบทเพลงจำนวน 12 เพลง พบคำที่สะท้อนถึงการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชาย เช่น เช็ดน้ำลาย ยกชด ผัว เล่นไม้ และคำว่าไม้ ที่ปรากฏในเพลงกะเทยควาย “กะเทยควายแอบมองแต่ผู้ชาย เห็นแล้วต้องหยิบผ้าเช็ดหน้า เช็ด เช็ด เช็ด น้ำลาย ไม่สนใจว่าใครจะมอง กะเทยควายเริ่มออกอาการ เกือบอาการไม่ไหวอยู่แล้ว ว้ายกะเทยควาย ชอบกินแต่ผู้ชาย เห็นแล้วมันทนไม่ไหว ต้องเอามาชด ชดให้สะใจ” (ประสงค์ ตั้งตัว, 2558)

บทเพลงในปี 2558-2560 และ 2566 พบคำว่าเล่นไม้ ซึ่งเป็นศัพท์แสลงของกะเทยในภาษาอีสาน หมายถึง การออกไปเที่ยวเพื่อหาผู้ชายมามีความสัมพันธ์ทางเพศ ในเพลงกะเทยแย่งซีน “มาเล่นไม้กันเด้อ ผู้บ่าวหน้าฮ้านหมอลำ” (ยอดรัก ทับพิมพ์แสน, 2559) และเพลงกะเทยรุ่นพี่ “เดี๋ยวนี้หมู่อายุแรกก็ยังบสลาย...เวอร์วังอลังการ อยู่หน้าฮ้านหมอลำ สิพาไป เล่นไม้ สิพาไป จอบผู้ชาย” (ยุ้ย มานะศักดิ์, 2566) ตลอดจนคำว่า ไม้ ซึ่งเป็นคำแสลงในภาษาอีสาน หมายถึง อวัยวะเพศของผู้ชาย ดังพบในเพลงกะเทยศรีอีสาน “สกลนคร ดินแดนแห่งเมืองกะเทยหมาน ว่าแต่อกบ้าน สามสี่ไม้ นี่ชั้นต่ำ กะเทยโคราช ผู้เฒ่าผู้บ่าวผูกขาดเบ็ด แต่งโตเร็ด ๆ กินเหล้าขาวกะเทยเลย เห็นยืนเงิบ ๆ เช็ดไม้บีบน้ำตาเสีย หมู่เฮากะเทยแห่งเมืองนครพนม กะเทยอำนาจเก่งกว่าทีมชาติเรื่องเล่นไม้ ...กะเทยชัยภูมิ กินไม้จนแก้มบวมกะเทยที่เมืองหนองคาย กะเทยบึงกาฬลีลาทำยากเพิ่นหลาย” (ก้อง ห้วยไร่, 2559)

2) การยอมเป็นผู้เลี้ยงดูผู้ชาย

การใช้ภาษาในบทเพลงจำนวน 15 เพลง พบคำที่สะท้อนถึงการเป็นผู้เลี้ยงดูผู้ชาย คือ การมอบเงินทอง ของมีค่าให้แก่ผู้ชาย ซึ่งในมุมมองของคนในสังคมและกะเทยคิดว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ชายยินยอมอยู่กับกะเทย ดังพบในเพลงจำนวน 10 เพลง เช่น เพลงกะเทยไทยอย่าได้แคร์ “กะเทยซ่าเป็นตุ๋ออนไลน์ กดเงินให้ผู้ชายเปิดมือกะบ่จ่ม...เขามาขอใช้อย่างเดียว...อยากให้เลี้ยงดูต้องรู้จักเทิดทูนกะเทยเป็นกองทุนให้เอาใจเขาไว้...อยากให้สรั้อยได้แหวนเขากะยอมซื้อให้” (ภานุมาศ มหาไชย, 2557) เพลงกะเทยซึ้งใจ “ให้หลายท่อได้ เจ้ากะบ่รู้จักพอ เงินบ่มีเจ้ากะมาขอ ให้เจ้าบ่พอ สิ้นบ้ออายเออ”

(บุญมา สุตะคาน, 2559) และเพลงกะเทยไม่เคยสบาย “ยังมีผู้ชายที่เราต้องเปย์” (วิทยา บุญอาษา, 2564) ตลอดจนการเลี้ยวเหล้า โดยเฉพาะเหล้าขาว เมื่อไปพบผู้ชายที่พึงพอใจในหน้าฮ้านหมอลำ เพื่อแลกกับการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชาย เช่น เพลงกะเทยศรีอีสาน “กะเทยโคราช ผู้เฒ่าผู้บ่าวถูกฟาดเบ็ดแต่งโตเร็ด ๆ กินเหล้าขาวกะเทยเลย เห็นยีนเจียบ ๆ เช็ดไม้ปัดหน้าตาเสีย” (ก้อง ห้วยไร่, 2559) และเพลงกะเทยแย่งซีน “...มาเล่นไม้กันเด้อ ผู้บ่าวหน้าฮ้านหมอลำ เปิกเหล้าขาวพอได้ยาวพอได้ดิน”

3) การยอมเป็นของทดแทนผู้หญิงแท้

กะเทยมักจะถูกเรียกขานจากสังคมและจากกลุ่มตนเองว่าเป็นดอกไม้ปลอม เป็นของปลอม ที่ต้องให้ทำเลียนแบบเหมือนของจริงแค่ไหนก็ไม่มีทางที่จะแทนที่ของจริงได้ ฉะนั้นกะเทยจึงเป็นยอมเป็นตัวเลือกแทนผู้หญิง เวลาผู้ชายผิดหวังมาจากผู้หญิงเท่านั้น ดังพบในเพลงจำนวน 16 เพลง เช่น เพลงกะเทยไทย “เจ็บจากหญิงใด มีกะเทยไทยพร้อมจะดูแล...หายเจ็บแล้วค่อยไป ชะนีทำร้ายแล้วค่อยมา...ฉันยอมเสียน้ำตา เพื่อโยนเศษเวลามาให้กะเทย” (เพชร สหรัตน์, 2557) เพลงผู้หญิงไม่ดียังมีกะเทย “เธอต้องเจ็บ ต้องเสียใจ เมื่อเขานั้นไม่ใช่ดี น้ำตาผู้ชาย จากน้ำมือชะนีนางนั้น...ผู้หญิงไม่ดียังมีกะเทย ฉันขอชดเชยแทนเขาได้ไหม...บทบาทกะเทย ก็มีแค่ที่ระบาย หน้าทีปลอกใจ ผ่อนคลายความทรมาน” (นิค คณิศรณ, 2559) ซึ่งกลุ่มกะเทยก็มีความคิดเช่นเดียวกัน ดังพบในเพลงกะเทยแย่งซีน “ถึงสิเป็นกะเทยบ่เคยหลายใจ เจ็บจากชะนียามได้ให้มาหาคะเทย สิดูแลทุกอย่างบ่ให้เสียใจเลย ด้วยเกียรติของกะเทย ตัดซีศรีสยาม” (ยอดรัก ทับพิมพ์แสน, 2559) และเพลงผู้บ่าวสายเหลือง (ทุ่ง ชลทิศ, 2563) ดังเนื้อเพลง “เจ้ากินกันเองอ้ายกะกินได้คือกัน กะบ่ได้จืดสุมเจ้าดอกน้องเหล่าทั้งหลาย ผู้ชายเขากินกันเองกะได้ สิอีกกันให้ซุมเจ้าออกแตกตาย ฮ้องให้เสียตาย ผู้ชายสายเหลือง” เนื้อหาของเพลงกล่าวถึงความหลากหลายทางเพศเมื่อผู้หญิงเปลี่ยนไปรักผู้หญิงด้วยกันเอง ผู้ชายจึงมีความคิดว่าตนก็สามารถรักผู้ชายได้

ภาพทั้งหมดนั้นสะท้อนถึงความรักของกะเทยยังคงถูกนำเสนอว่าเป็นผู้ที่ผิดหวัง ในความรักไม่ประสบความสำเร็จ เนื้อหาจึงคงแสดงถึงความโศกเศร้า เสียใจ เจ็บปวดในเรื่องของความรักที่ทุ่มเทแต่ไม่เคยได้ความรักแท้กลับมา ดังปรากฏในเพลงมาอย่างต่อเนื่องกันจำนวน 36 เพลง เช่น เพลงกะเทยไม่เคยนอกใจ “เกิดมายอมและพร้อมให้หลอกลวง ค่าฉันฉันต้องยืนคงกับความผิดหวัง สาวประเภทสองบินกลับก่อนฟ้าจะสางเขาค่าทุเรศทุรังต้องฟังทั้งน้ำตา” (ชวัลวิทย์ ยิ่งยศเสนี, 2557) ซึ่งความคิดนี้ได้ถูกเน้นย้ำผ่านเพลงของเพศทางเลือกในเพลงน้ำตาคะเทย “อย่าซีเตียดความฮักกะเทยมอบให้...มีแต่ความฮักแท้ แบบแพร่ ๆ ให้อ้ายทุกที ...นางเจ็บปวดยามเห็นอ้ายเดินคงสาว...กะเทยก็มีหัวใจ เจ็บจนเกือบตาย” (จินนี่ ภูไท, 2559) เพลงกะเทยก็มีหัวใจ ที่เน้นย้ำถึงการไม่เคยพบกับความรักแท้ และต้องพบกับความเจ็บซ้ำ ๆ ดังเนื้อเพลง “กะเทยอย่างฉันก็มีหัวใจ แต่ใครใครมองไม่เห็นกัน ฉันก็มีน้ำตา รอยยิ้มที่ฉันสร้างมากลั่นความซ้ำ ช่างในหัวใจ ไม่เคยพานพบรักแท้ กับใครสักคน เจ็บที่หนกะเทยเข้าใจ...ทั้งชีวิตกะเทย มีแต่ถูกทิ้ง แพ้จนหัวใจอ่อนแอ” (ลูกน้ำ จุลินทรีย์, 2563)

1.1.3 กะเทยสร้างความบันเทิง

การศึกษาการใช้คำในบทเพลง พบการใช้คำว่า สนุก เฮ ลั่นลา สีสัน และตลก จำนวน 42 เพลง ที่สะท้อนถึงการประกอบสร้างคุณลักษณะของกะเทยของสังคมไทย คือต้องเป็นผู้สร้าง

ความสนุกสนานให้แก่สังคม จนนำไปสู่การทำให้กะเทยกลายเป็นความตลกขบขันของสังคม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างเพลง คือ เพลงนางสาวแนนซีที่เผยแพร่บน YouTube ในปี 2556 “**สนุกหลุดโลกพกแต่อารมณ์ดี เอไหนดกกันเต็มที เหมือนเพื่อนสตรี คนหนึ่งมาแต่ไหน**” (ฉัตร เชียงใหม่, 2547) สอดคล้องกับในเพลงกะเทยลั่นลา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง กะเทยเป็นคนสนุกสนาน มีชีวิตชีวา เวลารวมตัวกันจะคอยสร้างสีสันความสนุกสนาน ดังเนื้อเพลงที่ว่า “วันนี้สนุกจริงเว้ย เพื่อนกะเทยหละออกมา ออกมา จิตกันไปเลยค่า **ไปลั่นลาประสาเกเทย**”, กะเทยช่วยเป็นสีสันให้โลกนั้นเบิกบานอุรา” (สัญญาลักษณ์ ดอนศรี, 2558) เพลงกะเทยแย่งซีน “เกิดมาเป็นสตรีมีกล่อม กะเลิศจะงามตามจินตนาการ **สร้างสีสันบันเทิงมาแต่โบราณ ให้ผู้คนเอ็นชานว่าซุ่มกะเทย...**” (ยอดรัก ทับพิมพ์แสน, 2559) และในเพลงกะเทยไม่เคยสบาย “หลายครั้งหมู่เฮาถูกมองเป็น**ตัวตลก ตลกก็จริงแต่ไม่ตลอดเวลา มักเล่นมุกมันลง**เพื่อกะมียู่ได้น้ำตา **มอบความสนุกเฮฮา**คือ**หน้าที่กะเทย**” (วิทยา บุญอาษา, 2564) จากเพลงได้เน้นย้ำว่าหน้าที่ของกะเทยคือการให้ความสนุก

ภาพของกะเทยจึงมาพร้อมกับความสนุกสนานเสมอ โดยเฉพาะกับการเป็นนักเต้นหน้าวงหมอลำ และร๊อคแด้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการให้ความบันเทิงปรากฏถึงจำนวน 36 เพลง ดังเช่น เพลงกะเทยหน้าฮ้าน “กะเทยเพิ่นจองไว้ ยึดหน้าเดินดอกเวที ซุ่มซนนี้ต้องหลบไป ย้อนมาหลายเป็นต่ายาน **หมอลำคณะ** น้อยใหญ่ แพนคลับมากมาย ล้วนเพื่อนสาวทั้งนั้น สร้างความบันเทิง ความฮา ความมัน **เต่งอยู่หน้าฮ้าน**เปิดคืน ซอดแจ้ง” (พจน์ สุวรรณพันธ์, 2558) และได้รับการเน้นย้ำผ่านเพลงกะเทยมักม่วนที่ขับร้องโดยเพศทางเลือก ดังเนื้อเพลง “พวกเราเหล่ากะเทย...**เต้นหน้าฮ้านยามมีงานบุญ บั้งไฟ** มามามาโชว์ลีลาได้ทุกสไตล์ ไปพวกเราไปโยกเอาไว้นจนฮอดฟ้าสาง ร็อกแรปร็อคเก้ กัมมันส์สไตล์เต้นได้ทุกอย่าง” (บุญมา สุตะคาน, 2559) และเพลงกะเทยวัยทีน “**คำมากะไปแล้วคะ ขอแต่รู้ว่าหมอลำอยู่บ้านใด บอกดิ ฉันทึไปอยู่ใกล้เปรียบเหมือนแสงไฟ**คอยสร้างสีสันว่า**แต่ได้ยินเสียงหมอลำฮ้อง**พวกดิฉัน**ขอจองอยู่แถว หน้าฮ้าน** บ่ได้กวนไม้ดอกคำ เพราะหัวใจน้องหล้ารักสนุก” (หนุ่ม เมืองน้ำดำ, 2563)

1.2 การเปลี่ยนแปลงของภาพแทนกะเทย

การศึกษาเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกะเทย และมีผู้ขับร้องเป็นเพศทางเลือก โดยเพลงในช่วง 2558-2566 พบว่ามีผู้ขับร้องมากถึง 27 คน โดยมีข้อสังเกตว่าจำนวนของผู้ขับร้องเพลงทางเลือกมีมากขึ้น กว่าก่อนที่จะมีการประกาศพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ ซึ่งผู้ขับร้องกลุ่มเพศทางเลือกจะมีลักษณะและพฤติกรรมที่ไม่แสดงออกถึงการเป็นตัวตลก จึงนำไปสู่การวิเคราะห์ภาพของกะเทยที่มีความพยายามจะเปลี่ยนแปลงได้ ดังนี้

1.2.1 กะเทยลูกสาวของครอบครัว

การนำเสนอภาพของกะเทยโดยมากจะเป็นการไม่ยอมรับในตัวตนของกะเทย แต่มีเพลงจำนวน 12 เพลงที่เริ่มมีการนำเสนอภาพของการยอมรับในระดับครอบครัวถึงแม้ว่าจะเป็นบางครอบครัว จากเพลงกะเทยเปิดใจ “**หลายคนโชคดีที่ครอบครัวเขายอมรับกัน**” (บุญมา สุตะคาน, 2559) และการนำเสนอเนื้อหาของบทเพลงที่สะท้อนถึงการไม่ยอมรับลูกที่เป็นกะเทยของคนในครอบครัว โดยเฉพาะผู้เป็นพ่อ แต่ในช่วงท่อนฮุคและช่วงจบเพลง กลับมีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นการยอมรับลูกที่เป็นกะเทย ซึ่งจะพบการใช้เรียกแทนลูกของตนเองว่าลูกสาว ดังเช่น เพลงลูกฉันเป็นกะเทย “**แก้งนางฟ้า** คือ

ฉายาของเพิ่น ๆ บ่เคยเงินเดินสะบัดใส่พร้อมบ่ยอมแพ้ผู้ใด หุ่นเป็นชายแต่ใจอ่อนคือหญิง สันกระทิงแต่พรั่ง
พรั่งคักแท้ ถักใจแม่อยู่แต่ถักใจแม่ ลูกสาวบ่แท้แต่ลูกฉันเป็นกะเทย” (สะเลอบี้, 2562) เพลงบักหล่าอยาก
เป็นสาว “อยากเป็นหยั่งกะเป็นเถะลูกหล่า ว่าแต่ใหญ่ขึ้นมาบักหล่าเป็นคนดี ดูเลพอแม่ยามแก่เฒ่า
สำนึกกะเฮา ว่าแต่พอได้ลูกสาวดี” (ธนันธร นอนเวิน, 2563) และเพลงไอ้สอง โดย อิษณกร
พิงเกียรติศรี (2565) ที่มีการนำเสนอเพลงในลักษณะของความขัดแย้งระหว่างถ้อยคำ คือ “ก็พ่อไม่
เข้าใจสอง” มาเป็นการต่อรองให้ยอมรับตัวตนที่เป็นกะเทยได้ ดังเนื้อเพลง “ก็เพราะความจริงไอ้สองมัน
ไม่ได้เป็นผู้ชาย...พ่อบอกว่า มึงต้องเป็นทหาร “เป็นพยาบาลได้ไหมอะ” ไม่ได้ถ้ามึงเป็นมึงตาย เลือกเกิด
ก็ไม่ได้ ทำใจได้ มันไม่ใช่ ก็พ่อไม่เข้าใจสอง” กับภาพประกอบเพลงที่ท้ายที่สุดแล้วผู้เป็นพ่อก็ยอมรับ
ความเป็นกะเทยของลูกด้วยการยินยอมตกแต่งตนเองให้มีลักษณะของเพศหญิงด้วยการใส่ที่คาดผม

1.2.2 กะเทยผู้ภูมิใจในตนเอง

การนำเสนอภาพของกะเทยลักษณะของกะเทยโดยมากจะมุ่งเน้นที่ภาพของการ
ตัดพ้อในโชคชะตาชีวิตของตนเอง จากการปรากฏการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อตัดพ้อว่าตนเองมี
ความผิดอย่างจริงจังต้องผิดหวังในความรัก เช่น เพลงน้ำตาสีม่วง “ผิดด้วยหรือที่ฉันเกิดมาเป็นชาย
ผู้มีหัวใจปรารถนาไม้ป่าเดียวกัน ร่างเป็นชาย ใจเป็นหญิง” (อัฐพล ต้นคำ, 2548) นอกจากนี้เพลง
ในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีการระบุว่า ชีวิตของกะเทยคือกรรม ดังพบในเพลงกะเทยก็มีหัวใจ “กะเทยนี้หนา
เกิดมามีกรรม เกิดมาจ้านี้มีปมด้อยต่างใจ ตัวเป็นป้อชายแต่ใจไคเป็นแม่หญิง ชีวิตกะเทยมีแต่คนเหยียด
หยาม” (บุญศรี รัตน์ง, 2559) การนำเสนอภาพแทนกะเทยผู้รังเกียจในชีวิตที่ไม่มีความภูมิใจในตนเอง
แต่ในขณะเดียวกันก็มีเพลงจำนวน 15 เพลง ที่สะท้อนถึงความภูมิใจในตนเองของกะเทย ดังนี้

1) ความภูมิใจในรูปร่างหน้าตา

การนำเสนอภาพของกะเทยลักษณะของกะเทยเป็นการนำเสนอภาพของ
กะเทยผ่านมุมมองของผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้กะเทย โดยเฉพาะเด็กที่เป็นกะเทย ถูกนำเสนอ
บนความสกปรก การแต่งหน้าขาว ในเพลงจำนวน 8 เพลง ดังเช่น เพลงกะเทยหัวโปก “กะเทยหัวโปก
ทาแป้งไ้โลกเป็นตายน...ใส่สายเดี่ยว ชี้อคละพออึดลิด เอ็ดติดปิด เห็นแล้วเป็นตายน...”
(เฉลิมพล มาลาคำ, 2556) สอดคล้องกับเพลงกะเทยโจร ดังเนื้อเพลง “ไผกะว่าหน้าตาคือโจร ยังกะ
เลือกกะสน มาเป็นกะเทย ความสวยหาคะบ่พอเลย จังแม่นฉั่นอะเฟรด ฉั่นทุเรศเจ้าของ หนวดก็หนา
หน้ากะมีแต่ลิว บ่มีความวาบหวีว มีแต่ความสยอง” (ปอยฝ้าย มาลัยพร, 2557) สอดคล้องกับการ
นำเสนอเปรียบรูปลักษณะของกะเทยว่าใหญ่เหมือนควาย ในเพลงกะเทยควาย ดังเนื้อเพลง “ว้ายกะเทย
ควาย เป็นชายเทียม เทียม เห็นแล้วก็ต้องหนาว” (ประสงค์ ตั้งตัว, 2558)

จากตัวอย่างสะท้อนภาพแทนกะเทยที่ไม่มีความภูมิใจในตัวเอง แต่ใน
ขณะเดียวกันก็มีเพลงที่สะท้อนถึงความภูมิใจในหน้าตาของตนเอง ดังเช่น เพลงที่ร้องโดยกลุ่มเพศ
ทางเลือก เพลงคำเตือนจากหัวโปก ที่นำเสนอถึงการตอบโต้ความหมายของคำว่า กะเทยหัวโปก
ที่หมายถึงกะเทยเด็กที่ยังไม่มีการปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ ดังเนื้อเพลง “ถึงหัวลิโปกก็มีราคา โปกแบบ
ดารา โปกแบบซูปตาร์อินเตอร์ บ่มีไผ่ย่องกะย่องเจ้าของกะได้เด้อ...แอ๊บบั๊ว น่ารักแบบพวกฉัน
ชายแย่งกันสิตายค้า ลีบอกให้กะ ว่าเฮาหนะพวกเดียวกัน อย่ามันหน้าปานนั้น อีกสักวันฉันนี่แหละ

ทิพพานี” (ลิขิต เรืองโหม่ง, 2559) จากเพลงได้มีการระบุถึงความสวยงามตามแบบฉบับโดยนำรูปลักษณะของนางงามจากเวทีการประกวดที่ได้รับการยอมรับมาใช้เพื่อให้เห็นภาพ ซึ่งภาพลักษณ์ความสวยงามเช่นผู้หญิงได้นำมาถ่ายทอดผ่านบทเพลงในเพลงกะเทยห้าว (สุริยันต์ ปากศรี, 2562) “ตุ๊ดซี่้อีสาน...สวยนัวแซบเวอร์เลิศเลอในปฐพี เช็กซี้อีไล”

2) ความภูมิใจในเพศกะเทย

การนำเสนอภาพของกะเทยที่สะท้อนความภูมิใจในเพศของตนเอง ดังปรากฏการใช้คำว่า ภูมิใจ พอใจ ในเพลงจำนวน 7 เพลง เช่น เพลงกะเทยประท้วง ดังเนื้อเพลงว่า “ฉันภูมิใจพอใจละที่เป็นกะเทย ไผสิเว้าเยาะเย้ยกะสา่งเถาะเว้ย กะสา่งเถาะเว้ยปากคน...บ่เคยสนคำคนนินทา บ่สนดอกเด้อค่า” และถึงกับระบุว่าจะถ้าให้กลับไปเป็นผู้ชายยอมตายดีกว่า ดังเนื้อเพลง “คันสิให้ฉันเป็นผู้ชาย ฉันขอยอมตาย ละยอมตายดีกว่า” (เฉลิมพล มาลาคำ, 2547) สอดคล้องกับเพลง กะเทยห้าวโปก ว่า “ฉันภูมิใจ พอใจ หละได้เป็นกะเทย ไผสิเว้าเยาะเย้ย กะสา่งเถาะเว้ย กะสา่งเถาะเว้ยปากคน”, “เดี๋ยวนี้อายยอมรับเหม็ดแล้วตอกเตอร์ตอกแต่หัว กะออกหน้าออกตา ฉันเองก็ภูมิใจตัวฉัน” (เฉลิมพล มาลาคำ, 2556) และเพลงกะเทยไทยอย่าได้แคร์ ว่า “ในฐานะที่เป็นกะเทยมาโดน อยากให้ทุกคนอดทนต่อคำนินทา โปรดอย่าได้แคร์เชิดใส่ไปเลยเด้อค่า ภูมิใจเถิดหนาว่าเราเป็นกะเทยไทย” (ภานุมาศ มหาไชย, 2557) เพลงกะเทยไทยแลนด์ ว่า “เป็นกะเทยก็มีหัวใจ เป็นกะเทยฉันก็ภูมิใจ หากินกันไปยอมให้ใครเขาวา...ขายบ่หมดทั้งตัวแต่บ่ขายหัวใจ” (ปรภวรรต, คเชนทร, 2558)

การสะท้อนถึงความมั่นใจในตนเองว่าไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ในเพลงจงภูมิใจที่มีลูกเป็นกะเทย ที่ว่า “พ่อคะ แม่คะ ฟังไว้ละบ่ต้องเสียใจที่ลูกเป็นกะเทย ถึงแม่หนูสิเป็นกะเทยแต่กับเคยเลยที่ทำเรื่องบ่ดี...ภูมิใจเด้อจ้ะที่มีลูกเป็นกะเทย” (ไต้หนู ใจเดียว, 2560) และผ่านการใช้คำว่า เฉิดฉาย ในเพลงเลดี้บ้านฉั่ว ว่า “เปิดเผยตัวตนบ่ต้องไปสนคำใครเลยซี เป็นเทยบ้านนอกหรือเกย์ Bangkok แทรกอยู่ทุกซอกทุกอาชีวะมี เฉิดฉายเต็มที่ไม่ต้อง worry คำคนดอง” (สลา คุณวุฒิ, 2563)

อีกทั้งยังมีการเน้นย้ำว่าการเป็นกะเทยคือยืนส่เด่น ดังที่พบในเพลงกะเทยไม่เคยสบายว่า “ไม่ว่าเรื่องใดเราจะแบ่ง (ยังงี้) เราไม่ได้มากันเล่นๆ (แบ๊วบ๊ว ะ ะ ะ) เพราะว่ากะเทยคือยืนส่เด่นจ้ะ” (วิทยา บุญอาษา, 2564) และการบรรยายว่าการเป็นกะเทยคือการมั่นใจในตัวตนของตนเอง ดังพบในเพลงพร้อมไหมกะเทยว่า “ฉันพอใจในสิ่งที่ฉันมี หัวจรดเท้าทุกอย่างฉันดูดี...อย่าไปสนคนอื่นคอยจับผิด อย่าเอาความคิด toxic เข้ามาแปะ ชอบคอมเมนต์พุดจาเสาะแสะ อย่าไปแคร์สวยเชิดนะกะเทย พอมั่นใจทุกอย่างจะดูดีดูออกจะเต็มที่ ฉันไม่สนว่าจะอย่างไร แค่มชีวิตที่ฉันภูมิใจ...ว่าตัวของฉันฉันยังศรัทธา” (ขุนตม สุขสถิตย์, 2565)

การศึกษาความคงที่และการเปลี่ยนแปลงของภาพแทนกะเทยในบทเพลงไทยข้างต้นได้สะท้อนถึงการสร้างตัวตนของกะเทยในสังคมไทย ทั้งที่เป็นการประกอบสร้างจากเพศชายเพศหญิง และเพศทางเลือกด้วยตนเอง ในด้านการนิยามว่ากะเทยคือผู้หญิงคนหนึ่ง ดังนั้นกะเทยควรได้รับการยอมรับจากครอบครัว ตลอดจนมีความภูมิใจมั่นใจในตนเองไม่ว่าตนเองจะมีรูปลักษณะเช่นใดก็ตาม ย่อมบ่งบอกถึงการเปลี่ยนทัศนคติทางเพศที่มีความยืดหยุ่น และยอมรับในความแตกต่างระหว่างเพศที่มากขึ้นของคนในสังคมไทย

2. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องความคงที่และการเปลี่ยนแปลงภาพแทนกะเทยในบทเพลงไทยบน YouTube ได้สะท้อนให้เห็นว่า บทเพลงนำเสนอภาพโดยการผลิตซ้ำและตอกย้ำจนทำให้เกิดการประกอบสร้างความหมายโดยนำเสนอผ่านเนื้อหา (บทเพลง) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-พ.ศ. 2566 จำนวน 120 เพลง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประเด็นความคงที่ของภาพแทนกะเทย ได้แก่ กะเทยหญิงในร่างชาย กะเทยผู้ผิดหวังในความรัก โดยกะเทยเองต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูผู้ชาย และการเป็นของทดแทนเมื่อผู้หญิงไม่ดี และกะเทยผู้ให้ความบันเทิงและสร้างสีสันในงานต่าง ๆ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 กะเทยรักความสวยงาม จึงส่งผลให้กะเทยต้องไปทำศัลยกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ของตนเองให้เหมือนหรือดีกว่าผู้หญิง และการที่ต้องแสดงความสามารถในด้านช่างหน้า ช่างผม ช่างฟ้อน และช่างงานประติติประดอย ให้โดดเด่นมากกว่าที่ผู้หญิงแสดงออก เพื่อทดแทนความรู้สึกหรือปมในใจของตนเองที่ไม่ได้เกิดมาในร่างกายผู้หญิง และเพื่อให้สังคมยอมรับในตัวตนของตนเองในฐานะผู้หญิงคนหนึ่ง ไม่ใช่ผู้หญิงในร่างของผู้ชาย ดังที่ปรากฏในผลการศึกษาของ สุรสิทธิ์ บัวจันทร์ (2561, หน้า 3-4) และ ภูริณัฐร์ โชติวรณ (2557, หน้า 255) แสดงให้เห็นว่ากะเทยมีความต้องการที่อยากจะเป็นผู้หญิง โดยเฉพาะทางด้านร่างกาย เพียงแต่การอยากเป็นผู้หญิงมีการให้ความหมายในเชิงสำนึกของความเป็นผู้หญิงที่แตกต่างกันออกไปโดยเชื่อว่าตนเองคือผู้หญิงตั้งแต่กำเนิดทั้งด้านจิตใจและบุคลิกภาพ และเพื่อให้สังคมยอมรับ ทั้งยังเป็นการหลีกเลี่ยงการถูกมองเป็นตัวตลกจากคนในสังคมอีกด้วย

1.2 กะเทยไม่เคยได้รับรักแท้จากผู้ชาย โดยกะเทยจะแสวงหาผู้ชายมามีความสัมพันธ์กับตนเอง การเลี้ยงดูผู้ชาย การเป็นของทดแทนผู้หญิงแท้ ทั้งนี้เป็นเพราะสำนึกของกะเทยโดยส่วนใหญ่ที่ยังติดกรอบว่าตนเองคือผู้หญิงที่เกิดมาในร่างของผู้ชายจึงทำให้จำกัดความรักและรสนิยมทางเพศในฐานะเพศหญิงที่ต้องรักกับเพศชายเท่านั้น แต่เมื่อกรอบวาทกรรมความรักในสังคมมิได้เฉพาะเพศชายจริงหญิงแท้ ความสัมพันธ์ระหว่างชายกับกะเทยจึงถูกตัดสินจากสังคมว่าผิดธรรมชาติ ทำให้กะเทยต้องเลือกที่จะใช้ทรัพย์สินของตนเองแลกกับความสัมพันธ์จากผู้ชายในฐานะคนรัก (สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร, ธนภูมิ สามัคคีคารมย์ และพิมพ์วิทย์ บุญมงคล, 2561, หน้า 34) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรยมล แท่นแก้ว, นรินฐ์ คงทอง และรัชนิชา ฉาย เอยรอต (2563, หน้า 70) แสดงให้เห็นว่าความรักของกะเทยในสังคมมักจะถูกนำเสนอเชิงลบ โดยถูกมองว่าเป็นวัตถุทางเพศ ซึ่งมักจะหมกมุ่นอยู่กับความสัมพันธ์ทางกายและกะเทยจะเป็นผู้ยอมเจ็บปวดทั้งทางกายและจิตใจ ด้วยสำนึกความเป็นหญิงของกะเทยกับบรรทัดฐานทางความรักของสังคมสวนทางกัน ผู้ที่สังคมยึดเยียดให้เป็นผู้ผิดหวังจึงเป็นผู้ที่สังคมมองว่าเป็นความผิดธรรมชาติ อย่างกะเทย

1.3 กะเทยสร้างความบันเทิง เป็นภาพที่ได้รับการผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะสำนึกของคนในสังคมที่เห็นว่ากะเทยคือความผิดปกติ ทำให้กะเทยต้องกลายเป็นตัวตลก เป็นความสนุกของคนในสังคม ดังผลการวิจัยเรื่อง ภาพของกะเทยในวรรณกรรมเพลงไทยสากล ของ เขมิกา ศักดิ์ใหญ่ (2565, หน้า 33) ว่า การนำภาพแทนกะเทยมาใช้ในอุตสาหกรรมบันเทิงในแนวตลกขบขันถูกผลิตขึ้นอย่างต่อเนื่องเพราะได้รับความนิยมจากคนในสังคม สะท้อนให้เห็นว่าสังคมได้หยิบบั่นพื้นที่ในการสร้าง

ความรู้สึกสนุกสนานให้แก่ตนเองได้กับกะเทยที่มีความตลกขบขันเท่านั้น ดังนั้นความคิดนี้ก็เป็นการสร้างมายาคติ “ความตลก ความสนุก สีสนั่น” กับกลุ่มกะเทยด้วยว่า ตนเองต้องเป็นผู้สร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้รอบข้างได้ ฉะนั้นการที่กะเทยเลือกใช้ตัวตนของความเป็นสนุกสนานเป็นการสร้างอำนาจในตัวตนเพื่อต่อรองกับคนในสังคมในด้านการยอมรับและพื้นที่ในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับเพศอื่น ๆ

2. ประเด็นการปรับเปลี่ยนภาพแทนกะเทย ได้แก่ กะเทยลูกสาวของครอบครัว และกะเทยผู้ภูมิใจในตนเอง ทั้งด้านรูปร่างหน้าตาและเพศกะเทย ซึ่ง นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ (2563, หน้า332-333) ได้เสนอความคิดว่าอาจเป็นเพราะสังคมไทยในอดีตมีความกลัวเรื่องเพศอยู่ก่อนที่ผู้ปกครองของประเทศไทยจะพยายามจัดระเบียบให้สังคมมีความทันสมัยตามแนวคิดเรื่องเพศของตะวันตก และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา นักวิชาการ องค์กรคนเพศทางเลือก นำแนวคิดการศึกษาเรื่องเพศทางมานุษยวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีสตรีนิยมและควิเอร์มาใช้วิพากษ์การแสดงออกถึงความคิดทางเพศ ทั้งเรื่องมายาคติ การตีตรา ความเหลื่อมล้ำ อคติทางเพศ จึงนำไปสู่การตรวจสอบบรรทัดฐานทางเพศในสังคมอย่างเป็นวงกว้าง ส่งผลให้กลุ่มกะเทยชนชั้นกลางที่พอมีกำลังทรัพย์หรือความรู้เรียกร้องผลักดันให้กะเทยมีความเท่าเทียมกับเพศอื่น ๆ ผ่านการประกอบการสร้างความหมายใหม่ของกะเทยด้วยสื่อสิ่งพิมพ์และธุรกิจเฉพาะของกะเทย นำไปสู่การกดดันให้รัฐไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศในปี พ.ศ. 2558 ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลจากการถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม และมาตรา 27 ซึ่งระบุถึงความเสมอภาค สิทธิ เสรีภาพ และการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความแตกต่างกันในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ผลจากการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวส่งผลให้กะเทยเป็นกลุ่มคนหนึ่งที่ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย การปฏิบัติต่อกะเทยจึงค่อย ๆ ดีขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่ครอบคลุมไปยังสิ่งที่กะเทยได้เรียกร้องไว้ก็ตาม และเอกชัย แสงโสดา (2562, หน้า 12-14) และณัฐธิดา เหล็กกล้า (2564, หน้า 93-94) กล่าวว่า การเข้ามามีอิทธิพลของสื่อยุคดิจิทัลทำให้กะเทยได้เปรียบในการช่วงชิงพื้นที่การสื่อสารเพื่อสร้างคุณค่าให้กับกลุ่มของตนเองได้มากกว่าสื่อโทรทัศน์ ทำให้กะเทยสามารถสร้างรายการที่แฝงความหมายความเป็นกะเทยในหลากหลายมิติ ส่งผลให้สังคมค่อย ๆ ล้มเลือนภาพจำแบบเหมารวมเดิม ๆ ของกะเทย ขณะเดียวกันก็ได้สร้างวาทกรรมใหม่ทางบวกแก่กลุ่มกะเทย อันทำให้ความเป็นกะเทยเป็นเรื่องปกติธรรมดาทั้งในสื่อมวลชนและในชีวิตจริง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ศึกษางานวิจัยเปรียบเทียบผลการวิจัยกับการสร้างภาพแทนกะเทยในภาพยนตร์ ละคร นวนิยาย หรือสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เห็นความเหมือนหรือความแตกต่างของการประกอบสร้างภาพแทนกะเทย อันจะทำให้เห็นภาพแทนเกี่ยวกับกะเทยในสังคมแง่มุมต่าง ๆ ได้มากและกว้างขวางขึ้น
2. ศึกษาตามภูมิหลังการรับรู้ความหมายของคำว่า “กะเทย” โดยการแบ่งช่วงใช้ข้อมูลเพลงที่เกี่ยวข้องกับกะเทยในปีต่าง ๆ เพื่อจะได้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการประกอบสร้างภาพแทนกะเทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ก้อง ห้วยไร่. (2559). กะเทยศรีอีสาน. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: ก้อง ห้วยไร่.
- เขมิกา ศักดิ์ใหญ่. (2565). ภาพของ “กะเทย” ในวรรณกรรมเพลงไทยสากล. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จรัสลักษณ์ รัตนพันธ์. (2563). เพศวิถีศึกษา: ผลกระทบต่อสถาบันทางสังคม. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์
การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม**, 10(2), หน้า 24-31.
- จินนี่ ภูไท. (2559). น้ำตากะเทย [ปัสโซ่ ด้านขุนทด]. **ซิงเกิ้ล**. ขอนแก่น: ภูไทเร็คคอร์ด.
- ฉัตร เชียงใหม่. (2547). นางสาวแนนซี [แมงปอ ชลธิชา]. ในอัลบั้ม **นางสาวแนนซี**. นนทบุรี: นพพร
โปรโมชัน.
- เฉลิมพล มาลาคำ. (2547). กะเทยประท้วง [ปอยฝ้าย มาลัยพร]. ในอัลบั้ม **วอนฟ้า**. กรุงเทพฯ: ท็อปไลน์
มิวสิก.
- เฉลิมพล มาลาคำ. (2556). กะเทยหัวโปก [ลูกแพร์ อุไรพร]. ในอัลบั้ม **คนพันธุ์เลาะ**. กรุงเทพฯ: ท็อปไลน์
มิวสิก.
- ชนุดม สุขสถิตย์. (2565). พร้อมไหมคะกะเทย. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: เรดเคล.
- ชวัลวิทย์ ยิ่งยศเสนี. (2557). กะเทยไม่เคยนอกใจ [วิต ไฮเปอร์]. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: อาร์ สยาม.
- ซีเปี้ย. (2553). เกล็ดตุ๊ด. ในอัลบั้ม **ไม่ต้องใส่ถุง**. กรุงเทพฯ: อินดี้คาเฟ่.
- ณัฐธิดา เหล็กกล้า. (2564). การเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศในแบบเรียน
เพศวิถีศึกษาจากความคิดสู่การยอมรับภายใต้พหุวัฒนธรรมที่เป็นเพียงวาทกรรม. **วารสาร
ภาษาและวัฒนธรรม**, 40(2), หน้า 79-95.
- ไต้หนู ใจเดียว. (2560). จงภูมิใจที่มีลูกเป็นกะเทย [แจ็กกี้ ฝีบ๋อยาก]. **ซิงเกิ้ล**. อุดรธานี: เฮ็ดดีสตูดิโอเร็ค
คอร์ด.
- ทุ่ง ชลทิศ. (2563). ผู้ป่วยสายเหลือง [ตะวัน ฉายแสง]. **ซิงเกิ้ล**. ขอนแก่น: PRY RECORD.
- ธนันธร นอนเร็น. (2563). บักหล่าอยากเป็นสาว [น้องกัปตัน คนอินล่า Feat.คุณพ่อบ๊าย]. ในอัลบั้ม **รวม
เพลง น้องกัปตัน คนอินล่า**. บุรีรัมย์: คนอินล่า.
- นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2563). แนวคิดเรื่อง “ความหลากหลายทางเพศ” ในกระบวนทัศน์วิทยาศาสตร์และ
สังคมศาสตร์. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**, 28(3),
หน้า 312-339.
- นิค คณิศรณ. (2559). ผู้หญิงไม่ดียังมีกะเทย. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: ชัวร์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์.
- บุญมา สุตะคาน. (2559). กะเทยเข้าใจ [สนธยา กาฬสินธุ์]. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: จาตุรงค์.
- บุญมา สุตะคาน. (2559). กะเทยเปิดใจ [สนธยา กาฬสินธุ์]. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: จาตุรงค์.
- บุญมา สุตะคาน. (2559). กะเทยมักม่วน [สนธยา กาฬสินธุ์]. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: จาตุรงค์.
- บุญศรี รัตน์ง. (2559). กะเทยก็มีหัวใจ [โอเต็ด ฮารุหรี]. **ซิงเกิ้ล**. เชียงใหม่: แอล สตาร์ โกลด์ เรคคอร์ด.

ปรววรรต, คเชนทร. (2558). กะเทยไทยแลนด์ [สาวสองพัน คั่นจีโกะ]. ในอัลบั้ม **กะเทยไทยแลนด์**.

เชียงใหม่: แอล สตาร์ โกลด์ เรคคอร์ด.

ปรววรรต, คเชนทร. (2558). ตัวแทนกะเทย [สาวสองพัน คั่นจีโกะ]. ในอัลบั้ม **กะเทยไทยแลนด์**.

เชียงใหม่: แอล สตาร์ โกลด์ เรคคอร์ด.

ประสงค์ ตั้งตัว. (2558). กะเทยควาย. ในอัลบั้ม **เรดแดนซ์ 3 คาราโอเกะ**. กรุงเทพฯ: เรดป๊ท มิวสิค.

ปอยฝ้าย มาลัยพร. (2557). กะเทยโจร. ในอัลบั้ม **จุดความคนจน**. กรุงเทพฯ: ท็อปไลน์มิวสิค.

พจน์ สุวรรณพันธ์. (2558). กะเทยหน้าฮ้าน [แมน มณีวรรณ]. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: อาร์ สยาม.

พรมมล แทนแก้ว, นรินทร์ คงทอง และรัชนิชา เฉยรอด. (2563). ภาพแทนของเพศที่สามในสังคมผ่านบท

ละครโทรทัศน์เรื่อง “ไปไม้ที่ปลิดปลิว”. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช**

วิทยาลัย, 3(2), หน้า 59-72.

เพชร สหรัตน์. (2557). กะเทยไทย. ในอัลบั้ม **คารม** กรุงเทพฯ: ท็อปไลน์มิวสิค.

ภานุมาศ มหาไชย. (2557). กะเทยไทยอย่าได้แคร์ [ยายสำขากลิ้ง]. **ซิงเกิ้ล**. นครราชสีมา: คณะรัตนศิลป์

อินตาไทยราษฎร์.

ภุณัฐร์ โชติวรรณ. (2557). “กะเทยโรงงาน”: ชีวิตและตัวตนข้ามเพศของแรงงานอพยพจากภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ,

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ยอดรัก ทับพิมพ์แสน. (2559). กะเทยแย่งซีน [เอมิก้า หนองหินห่าว]. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: มรดกอีสาน

เรคคอร์ด.

ยุ้ย มานะศักดิ์. (2566). กะเทยรุ่นพี่ [ยายเวอร์ เพชรบ้านแพง]. **ซิงเกิ้ล**. มหาสารคาม: สาวน้อยเพชรบ้าน

แพง.

รณภพ นพสุวรรณ. (2555). มุมมองของนักประชาสัมพันธ์ที่มีต่อเพศที่สามในงานประชาสัมพันธ์.

การศึกษาค้นคว้าอิสระ สาขาวิชานิติศาสตร์การตลาด, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ลลิตา กระสินธุ์. (2564). การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของณัฐวุฒิ

ศรีหมอก ‘ฟักกลิ้ง ฮีโร่’. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการ

พัฒนาอาชีพ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ลิขิต เรืองโหม่ง. (2559). คำเตือนจากหัวโปก [โบโบ้ เทย์ไทแบนด์]. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: ไทแบนด์เอ็น

เตอร์เทนเมนท์.

ลูกน้ำ จุลินทรีย์. (2563). กะเทยก็มีหัวใจ [รัฐ รุชีร์]. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: 65 มีเดีย จำกัด.

วิจิต ศิลารมย์. (2558). รักตุ๊ด. ในอัลบั้ม **รักตุ๊ด**. กรุงเทพฯ: The Ska Records.

วิทยา บุญอาษา. (2564). กะเทยไม่เคยสบาย [โอเควีโก]. **ซิงเกิ้ล**. กรุงเทพฯ: BadOfficial.

สมานฉันท ปฐมวงศ์. (2566, ธันวาคม 16). การปรากฏของ “กะเทย” ในเอกสารประวัติศาสตร์ ยุคแรก

หมายถึงคนกลุ่มใด?. **ศิลปวัฒนธรรม**. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/culture/article_96855

สลา คุณวุฒิ. (2563). เลดี้บ้านฉ่ำ [ปอยฝ้าย มาลัยพร และพล นพวิชัย]. ในอัลบั้ม เพลงประกอบละคร

เลดี้บ้านฉ่ำ. กรุงเทพฯ: แกรมมี่โกลด์.

สะเลอบี้. (2562). ลูกฉันเป็นกะเทย [จำเริญ แสงทอง]. **ซิงเกิ้ล**. สกลนคร: พอดี้ม่วน STUDIO.

สัญญาลักษณ์ ดอนศรี. (2558). กะเทยลั่นลา [หญิงจี กะเทยลั่นลา ท็อปไลน์]. ในอัลบั้ม **กะเทยลั่นลา**.

กรุงเทพฯ: ท็อปไลน์มิวสิก.

สัญญาลักษณ์ ดอนศรี. (2564). อัจฉากะเทย [เชิด ร็อคแอส]. ในอัลบั้ม **ทหารเกณฑ์คนจน**. กรุงเทพฯ:

ท็อปไลน์มิวสิก.

สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร, รณภูมิ สามัคคีคารมย์ และพิมพ์วัลย์ บุญมงคล. (2561). **ชีวิต ตัวตน และ**

เรื่องเพศ ของสาวประเภทสอง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2548). **วาทกรรม ภาพแทน และอัตลักษณ์ วรณคดีศึกษาในบริบทสังคมและ**

วัฒนธรรม 2. สืบค้นจาก <http://www.phd-lit.arts.chula.ac.th/Download/discourse.pdf>

สุรสิทธิ์ บัวจันทร์. (2561). **ความเป็นหญิงกับการสร้างเรือนร่างของหญิงในร่างชาย**. วิทยานิพนธ์

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริยันต์ ปากศรี. (2562). กะเทยท้าว [จินตหรา พูนลาภ]. **ซิงเกิ้ล**. ร้อยเอ็ด: แคพไนน์ สูดิโอ.

โสภิตา รูปสะอาด และ อมต จันทรังษี. (2564). **ความคิดเห็นต่อเพลงเหยียดเพศในสังคมออนไลน์:**

ปฏิบัติการตอกย้ำและโต้ตอบการเหยียดเพศในสังคมชายเป็นใหญ่. **จุดยืน: วารสารสตรีนิยม**

ไทย, 8(1), หน้า 87-114.

หนุ่ม เมืองน้ำดำ. (2563). กะเทยวัยทีน [น้องเป็นกะเทย]. **ซิงเกิ้ล**. ภาพสินธุ์: ตัวจัดโปรดักชั่น.

อัฐพล ต้นคำ. (2548). น้ำตาสีม่วง. ในอัลบั้ม **ยาสีฟันกับขันตักน้ำ**. กรุงเทพฯ: ชัวร์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์.

อิษณกร พึ่งเกียรติศิริ. (2565). ไอ้สอง [ไททศมิตร Feat. เบน ชลาทิศ]. ในอัลบั้ม **เพื่อชีวิตกู**.

กรุงเทพฯ: Gene Lab.

เอกชัย แสงโสภา. (2562). **การสื่อสารต่อสู้ต่อรองความเป็นกะเทยผ่านรายการโทรทัศน์ที่มีการ**

นำเสนอบนยูทูปในยุคดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสาร,

มหาวิทยาลัยนเรศวร.

แนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรม ทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี

The Guidelines for Preventive Online Financial Fraud Risks for Elderly in Suphanburi Province

วันที่รับบทความ: 26 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 15 กุมภาพันธ์ 2567

อุดมสิทธิ์ อุ่นพัฒนาศิลป์¹

ศมานันท์ รัตนศิริวิไล²

วิชิต สุรดิษฐ์³ นลินี สุรดิษฐ์⁴

บทคัดย่อ

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีเป็นเสมือนดาบสองคม มีทั้งประโยชน์ที่มหาศาลและภัยที่ตามมาหากใช้แบบผิด ๆ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีการสื่อสารทางโทรศัพท์มาใช้ในการหลอกลวงให้ทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของมิฉฉาชีพ และเหยื่อที่ตกเป็นเป้าหมายของมิฉฉาชีพมากที่สุดนั้นคือ กลุ่มของผู้สูงอายุ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 2) แนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ความเสี่ยง มากที่สุด รองลงมา คือ ความตั้งใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด และการรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม และ 2) แนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ ติดตามข่าวสารความรู้ด้านความปลอดภัยอยู่เสมอ การให้ความรู้ข้อกฎหมายในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์กับผู้สูงอายุในครอบครัว เป็นวิธีการป้องกันเบื้องต้นให้กับผู้สูงอายุในครอบครัวที่ต้องทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ การจำกัดวงเงินการทำธุรกรรม ปรับวงเงินสำหรับการชำระสินค้าหรือการโอนเงิน ให้เหมาะสมกับการทำธุรกรรมการเงินในโลกออนไลน์ และไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวรวมถึงข้อมูลทางการเงิน

คำสำคัญ: พฤติกรรมเสี่ยง ธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ ผู้สูงอายุ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

e-mail: ton_mba3.2@hotmail.com

² อาจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

e-mail: samanana.ra@ssru.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

e-mail: vichit.su@ssru.ac.th

⁴ อาจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

e-mail: nalinee.su@ssru.ac.th.

The Guidelines for Preventive Online Financial Fraud Risks for Elderly in Suphanburi Province

Received: December 26, 2023

Revised: February 12, 2024

Accepted: February 15, 2024

Audomsit Aunphattanasilp¹

Samanan Rattanasirivilai²

Vichit Suradinkura³ Nalinee Suradinkura⁴

Abstract

Advances in science and technology are a double-edged sword. There are both enormous benefits and dangers when used incorrectly or unknowingly. Primarily, fraudsters use telephone communication technology deception in online financial transactions, and the most targeted victims are elderly people. For this reason, the 2 objectives of this article were 1) Causal factors affecting fraudulent behavior in online financial transactions of elderly people in Suphanburi Province and 2) Prevention guidelines of fraudulent behavior in online financial transactions of elderly people in Suphanburi Province. The research results were: 1. Fraudulent behavior in online financial transactions. was the most directly related to risk perception, followed by the intention to use social media continuously, and components that will cause an error and the perceived ability to deal with threats. 2. Prevention guidelines for fraudulent behavior in online financial transactions of elderly people in Suphanburi Province were: Following safety news and knowledge regularly and providing knowledge of legal issues in transactions online finance for the elderly in the family are basic methods of prevention for the elderly in the family to do online financial transactions followed by limiting the transaction, adjusting the limit of making payments or transferring money to be suitable for financial transactions in the online world and not disclosing personal information including financial information.

Keywords: Fraudulent Behavior, Online Financial Transactions, Elderly People

¹ Doctoral student of Philosophy Development Administration Suan Sunandha Rajabhat University
e-mail: ton_mba3.2@hotmail.com

² Ph.D., Faculty of Philosophy Development Administration, Suan Sunandha Rajabhat University
e-mail: samanan.ra@ssru.ac.th

³ Asst.Prof.Dr., Development Administration, Suan Sunandha Rajabhat University
e-mail: vichit.su@ssru.ac.th

⁴ Ph.D., Faculty Philosophy Development Administration, Suan Sunandha Rajabhat University
e-mail: nalinee.su@ssru.ac.th.

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกกำลังเผชิญกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุ โดยมีผู้สูงอายุ หรือผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป มากถึง 962 ล้านคน หรือร้อยละ 13 ของประชากรโลกทั้งหมด กระจายอยู่ทุกทวีปที่แปลงเป็นสังคมผู้สูงอายุเรียบร้อยแล้ว ในปี 2564 ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีดัชนีการสูงวัยที่สูง ในปี 2565 พบผู้สูงอายุมีจำนวน 187,045 คน คิดเป็นร้อยละ 22.52 ของจำนวนประชากรในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งนับว่ามีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) ปัจจุบันการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลมากขึ้น ในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีสังคมใหม่เกิดขึ้นคือสังคมออนไลน์ หรือที่เรียกชื่อประเภทนี้ว่า “สื่อสังคมออนไลน์” (social media) ความสำคัญของเทคโนโลยีที่พัฒนาให้ผู้สูงอายุมีพลังและคุณภาพสู่ภาวะแอ็กทีฟเอจิง (active aging) ในการที่จะดำเนินการทำกิจกรรมต่าง ๆ บนโลกออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อสังคมออนไลน์ได้พัฒนาไปสู่การซื้อขายทางออนไลน์ การโฆษณาการสร้างอาชีพใหม่ เช่น YouTuber (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2563) และจากผลสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) พบว่า มีสัดส่วนมากถึง ร้อยละ 52.5 ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากผลสำรวจในปี พ.ศ. 2564 ที่มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุ ร้อยละ 48.8 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) ปัญหาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ก็คือ การหลอกลวงทางออนไลน์ จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชากรผู้สูงอายุถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ และเกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก ข้อมูลจากสถานีตำรวจภูธรเมืองสุพรรณบุรี เปิดเผยเมื่อปี 2566 ที่ผ่านมา มีผู้ตกเป็นเหยื่อถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีปริมาณในการถูกหลอกลวงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี และได้สูญเสียเงินเป็นจำนวนมาก เกิดปัญหาของการกระทำความผิดด้านการทำธุรกรรมออนไลน์ของมิฉฉาชีพ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะประชากรศาสตร์ และปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันการหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาที่ได้จากการวิจัยยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อหาแนวทางในการป้องกันมิฉฉาชีพที่มาในรูปแบบต่าง ๆ ในการหลอกลวงกลุ่มผู้สูงอายุกับการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อหาแนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

องค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด การรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม ความตั้งใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง และการรับรู้ความเสี่ยง มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์

Choi and Lee (2017, p. 408) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีวิถีการดำเนินชีวิตของเหยื่อที่เปิดเผยเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ไว้ว่า ทฤษฎีนี้มีข้อจำกัดในการอธิบายเหยื่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ โดยการประเมินระดับความเป็นเป้าหมายที่เหมาะสมซึ่งสามารถวัดพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย (risk-taking factors) ที่เกิดขึ้นกับการใช้งานคอมพิวเตอร์ มุ่งเน้นการศึกษาที่ผู้ใช้งานออนไลน์ ผู้เข้าใช้งานเว็บไซต์ที่ไม่ทราบแหล่งที่มา (unknown websites) หรือดาวน์โหลดโปรแกรมฟรีต่าง ๆ โดยไม่รู้แหล่งที่มาหรือคลิกเข้าหน้าต่างโฆษณาชวนเชื่อ โดยบุคคลเหล่านั้นมีความใกล้เคียงเหยื่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์มากที่สุดหรืออีกนัยหนึ่งคือ ระดับของอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการออนไลน์ (levels of online vocational) และกิจกรรมออนไลน์เพื่อความบันเทิง (leisure activities) มีผลให้เกิดโอกาสในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

2. แนวคิดและทฤษฎีองค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด

พียรรัฐ ธนชัยธรงค์ (2557, หน้า 94) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำธุรกรรมออนไลน์ผ่านสมาร์ตโฟนของลูกค้าธนาคารพาณิชย์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ด้วยเทคนิคการวัดพฤติกรรมเชิงเส้นแบบหลายกลุ่ม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการ ได้แก่ ปัจจัยด้านความปลอดภัยของการทำธุรกรรมและความน่าเชื่อถือระบบของธนาคาร จะเห็นได้ว่า ธนาคารพาณิชย์เริ่มให้ความสนใจพัฒนาระบบการให้บริการผ่านอินเทอร์เน็ต ธนาคารออนไลน์กลายเป็นที่ยอมรับและนิยมจากผู้ใช้บริการ ระบบอินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการเจริญเติบโตของธนาคาร ธนาคารได้มีการพัฒนาระบบการให้บริการต่าง ๆ โดยนำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนช่วยในการบริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. แนวคิดและทฤษฎีการรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม

ศิริรัตน์ ศรีสว่าง (2558, หน้า 12-13) การรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม (coping appraisal) เกิดจากการประเมินระดับความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของมาตรการที่นำมาใช้ในการตอบสนองต่อภัยคุกคามนั้น และความเชื่อมั่นในทักษะ ความรู้ และความสามารถของตนเองในการแสดงพฤติกรรมป้องกันอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ให้ประสบความสำเร็จได้

4. แนวคิดและทฤษฎีความตั้งใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง

AbuShanab and Pearson (2007, p. 78) กล่าวว่า หากมีความคาดหวังต่อประสิทธิภาพในการใช้งานสูง จะมีผลให้มีความตั้งใจในการใช้งานสูง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านความคาดหวังในประสิทธิภาพ และอิทธิพลทางสังคม ความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยี

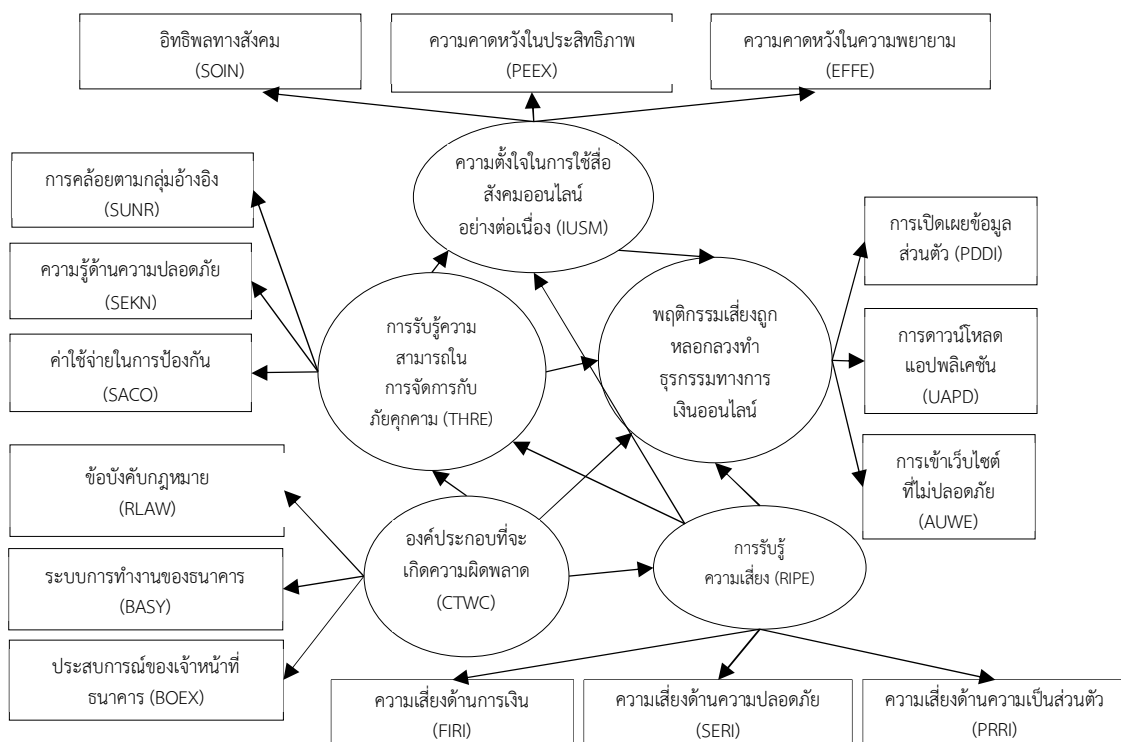
5. แนวคิดและทฤษฎีการรับรู้ความเสี่ยง

Patel et al. (2013, p. 27) ความเป็นไปได้ที่ผลลัพธ์ของการดำเนินการอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคทางการเงินผ่านการสูญเสียเงินหรือทรัพยากรอื่น ๆ ลูกค้าน่าจะกลัวที่จะสูญเสียเงินขณะทำธุรกรรมหรือโอนเงินทางอินเทอร์เน็ต

Youn (2009, p. 389) ความกังวลของผู้บริโภคถึงความปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัว ซึ่งเกี่ยวข้องกับความไม่แน่นอนของวิธีการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลโดยสถานประกอบการออนไลน์และผู้ที่สามารถเข้าถึงได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตที่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปี 2565 มีจำนวนทั้งสิ้น 185,062 คน (สำนักงานแรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2565) งานวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง ผู้วิจัยจึงได้ขอจริยธรรมวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (Certificate Number: COA. 2-051/2503, Approval Date: 9/1/2023)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM) ในการวิเคราะห์ ซึ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับเทคนิควิธีนี้ควรมีขนาดใหญ่ เนื่องจากจะมีโอกาสให้ตัวแปรมีการแจกแจงแบบปกติมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็กกว่า โดย ไคลน์ (Kline, 2005, p. 16) เสนอว่า ขนาดตัวอย่างควรมีไม่ต่ำกว่า 20 เท่าของตัวแปรสังเกต และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตทั้งสิ้น 15 ตัวแปร ทำให้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 300 ตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการกำหนดการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรีที่ทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ ซึ่งบุคคลที่ทำการสัมภาษณ์ในครั้งนี้กำหนดได้ดังนี้ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้การสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (theoretical sampling) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล 1) ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งเป็นผู้ที่มีการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตที่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และอาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 5 คน 2) เจ้าหน้าที่ตำรวจจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ทำหน้าที่รับแจ้งเหตุคดีการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ จำนวน 5 คน 3) เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่ทำงานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน ทำการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) โดยผู้วิจัยจะทำการเลือกใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้แต่ต้องอยู่ในกลุ่มรวมของประชากรที่สนใจศึกษา ซึ่งในที่นี้ คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี (key informants) โดยทางผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามออนไลน์ให้ผู้สูงอายุทำการตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ ดังนี้

แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 9 ข้อ ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ จำนวน 48 ข้อ และส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและ

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จำนวน 3 ข้อ โดยเป็นข้อคำถามแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert scale) 5 ระดับ (Likert, 1967, p. 90)

เมื่อนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (try-out) กับผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1970, p. 202) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.80

แบบสัมภาษณ์ (interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์จากประเด็นผลการศึกษาที่เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี ควรเป็นอย่างไร ส่วนที่ 2 พฤติกรรมใดบ้างที่ส่งผลต่อความเสี่ยงถูกหลอกลวงในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี และส่วนที่ 3 คนคิดว่า ผลจากการถูกหลอกลวงในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี ทำให้เกิดผลกระทบในด้านใดบ้าง อย่างไร

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ องค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด การรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม ความตั้งใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง และการรับรู้ความเสี่ยง ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี และศึกษาบทสรุปความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และสร้างข้อคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และความครอบคลุมเนื้อหาที่ศึกษาวิจัย และนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ก่อนนำไปสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) นัดหมายการสัมภาษณ์ 2) ดำเนินการสัมภาษณ์ 3) เมื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนครบแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็จะทำการตรวจสอบข้อมูล และ 4) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ต่อไป

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน 300 ฉบับ ให้กับกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตนเอง เมื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนครบแล้วจึงดำเนินการตรวจสอบข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์

ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ดังนี้ 1) ใช้สถิติร้อยละ (percentage) อธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างวิเคราะห์แนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมตัวแปรสังเกตได้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60 ถึง 69 ปี กว่าครึ่งพักอาศัยโดยเป็นบ้านของตนเอง สังกัดอาชีพ (อาชีพสุดท้ายก่อนเกษียณ/ก่อนเข้าวัยสูงอายุ) ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ณ ปัจจุบัน ต่ำกว่า 15,000 บาท มีความถี่ในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์เฉลี่ยต่อวันมากที่สุด วันละ 1-5 ครั้ง ระยะเวลาในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์เฉลี่ยต่อวัน 6-15 นาทีต่อครั้ง ช่วงเวลาที่ทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์บ่อยที่สุด ส่วนมากเป็นช่วงกลางวัน (ตั้งแต่ 11.00 น.-ก่อน 16.00 น.)

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการทดสอบการเข้ากันได้ของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าต่าง ๆ ดังนี้ ค่า Chi-square/df=1.136, RMSEA=0.016, Standardized RMR=0.03, GFI=0.98, AGFI=0.94, CFI=1.00, PGFI=0.63 และ CN=405.65 สรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี

สามารถสรุปตามสมมติฐานได้ดังนี้

การรับรู้ความเสี่ยง (RIPE) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับองค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด (CTWC) 0.49

การรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม (THRE) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ความเสี่ยง (RIPE) 0.64 รองลงมาคือส่งผลทางตรงกับองค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด (CTWC) 0.18 ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับองค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด (CTWC) 0.31

ความตั้งใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง (IUSM) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ความเสี่ยง (RIPE) มากที่สุดเท่ากับ 0.54 รองลงมาคือส่งผลทางตรงกับการรับรู้ความสามารถใน

การจัดการกับภัยคุกคาม (THRE) 0.42 และส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด (CTWC) 0.47 และการรับรู้ความเสี่ยง (RIPE) 0.27

พฤติกรรมเสี่ยงถูกล่อลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ (RBBD) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ความเสี่ยง (RIPE) มากที่สุดเท่ากับ 0.74 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับความตั้งใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง (IUSM) องค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด (CTWC) และการรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม (THRE) และ เท่ากับ 0.28, 0.16 และ -0.27 ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับองค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด (CTWC) มากที่สุดเท่ากับ 0.36 รองลงมา คือ การรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม (THRE) และการรับรู้ความเสี่ยง (RIPE) 0.11 และ 0.05 ตามลำดับ

แนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกล่อลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี

บทสรุปการสัมภาษณ์

ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป คนที่ 1 ควรศึกษารายละเอียดการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ให้รอบคอบ ตรวจสอบให้ดี ให้ลูกหลานสอน เรียนรู้วิธีการใช้งานให้ถูกต้อง ฝึกการทำธุรกรรมด้วยตนเอง โดยมีลูกหลานคอยบอก ชี้แนะ ไม่กดลิงก์หรือรับเบอร์โทรศัพท์ที่ไม่คุ้นเคย ตั้งวงเงินในการทำธุรกรรมฯ เป็นการป้องกันมิฉ้อฉลในเบื้องต้น

เจ้าหน้าที่ตำรวจจังหวัดสุพรรณบุรี คนที่ 2 ในท้องที่จังหวัดสุพรรณบุรีจะมีการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ ยกตัวอย่างเหตุถูกล่อลวงจากมิฉ้อฉลให้ผู้สูงอายุรับทราบ พร้อมประชาสัมพันธ์วิธีการป้องกันเหตุ ให้บุตรหลานคอยช่วยเหลือ ชี้แนะวิธีการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์แก่ผู้สูงอายุ เมื่อผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจก็สามารถทำธุรกรรมฯ ได้อย่างปลอดภัย

เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี คนที่ 3 ทำการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีป้องกันอันตรายจากมิฉ้อฉลในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ให้กับผู้สูงอายุรับทราบอย่างสม่ำเสมอ ทำการแนะนำวิธีการใช้งานอย่างถูกต้องและปลอดภัยทางสื่อประชาสัมพันธ์ของพื้นที่นั้น ๆ เปิดอบรมให้ความรู้ สร้างความรู้ความเข้าใจ จัดกิจกรรมครอบครัวให้บุตรหลานเข้าร่วมพร้อมผู้สูงอายุ สอดแทรกเนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์

การหลอกลวงจากมิฉ้อฉลนั้นมีมานานแล้ว เพียงแต่คนร้ายพัฒนารูปแบบมาใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีต้นทุนต่ำและติดตามยากขึ้น แน่แน่นอนว่าอุปกรณ์ที่ติดตัวคนยุคปัจจุบันคือโทรศัพท์มือถือจึงไม่แปลกที่คนร้ายจะใช้ช่องทางนี้เป็นช่องทางหลักในการติดต่อกับเหยื่อ ผ่านทาง SMS หรือผ่านแอปพลิเคชันทางการเงิน โดยสามารถประมวลรูปแบบการหลอกลวงหลัก ๆ ได้แก่ การอ้างตัวเป็นบุคคลสำคัญหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่น่าเชื่อถือจากธนาคาร เช่น ผู้จัดการธนาคาร เพื่อให้เหยื่อโอนเงินหรือทำการกิจต่าง ๆ การขอข้อมูลสำคัญของเหยื่อ เช่น username password OTP เลขบัตรประจำตัวประชาชน การหลอกให้กดลิงก์ไปยังเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน เพื่อให้กู้เงินหรือหลอกดูข้อมูลเหยื่อ

ความรู้ด้านความปลอดภัย ติดตามข่าวสารอยู่เสมอ ควรติดตามข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งทางสื่อออนไลน์ โทรศัพท์ วิทยุ หรือทางสื่ออื่น ๆ เพื่อจะได้รู้เท่าทันกลโกงของมิจฉาชีพ ที่มาในรูปแบบต่าง ๆ หากเรารู้เท่าทันแล้ว เราจะได้ไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพเหล่านั้น

ข้อบังคับกฎหมาย การให้ความรู้ข้อกฎหมายในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์กับผู้สูงอายุ ในครอบครัว เป็นวิธีการป้องกันเบื้องต้นให้กับผู้สูงอายุในครอบครัวที่ต้องทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์

ความเสี่ยงด้านการเงิน จำกัดวงเงินการทำธุรกรรม ปรับวงเงินสำหรับการชำระสินค้าหรือการโอนเงิน ให้เหมาะสมกับการทำธุรกรรมการเงินในโลกออนไลน์ ในกรณีถ้าเกิดความเสียหาย จำนวนวงเงินที่เสียไปจะได้มีค่าไม่สูง เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ลดการสูญเสีย และหากพบเห็นบัญชีทางการเงินผิดปกติรีบติดต่อธนาคารทันที สังเกตการณ์แจ้งเตือนบัญชี เงินเข้า-เงินออกจากธนาคาร และหมั่นตรวจสอบยอดบัญชีการใช้จ่าย หากมีข้อสงสัย ติดต่อสอบถามผ่านช่องทางบริการต่าง ๆ ของธนาคาร

ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัว ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวรวมถึงข้อมูลทางการเงิน เช่น เลขบัญชี หมายเลขบัตรเดบิต บัตรเครดิต เลขท้ายหลังบัตรเครดิต (CVV) แก่บุคคลอื่น (ธนาคารทุกธนาคารไม่มีนโยบายสอบถามข้อมูลลูกค้าผ่านทางโทรศัพท์ SMS และโซเชียลมีเดีย)

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เมื่อผู้สูงอายุเห็นคนรอบข้าง หรือบุคคลในครอบครัวใช้แอปพลิเคชันในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ เกิดความสนใจ แต่อาจจะขาดความรู้ ความเข้าใจ ทำให้เกิดช่องว่างที่สามารถถูกหลอกลวงได้จากมิจฉาชีพ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ถูกหลอกลวงหรือบุคคลในครอบครัว ต้องให้ความรู้ สาธิตวิธีการพร้อมยกตัวอย่างอาชญากรรมทางเงินตามข่าวออนไลน์ ให้ผู้สูงอายุรับทราบถึงปัญหาและวิธีการป้องกัน

ลักษณะนิสัยของผู้สูงอายุ ชี้แจงสาร รู้ไม่เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของมิจฉาชีพ ความโลภมิจฉาชีพจะใช้ช่องว่างเหล่านี้มากระตุ้นให้ผู้สูงอายุหลงเชื่อในกลโกง หลอกให้โอนเงิน จนเกิดความเสียหายตามมา บุคคลในครอบครัวจึงจำเป็นต้องป้องกัน ให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในครอบครัวไม่ให้ตกเป็นเหยื่อต้องรู้เท่าทันกลโกง เล่ห์เหลี่ยมของมิจฉาชีพ

การดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน ดาวน์โหลดแอปพลิเคชันจาก Play Store หรือ App Store เท่านั้น เพื่อความปลอดภัยเราควรดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน จาก Play Store หรือ App Store เท่านั้น ห้ามดาวน์โหลดจากเว็บไซต์ที่ไม่มีการรับรองความปลอดภัย หรือแหล่งข้อมูลที่เราไม่มั่นใจ เพราะการติดตั้งแอปพลิเคชันใด ๆ ที่ไม่รู้จัก มักนำพามิจฉาชีพเข้าสู่ระบบสมาร์ตโฟนของเราด้วยเช่นกัน

การเข้าเว็บไซต์ที่ไม่ปลอดภัย ตั้งรหัสผ่านเข้ามือถือป้องกันผู้อื่นเข้าแอปฯ ทำธุรกรรมทางการเงิน ไม่กดลิงก์จาก SMS แพลกปลอม ติดต่อสอบถามจากบริษัท องค์กร หรือหน่วยงานต้นทางเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ SMS ที่ได้รับ กด block and report spam เพื่อป้องกันข้อความอื่นจากเบอร์โทรศัพท์นั้น ไม่กดรับลิงก์ที่แนบมากับ SMS ปลอม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ความเสี่ยง องค์กรประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด และส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบที่จะเกิดความ

ผิดพลาด ในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์นั้น ต้องมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายไร้สาย ซึ่งอาจมีซอฟต์แวร์ที่มีจมาชีพได้ทำการติดตั้งไว้ และเมื่อมีการใช้งานเราจะตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพทันที เกิดความเสียหายด้านการเงิน ปัญหาต่าง ๆ ตามมา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ใช้งานจะต้องมีความรู้ วิธีป้องกันในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ สอดคล้องกับ สันห์ภพ วิทยาทอง (2564, หน้า 35) ที่ศึกษาปัจจัยด้านการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางการเงินออนไลน์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ คุณค่าของข้อมูล ด้านความรู้ ด้านความปลอดภัย และด้านการรับรู้ต่อสถานะคุกคาม มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางการเงินออนไลน์ หมายความว่า เมื่อนิสิตมีการ รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ อาชญากรรมทางไซเบอร์ที่สูงจะทำให้เสี่ยงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม การทำธุรกรรมออนไลน์ลดลง ทั้งนี้เนื่องจากการที่นิสิตให้ความสำคัญกับข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการ ทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ ซึ่งทราบว่าจะได้รับความเสียหาย ถ้าข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม การเงินออนไลน์ถูกขโมย จึงต้องให้ความสนใจและติดตามข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย คอมพิวเตอร์ ศึกษาคู่มือหรือคำแนะนำด้านความปลอดภัยที่ดีจะช่วยปกป้องหรือลดโอกาสเกิด อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และรู้เท่าทันว่าในปัจจุบันภัยคุกคามจากอาชญากรรมคอมพิวเตอร์มีอัตรา เพิ่มขึ้น และทุกคนมีโอกาสถูกคุกคามจากอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายช่องทาง ในส่วนขององค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด ระบบการทำงานของธนาคาร นิภาพร แสงทวี และสมนึก พ่วงพรพิทักษ์ (2560, หน้า 79) ได้วิเคราะห์ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยอยู่ 2 ประเด็น ซึ่งสามารถ สรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้ 1) ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัย พบว่ายังมีช่องโหว่ที่ทำให้มิจฉาชีพเข้า มาโจรกรรมข้อมูลได้ ส่วนใหญ่จะเป็นช่องโหว่ในเรื่องของการสวมรอยเป็นเจ้าของบัญชี ซึ่งทางธนาคาร ต้องทบทวนวิธีการในการตรวจสอบเอกสารยืนยันตัวตน และพบปัญหาการปลอมแปลงเอกสารในการออกchim ใหม่ หรือขอเปลี่ยนchimใหม่ ซึ่งทำให้ได้ SMS OTP ของระบบ e-banking ทั้ง i-banking และ m-banking ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้มากมาย ทั้งนี้จุดอ่อนที่พบนี้จะแก้ไขได้ ต้องให้ทางผู้ให้บริการ โทรศัพท์มือถือกำหนดข้อปฏิบัติให้กับทุกสาขาของตนเองให้มีขบวนการตรวจสอบเอกสารในการยืนยันตัวตน ให้รัดกุมยิ่งขึ้น เมื่อขอออกchimการ์ดใหม่ หรือขอเปลี่ยนchimการ์ดและเป็นข้อสังเกตสำหรับผู้ใช้งานระบบ e-banking ว่าหากโทรศัพท์มือถือของตนเกิดไม่มีสัญญาณและเป็นเบอร์โทรศัพท์ที่ผู้กระบบ SMS OTP ของระบบ m-banking หรือระบบ i-banking ไว้ต้องอย่านิ่งนอนใจ ให้เร่งติดต่อศูนย์เพื่อตรวจสอบโดยไว ที่สุด เพราะเป็นไปได้ว่าอาจถูกโจรกรรม SMS OTP ดังที่งานวิจัยนี้ได้ทดสอบและเป็นคดี และ 2) ด้าน ความมั่นคงของระบบ พบว่าในการทดสอบการโจมตีแทรกกลางการสื่อสาร ธนาคารไม่สามารถดักจับ ข้อมูลได้ พบว่าระบบ m-banking มีความมั่นคงกว่าระบบ i-banking มาก นอกจากนี้ ในส่วนของ พฤติกรรมผู้ใช้ ต่อปัญหามัลแวร์พบว่าปัญหาจะเกิดจากผู้ใช้งาน โดยที่อนุญาตให้ติดตั้งแอปพลิเคชันจาก แหล่งภายนอก และไม่เข้าใจในข้อตกลง จึงทำให้มีความเสี่ยงต่อการโจมตีมัลแวร์

2. ความตั้งใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ ความเสี่ยง การรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม และส่งผลทางอ้อมกับองค์ประกอบที่จะเกิด

ความผิดพลาด และการรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้ถึงความสามารถในการหลีกเลี่ยงภัยคุกคามข้อมูลส่วนตัวในเทคโนโลยี ส่งอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงภัยคุกคามข้อมูลส่วนตัวจากการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐพล แสงเลิศศิลปะชัย (2561, หน้า 79) ที่กล่าวว่า การรับรู้ถึงความสามารถในการหลีกเลี่ยงภัยคุกคามข้อมูลส่วนตัวในเทคโนโลยีส่งผลเชิงบวกถึงความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงภัยคุกคามข้อมูลส่วนตัวจากการใช้เทคโนโลยีสอดคล้องกับงานวิจัยของ Liang and Xue (2010, p. 399) และ Steers, Mowday and Shapiro (2004, p. 379) ที่กล่าวว่า การรับรู้ถึงความสามารถในการหลีกเลี่ยงภัยคุกคามสะท้อนถึงความสามารถในการใช้มาตรการรักษาความปลอดภัยของผู้ใช้งาน เมื่อผู้ใช้งานรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถที่จะหลีกเลี่ยงภัยคุกคามได้ ก็จะเกิดความตั้งใจที่จะใช้มาตรการรักษาความปลอดภัยเพื่อที่จะป้องกันภัยคุกคามเหล่านั้นได้ (พิชญา วัฒนศิริพล, 2561, หน้า 75) พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-WALLET) จะทำให้เกิดแนวทางการปรับตัวของธุรกิจค้าปลีก กรณีศึกษา ผู้ให้บริการเอกชนที่มีใช้สถาบันการเงิน พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความปลอดภัยส่งผลในทิศทางที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมการใช้ e-Wallet โดยผู้บริโภคระหนักถึงประเด็นความเสี่ยง และความปลอดภัยของข้อมูลธุรกรรมส่วนตน การศึกษาของ Ifinedo, P. (2012, p. 89) พบว่า ความตั้งใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่องในความคาดหวังในความพยายามส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจในการปฏิบัติตามนโยบายการรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศที่สูงเช่นกัน ดังนั้น ความคาดหวังในความพยายามในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลนั้น มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก หากบุคคลมีความตั้งใจ ความหวังและความมั่นใจว่าตนสามารถที่จะปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ควบคุมการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้ จะช่วยปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และลดปัญหาภัยคุกคามทางด้านเทคโนโลยีได้

3. พฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ความเสี่ยง ความตั้งใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด และการรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม และส่งผลทางอ้อมกับองค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด การรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม และการรับรู้ความเสี่ยง การทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ไม่มีความระมัดระวังในการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว การเข้าเว็บไซต์หรือโหลดเว็บไซต์ที่ไม่มีความระมัดระวัง ไม่มีความรู้เรื่องความปลอดภัยไซเบอร์ อาจนำมาซึ่งความสูญเสียต่าง ๆ เช่น สูญเสียเงิน ทรัพย์สิน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ความเสี่ยงและส่งผลต่อไปยังความตั้งใจในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ หรือกล่าวได้ว่าการรับรู้ความเสี่ยงเป็นตัวแปรกลางระหว่างความไว้วางใจกับความตั้งใจในการทำธุรกรรมทางการเงิน สอดคล้องกับ อีรศักดิ์ พลพันธ์ (2564, หน้า 181) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในกลุ่มวัยทำงานตอนต้น การรับรู้โอกาสเสี่ยงที่อาจมาจากผู้ให้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และโอกาสเสี่ยงจากการเข้าใช้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ จะมีผลของความตั้งใจในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลสูง ทั้งนี้เนื่องจากการได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการโดยไม่ได้รับการยินยอม การถูกเปิดเผยและส่งต่อข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลที่สามและการรับรู้โอกาสเสี่ยง เมื่อไม่ปฏิบัติตามตามการจัดการตั้งค่าข้อมูลส่วนบุคคลจากการเข้าใช้บริการ

ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล Chenoweth et al. (2009, p. 322) กล่าวถึงปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยงในพฤติกรรมกรเข้าเว็บไซต์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตจากผู้ให้บริการว่าจะมีโปรแกรมแฝงเข้ามาในคอมพิวเตอร์ขณะที่ใช้งานอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบสปายแวร์ (spyware) ซึ่งเป็นไวรัสคอมพิวเตอร์ประเภทหนึ่งที่อนุญาตให้แฮกเกอร์ (hacker) เข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของคุณได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความตั้งใจในการติดตั้งโปรแกรมป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านองค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาดในส่วนของผู้บังคับกฎหมาย รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายและออกกฎหมายที่เข้มแข็งเพื่อป้องกันการหลอกลวงผู้สูงอายุในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ รวมถึงการจัดการกับผู้กระทำผิดกฎหมายอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การจัดทำนโยบายและกฎหมายที่เหมาะสมในการป้องกันการหลอกลวงผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นในด้านการเงิน การซื้อขาย หรือ การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล

2. ด้านองค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาดในส่วนของระบบการทำงานของธนาคาร ทางธนาคารแห่งประเทศไทยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการพัฒนา ระบบเอไอ (AI) กลางในการตรวจจับธุรกรรมที่ต้องสงสัย และระงับยับยั้งธุรกรรมต้องสงสัยนั้นไว้ชั่วคราวจนกว่าเจ้าหน้าที่ จะทำการตรวจสอบธุรกรรมต้องสงสัยนั้นเสร็จ เพื่อหยุดกระบวนการถ่ายโอนเงินของผู้เสียหายไปยังปลายทางได้ทันเวลา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน หากผู้สูงอายุในจังหวัดสุพรรณบุรีมีแนวทางในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ ก็จะเป็นการป้องกันอันตรายจาก มิฉฉาชีพได้ในเบื้องต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ก็มีข้อดี ที่ช่วยอำนวยความสะดวกทั้งประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรม บุคคลในครอบครัวจึง เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการป้องกันข้อมูลส่วนตัวและการใช้งานในการทำธุรกรรมทางการเงิน ออนไลน์ของผู้สูงอายุ ดังนั้นบุคคลในครอบครัวควรแสดงให้เห็นถึงข้อดีและการตั้งค่าปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลให้ปลอดภัยเมื่อเข้าใช้บริการธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ แนะนำวิธีการป้องกัน ตระหนักถึงภัยในยุคดิจิทัลจากการเข้าใช้บริการนั้นเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว

2. จากผลการวิจัยการรับรู้ความสามารถในการจัดการกับภัยคุกคาม มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ความเสี่ยง องค์ประกอบที่จะเกิดความผิดพลาด แสดงให้เห็นว่าความเสี่ยงที่ผู้สูงอายุในจังหวัด สุพรรณบุรีพบในกรณีของอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้งก็คือ phishing ซึ่งเป็นการปลอมแปลงเว็บไซต์ให้ เหมือนกับเว็บไซต์จริงของสถาบันการเงิน เพื่อล่อลวงให้เรากรอกข้อมูลสำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะชื่อ ผู้ใช้งาน ความเสี่ยงของการทำธุรกรรมทางการเงินที่พบบ่อยอยู่ในรูปแบบการถูกดักจับข้อมูลโดยที่เราไม่รู้ตัว ซึ่งมักเกิดตอนที่เรากำลังทำธุรกรรมทางการเงินด้วยการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายไร้สาย แบบสาธารณะ

(public wi-fi) หรือทำธุรกรรมการเงินผ่านคอมพิวเตอร์สาธารณะ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางการเงิน ควรมุ่งเน้นให้ความรู้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอาชญากรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ มีการใช้สื่อต่าง ๆ กิจกรรมประชาสัมพันธ์ เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้บริการตระหนักถึงภัยคุกคาม การรับรู้ความเสี่ยง อัปเดตข่าวสารทางด้านเทคโนโลยี การงานธุรกรรมทางการเงินอย่างถูกต้องและปลอดภัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ของผู้สูงอายุและกลุ่มวัยทำงาน เพื่อให้เห็นพฤติกรรมเสี่ยงถูกหลอกลวงที่เกิดขึ้นหลากหลายรูปแบบของมิจฉาชีพ เพราะปัจจุบันการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์เข้ามามีบทบาทกับการใช้ชีวิตในสังคมไทย อีกทั้งเริ่มมีวิธีการหลอกลวงหรือข้อกล่าวอ้างในรูปแบบใหม่
2. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการป้องกัน การแก้ไขปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของกฎหมายและธนาคารต่าง ๆ ที่ให้บริการ

บรรณานุกรม

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). สถิติผู้สูงอายุ ธันวาคม 2565 by Looker Studio. สืบค้นจาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/2387>
- ณัฐพล แสงเลิศศิลป์. (2561). การหลีกเลี่ยงภัยคุกคามข้อมูลส่วนตัวจากการใช้เทคโนโลยีสวมใส่. วารสารระบบสารสนเทศด้านธุรกิจ, 4(1), หน้า 70-88.
- ธีรศักดิ์ พลพันธ์. (2564). ปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในกลุ่มวัยทำงานตอนต้น. ปริญญานิพนธ์ ปรัชญาดุชะฎิบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิภาพร แสงทวี และสมนึก พ่วงพรพิทักษ์. (2560). การวิเคราะห์ความปลอดภัยและความมั่นคงสำหรับระบบธนาคารผ่านโทรศัพท์มือถือในประเทศไทย. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 36(1), หน้า 77-90.
- พิชญา วัฒนศิริพล. (2561). พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-WALLET) และผลกระทบต่อแนวทางการปรับตัวของธุรกิจค้าปลีก กรณีศึกษา ผู้ให้บริการเอกชนที่มีใช้สถาบันการเงิน. การค้นคว้าอิสระ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการตลาด, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยรัฐ ธนชัยธรรณ. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำธุรกรรมออนไลน์ผ่านสมาร์ทโฟนของลูกค้าธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ด้วยเทคนิคการวัดพฤติกรรมเชิงเส้นแบบหลายกลุ่ม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ศิริรัตน์ ศรีสว่าง. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันภัยจากอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้คอมพิวเตอร์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัณห์ภาพ วิทยาทอง. (2564). ความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางการทำธุรกรรมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์, 7(2), หน้า 31-44.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม. (2563). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563. สืบค้นจาก <https://opacimages.lib.kmitl.ac.th/medias/b00288215/Thailand%20Internet.pdf>
- สำนักงานแรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2565). รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี ไตรมาส 2 ปี 2565 เมษายน-มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก <https://suphanburi.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/55/2022/08/รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี-ไตรมาส-2-ปี-2565.pdf>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ.2565 (ไตรมาส1). กรุงเทพฯ: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- AbuShanab, E., & Pearson, J. M. (2007). Internet banking in Jordan the unified theory of acceptance and use of technology (UTAUT) perspective. **Journal of Systems and Information Technology**, 9(1), pp 78-97.
- Chenoweth, L., King, M. T., Jeon, Y. H., Brodaty, H., Stein-Parbury, J., Norman, R., et al. (2009). Caring for Aged Dementia Care Resident Study (CADRES) of person-centred care, dementia-care mapping, and usual care in dementia: a cluster-randomised trial. **Lancet Neurology**, 8(4), pp. 317-325.
- Choi, K-S., & Lee, J. R. (2017). Theoretical analysis of cyber-interpersonal violence victimization and offending using cyber-routine activities theory. **Computers in Human Behavior**, 73, pp. 394-402.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. New York: Harper and Row.
- Ifinedo, P. (2012). Understanding Information Systems Security Policy Compliance: An Integration of the Theory of Planned Behavior and the Protection Motivation Theory. **Computers & Security**, 31(1), pp. 83-95.
- Kline, R. B. (2005). **Principle and practice of structural equation modeling**. New York: Guilford.

- Liang, H. & Xue, Y. (2010). Understanding security behaviors in personal computer usage: A threat avoidance perspective. **Journal of the Association for Information Systems**, 11(7), pp. 394-413.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Fishbein, M. (Ed.), **Attitude Theory and Measurement**. (p. 90). New York: Wiley & Son.
- Patel, S., Halvadia, N. & Patel, V. (2013). **A study on impact of perceived risk and online trust on attitude towards internet banking usage in India**. Mumbai: Himalaya Publishing House.
- Steers, R.M., Mowday, R.T. & Shapiro, D.L. (2004). Introduction to special topic forum: The future of job motivation theory. **Academy of Management Review**, 29, pp. 379-387.
- Youn, S. (2009). Determinants of online privacy concern and its influence on privacy protection behaviors among young adolescents. **Journal of Consumer Affairs**, 43(3), pp. 389-418.

การวิเคราะห์รูปแบบลวดลายศรีวิชัยที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย เพื่อการประยุกต์ลวดลายใหม่

The Analysis of Srivijaya Art Patterns Based on Srivijaya Identities for Applied New Patterns

วันที่รับบทความ: 30 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2567

ดวงรัก รัตนพันธุ์¹

สุธีรา ชัยรักษา เงินถาวร²

พิทย์พันธ์ สิทธิรักษ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบลวดลายศรีวิชัยที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย 2) เพื่อประยุกต์รูปแบบลวดลายใหม่ โดยวิเคราะห์รูปแบบลวดลายจาก 4 อัตลักษณ์ประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์การแต่งกายสมัยศรีวิชัย 2) อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย 3) อัตลักษณ์ศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย และ 4) อัตลักษณ์เครื่องราชบรรณาการสมัยศรีวิชัย แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ เอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์ จากหนังสือ ตำรา บทความวิจัย และบทความวิชาการ จำนวน 19 เรื่อง แบ่งเป็นแหล่งข้อมูลในประเทศ จำนวน 13 เรื่อง และแหล่งข้อมูลต่างประเทศ จำนวน 6 เรื่อง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิเคราะห์ เป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถยืนยันรูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย จำนวน 20 คน ในพื้นที่วิจัย 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย มี 2 อัตลักษณ์ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย สามารถพบรูปแบบลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ศรีวิชัยจากสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสะท้อนจากหน้าบันด้านนอกบริเวณซุ้มประตูทางเข้าวัด และหน้าบันด้านนอกบริเวณหน้าพระอุโบสถภายในวัด และหน้าบันด้านในบริเวณพระบรมธาตุไชยา และ 2) อัตลักษณ์ศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย สามารถพบรูปแบบลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ศรีวิชัยจากศิลปกรรม ได้แก่ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร โดยสะท้อนจากเครื่องประดับองค์ของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ซึ่งอยู่บริเวณ ศีรษะ หน้าอก แขน และข้อเท้า สามารถประยุกต์ลวดลายใหม่ได้ 9 รูปแบบ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์รูปแบบลวดลาย อัตลักษณ์ศรีวิชัย ประยุกต์

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
e-mail: tuangrak_vej@nstru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
e-mail: sutira_cha@nstru.ac.th

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
e-mail: phitphan_sit@nstru.ac.th

The Analysis of Srivijaya Art Patterns Based on Srivijaya Identities for Applied New Patterns

Received: December 30, 2023

Revised: February 23, 2024

Accepted: February 27, 2024

Tuangrak Rattanapan ¹

Sutira Chairaksa Ngeinthawro ²

Phitphan Sittirak ³

Abstract

This research aimed to 1) analyze Srivijaya art patterns based on Srivijaya identities 2) apply new patterns by analyzing from four identities including 1) costume identity in Srivijaya era, 2) architecture identity in Srivijaya era, 3) art identity in Srivijaya era and 4) royal tribute identity in Srivijaya era. The information sources for the analysis were from 19 sources including historical papers, books, research articles, and academic articles, with 13 from Thailand and 6 from international publications. The population used in the analysis was a group of 20 people who could confirm patterns associated with the Srivijaya identity in three provinces including Surat Thani, Nakhon Si Thammarat, and Krabi. The result showed that there were two Srivijaya identities in the art patterns. First, the architectural identity of the Srivijaya era was found in architecture such as Wat Phra Borommathat Chaiya Ratchaworawihan, Chaiya District, Surat Thani. The identity was reflected in the outer gable on the arched entrance of the temple, the outer gable in front of the chapel, and the inner gable in the Chaiya stupa. Second, the art identity of the Srivijaya era was found in the Avalokiteshvara Buddha image reflected from the decorations on the head, chest, arms, and ankles of the Buddha image. And it can be applied to 9 new patterns.

Keywords: Pattern analysis, Srivijaya identities, applied

¹ Doctoral Student, Program in Creative Arts and Cultural Management, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
e-mail: tuangrak_vej@nstru.ac.th

² Asst.Prof. Dr., Program in Creative Arts and Cultural Management, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
e-mail: sutira_cha@nstru.ac.th

³ Lecturer, Program in Creative Arts and Cultural Management, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
e-mail: phitphan_sit@nstru.ac.th

บทนำ

เมื่อกล่าวคำว่า “ศรีวิชัย” หลายคนจะนึกถึงพื้นที่ดินแดนทางภาคใต้ของประเทศไทย อาณาจักรศรีวิชัย เป็นชื่อที่ได้รับการกล่าวถึงมากในแวดวงของนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดี “ศรีวิชัย” คำนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการทางศิลปวัฒนธรรม และสังคมของผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงสามสิบปีที่ผ่านมาของการศึกษาค้นคว้าหาหลักฐานของนักวิชาการ นักประวัติศาสตร์ และนักโบราณคดี ส่วนหนึ่งมุ่งเน้นนำเสนอแนวคิด ทฤษฎีเฉพาะเรื่องศูนย์กลางอำนาจของอาณาจักรศรีวิชัย จนบางครั้งอาจจะมองข้ามความสำคัญในประเด็นอื่น (อมรา ศรีสุชาติ, 2557, หน้า 187) นักประวัติศาสตร์ศิลป์ของไทยหลายท่านที่ศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ศรีวิชัยในปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่มักจะหลีกเลี่ยงการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ตั้งหรือการสถาปนาอาณาจักรศรีวิชัย แต่เน้นศึกษาเรื่องราวด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา โบราณสถานและโบราณวัตถุ เพื่อหาคำตอบว่าที่สุดแล้ว “ศรีวิชัยคืออะไร” แท้จริงแล้ว “ศรีวิชัย” คือ อาณาจักร สมาพันธรัฐ หรือ เป็นกลุ่มการเมืองในรูปแบบทางวัฒนธรรม (Chutiwong, 2010, p. 179) การศึกษาเรื่องราวของอาณาจักรศรีวิชัยยังมีข้อจำกัดอยู่ สาเหตุเพราะที่มาการศึกษาเรื่องราวของอาณาจักรศรีวิชัยทำให้เกิดข้อโต้แย้งมากมาย เพราะนักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ และนักวิชาการที่ศึกษาเรื่องราวของอาณาจักรศรีวิชัย ล้วนเป็นผลผลิตจากสังคมแต่ละยุคสมัย นักวิชาการในประเทศไทยมีคำอธิบายที่เป็นกลาง โดยระบุว่า “ศรีวิชัย” อาจไม่ใช่ชื่ออาณาจักรที่เป็นศูนย์กลางอำนาจในการควบคุมเศรษฐกิจ การเมือง อยู่ในเมืองใดเมืองหนึ่ง แต่ศรีวิชัยน่าจะเป็นชื่อกว้าง ๆ ทางศิลปวัฒนธรรมของบ้านเมือง แคว้น หรือ รัฐน้อยใหญ่ที่มีศิลปวัฒนธรรมบางอย่างร่วมกัน เช่น การนับถือศาสนาพุทธลัทธิมหายาน ที่แสดงออกในรูปแบบทางสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรม (นงคราญ ศรีชาย และวรวีทย์ หัศภาค, 2543, หน้า 55) อันเห็นได้จากสถูปเจดีย์พระบรมธาตุไชยา สถาปัตยกรรมศรีวิชัยที่ได้รับอิทธิพลจากชวาและอินเดีย ประติมากรรมพระโพธิสัตว์ศิลปกรรมศรีวิชัย ที่ขุดพบมากมายหลายรูปแบบในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย

ลวดลายศิลปะแบบศรีวิชัยเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นพบได้ในพื้นที่ทางภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดกระบี่ ซึ่งมีลวดลายที่ค้นพบตามโบราณสถาน เช่น พระบรมธาตุไชยาเป็นเจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบ มีลวดลายประดับเป็นลวดลายเก่า และลวดลายใหม่ผสมกัน ซึ่งลวดลายเก่า คือ ลวดลายที่ขุ่มหน้าบัน หรือเรียกว่า กุข ลวดลายใหม่เป็นพระพุทธรูปลายเทพพนม ช้างสามเศียร นกยูง สิงห์ เหนือ และผีเสื้อ ศิลปะแบบสถาปัตยกรรมลักษณะนี้เรียกว่า จันทิตามแบบศิลปะชวาภาคกลาง อันมีลักษณะโดยรวมคล้ายคลึงกับสถาปัตยกรรมแบบอินเดียใต้ (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา, 2563) ลวดลายที่ค้นพบตามโบราณวัตถุ เช่น ลวดลายบนประติมากรรมอันเกิดจากอิทธิพลของการนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร มีการรับอิทธิพลของศิลปะเขมรมาผสมผสานบนประติมากรรมแบบศรีวิชัย สามารถเห็นได้จากลวดลายบนเครื่องประดับองค์ (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหอพุทธศิลป์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557) ลวดลายที่ปรากฏอยู่บนลูกปัดมีลักษณะคล้ายกับลูกปัดทางอินเดีย ศรีลังกา ด้วยเพราะรับอิทธิพลของอินเดียจึงมีสีสันสะดุดตาเป็นเอกลักษณ์ (เกียรติประวัติ อนุรักษ์สกล, 2555, หน้า 37)

การวิเคราะห์รูปแบบลวดลายศรีวิชัยที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย จะทำให้ทราบถึงต้นกำเนิดของรูปแบบลวดลายที่สามารถนำมาประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ที่ร่วมสมัย สะท้อนถึงความเป็นพื้นถิ่น

ของภาคใต้ อันเป็นรากเหง้าที่มีข้อบ่งชี้ในเชิงประวัติศาสตร์ เป็นรูปแบบลวดลายที่มีเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ จากรูปแบบลวดลายศรีวิชัยที่กล่าวมาข้างต้น “ลวดลาย” จึงถือเป็นสิ่งแรกที่สามารถนำมาประยุกต์เพื่อสร้างสรรค์เป็นลวดลายที่ร่วมสมัยและนำไปใช้กับงานหัตถศิลป์ จากความวิจิตรบรรจง และความประณีตจากเครื่องประดับที่ใช้ตกแต่งร่างกาย รวมถึงงานสถาปัตยกรรม โบราณสถาน งานศิลปกรรม สามารถนำมาเป็นแนวคิดในการประยุกต์ลวดลายที่ร่วมสมัย และคงอัตลักษณ์ความเป็นศิลปวัฒนธรรมศรีวิชัยได้อย่างลงตัว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบลวดลายศรีวิชัยที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย
2. เพื่อประยุกต์รูปแบบลวดลายใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์ จากหนังสือ ตำรา บทความวิจัย และบทความวิชาการ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1.1 ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบลวดลายศรีวิชัย โดยคัดเลือกเอกสารวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบลวดลาย และคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบลวดลายศรีวิชัยจาก 4 อัตลักษณ์ ประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์การแต่งกายสมัยศรีวิชัย 2) อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย 3) อัตลักษณ์ศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย และ 4) อัตลักษณ์เครื่องราชบรรณาการสมัยศรีวิชัย

1.2 ผู้วิจัยใช้แนวทางการเลือกตัวอย่างแบบใช้หลักความน่าจะเป็น และใช้วิธีการเลือกประเภทข้อมูลแบบเจาะจง ทำการสืบค้นเอกสารภายใต้คำสำคัญ คือ “ลวดลายศรีวิชัย” “Pattern of Srivijaya” ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

1.3 ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์ 3 ระดับ คือ 1) หนังสือ 2) ตำรา และ 3) บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล โดยพิจารณาจากสถาบันหรือหน่วยงานที่เป็นผู้ดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่ และวิธีการศึกษาที่มีความชัดเจนถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย

2. ขอบเขตการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์รูปแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ศรีวิชัย จำนวน 4 อัตลักษณ์ เก็บข้อมูลรูปแบบลวดลายศรีวิชัยจากเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์ เก็บข้อมูลรูปแบบลวดลายศรีวิชัยที่ปรากฏจากพิพิธภัณฑ์ ในพื้นที่วิจัย 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดกระบี่ โดยเก็บข้อมูล 2 ช่วงเวลา คือ ระหว่างเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน 2563 และระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน 2566

3. ประชากร เป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถยืนยันรูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย เป็นบุคคลที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในพื้นที่วิจัยใน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น

(probability sampling) โดยกำหนดโอกาสไปยังหน่วยงานที่มีกลุ่มบุคคล หรือกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้อง รูปแบบพลวหลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย ประกอบด้วย นักวิชาการพิพิธภัณฑ นักวิชาการด้าน ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี ปราชญ์ผู้รู้ในชุมชน เช่น ปราชญ์ชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสวัด จำนวน 20 คน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์แบบลูกโซ่ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตาม ประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยใช้บันทึกข้อมูลจากการศึกษาเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์ มีลักษณะเป็นรายงานการบันทึกของรูปแบบพลวหลายศรีวิชัยที่ค้นพบในแต่ละอัตลักษณ์ และกำหนด ขอบเขต ประเด็นการวิเคราะห์จากเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์

4.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับรูปแบบพลวหลาย ศรีวิชัย เพื่อยืนยันรูปแบบพลวหลายศรีวิชัยที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย การเก็บข้อมูลจากชุมชนตาม แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือสถานที่ท่องเที่ยวตามเส้นทางอาณาจักรศรีวิชัยในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดกระบี่ เป็นการสัมภาษณ์แบบลูกโซ่ เพื่อให้ ได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ช่วงที่ 1 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์ จำนวน 19 เรื่อง โดยแบ่งเป็นแหล่งข้อมูลในประเทศ จำนวน 13 เรื่อง และเป็นแหล่งข้อมูลต่างประเทศ จำนวน 6 เรื่อง ระหว่างกันยายนถึงพฤศจิกายน 2563

5.2 ช่วงที่ 2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากชุมชน ประกอบด้วย นักวิชาการพิพิธภัณฑ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี ปราชญ์ผู้รู้ในชุมชน เช่น ปราชญ์ชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสวัด เป็นต้น ระหว่างมีนาคมถึงเมษายน 2566 และทำการบันทึกภาพระหว่างการเก็บข้อมูล โดยขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นภาพรูปแบบพลวหลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัยที่ค้นพบ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ โดยนำเสนอในรูปแบบของตาราง เพื่อสรุปผลการวิเคราะห์รูปแบบพลวหลาย พร้อมอธิบายข้อมูลใต้ตารางแบบพรรณนาวิเคราะห์ พร้อมแสดงภาพประกอบรูปแบบพลวหลายที่สามารถนำมาประยุกต์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 รูปแบบพลวหลายที่ปรากฏในเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์

ที่มาของรูปแบบพลวหลายศรีวิชัยเกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-18 ถือเป็นยุครุ่งเรืองของอาณาจักรศรีวิชัย เพราะอาณาจักร ศรีวิชัย มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง มั่งคั่งด้วยทรัพยากรสมบัติ จากเครื่องราชบรรณาการ หรือเครื่อง พุทธบูชาที่เมืองพันธมิตรได้นำมามอบให้ (Manguin, 2021, p. 89) จึงถือได้ว่าอาณาจักรศรีวิชัยได้ ควบคุม เส้นเลือดใหญ่ทางการค้า และเศรษฐกิจทางทะเล มีการติดต่อค้าขายกับพ่อค้า ชาวอินเดีย อาหรับ เปอร์เซีย และจีน (Soekmono, 1986, p. 1; Nilakanta, 1940, p. 244) ทำให้รุ่งเรืองทั้งทาง

เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยทั้งหมดแสดงออกมาในรูปแบบของงานศิลปกรรม และงานสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น รวมไปถึงรูปแบบการแต่งกายของชาวศรีวิชัยในสมัยนั้น ก็รับเอาอิทธิพลจากอินเดีย พราหมณ์ ฮินดู มาได้อย่างชัดเจน (นงคราญ ศรีชาย และวริทธิ์ หัสภาค, 2543, หน้า 35)

แม้ว่าอาณาจักรศรีวิชัยจะล่มสลายหมดไป แต่ผลงานทางศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม ยังคงแพร่หลายต่อไปทั่วดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Sirisens, 1978, p. 241) จากรูปแบบของงานศิลปกรรมและงานสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นนี้ ทำให้มีนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ได้ศึกษาคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบลวดลายที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ซึ่งครอบคลุมใน 4 อัตลักษณ์ ประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์การแต่งกายสมัยศรีวิชัย 2) อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย 3) อัตลักษณ์ศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย และ 4) อัตลักษณ์เครื่องราชบรรณาการสมัยศรีวิชัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะรูปแบบลวดลายตามอัตลักษณ์ศรีวิชัยเป็นคุณลักษณะที่บ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ศรีวิชัย รวม 12 องค์ประกอบ โดยจำแนกคุณลักษณะตามหลักฐานที่นักวิชาการทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ได้ทำการศึกษารูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย ประกอบการอธิบายตามหลักฐานที่ค้นพบ และเทียบเคียงความเหมาะสม ความน่าจะเป็นตามสภาพภูมิศาสตร์ กับการก่อตั้งอาณาจักรรวมถึงอิทธิพลของอารยธรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. อัตลักษณ์การแต่งกายสมัยศรีวิชัย ประกอบด้วย การแต่งกายของราชวงศ์ การแต่งกายของสามัญชน และการแต่งกายของพันธมิตร (อัจฉรา สโรบล, 2552, หน้า 70; กรมศิลปากร, 2559, หน้า 73) ซึ่งเป็นการบ่งบอกชนชั้นในช่วงที่อาณาจักรศรีวิชัยรุ่งเรือง รูปแบบลวดลายที่เกิดขึ้นจากการแต่งกายของราชวงศ์ และการแต่งกายของสามัญชนจะต่างกันตรงเครื่องประดับองค์ เนื่องจากการแต่งกายของราชวงศ์จะมีเครื่องประดับองค์ทั้งหมด 5 จุด ได้แก่ ศีรษะ แขน หน้าอก เอว และข้อเท้า (ประพันธ์ โยธาประเสริฐ, 2511, หน้า 19-20) ในขณะที่การแต่งกายของพันธมิตรเป็นการบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่มีพันธมิตรจากหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีทางการค้า (ภูมิ จิระเดชวงศ์, 2562)

2. อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย ประกอบด้วย สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย อิทธิพลศิลปฮินดูชวา และศิลาจารึก (ปรีชา นุ่นสุข, 2525, หน้า 51) จากการวิเคราะห์และสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์ และนักโบราณคดีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในเรื่องที่ตั้งของอาณาจักรศรีวิชัย โบราณสถานที่ยังคงพบในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่พบที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้พอที่จะเชื่อได้ว่าพื้นที่ของอาณาจักรศรีวิชัยและพื้นที่ของอาณาจักรตามพรลิงค์เป็นพื้นที่เดียวกัน (ศราวุธ ศรีทิพย์, ณรงค์ อัครนิธิพิรกุล และบัญชา พงษ์พานิช, 2562, หน้า 44) โดยตามหลักฐานที่ค้นพบทั้งในประเทศอินโดนีเซียและในประเทศไทย ระบุว่าพื้นที่ของอาณาจักรศรีวิชัยครอบคลุมแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อหมดอำนาจการปกครองอาณาจักรศรีวิชัยจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน 1) พื้นที่เกาะสุมาตรา อาณาจักรมัชปาหิตยึดครอง 2) พื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศไทย อาณาจักรตามพรลิงค์ยึดครอง และต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นอาณาจักรนครศรีธรรมราชตามชื่อพระปฐมกษัตริย์ของอาณาจักร คือ พระเจ้าศรีธรรมโศกราช (สืบทอง ธรรมชาติ, 2556, หน้า 134) ในยุครุ่งเรืองของอาณาจักรศรีวิชัยมีการเผยแพร่วัฒนธรรมโดยชาวอินเดีย และชาวจีนเดินทางเข้ามาทำการค้าและเผยแพร่วัฒนธรรม อาณาจักรศรีวิชัยจึงรับเอาศาสนาพราหมณ์ และประเพณี

พราหมณ์ของชาวอินเดียมาถือปฏิบัติจนกลายเป็นประเพณีในชุมชน เกิดการสร้างเทวรูปและสร้างเทวาลัย (ม.จ.จันทร์จิรายุวัฒน์ รัชนี้, 2539, หน้า 24-25) ต่อมายุครุ่งเรืองของอาณาจักรตามพรลิงค์ ศาสนาพุทธได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนา อาณาจักรศรีวิชัยจึงเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ และเอาวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต มีการสร้างพระพุทธรูป และสร้างสถูปเจดีย์ขึ้นอย่างมากมาย (ลักษณ์ บุญเมือง, 2561, หน้า 141)

3. อัตลักษณ์ศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย ประกอบด้วย พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พระพุทธรูปนาคปรก และพระวิษณุศิลปะอินเดีย งานศิลปกรรมแบบศรีวิชัย ถือเป็นงานศิลปะที่กำเนิดโดยอิทธิพลของพุทธศาสนานิกายมหายานที่พบในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย นักวิชาการทางด้านทัศนศิลป์ ได้ระบุว่า ศิลปะภาคใต้ ศิลปะทักษิณ หรือศิลปะไชยา ทำให้เกิดการสับสนต่อผู้ที่ต้องการศึกษาข้อมูล กรมศิลปากรจึงกำหนดหมวดหมู่ของศิลปะที่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้โดยนิยามคำว่า ศิลปะศรีวิชัย (srivijaya of art) เพื่อให้เข้าใจร่วมกัน (สุชาติ เกาทอง, สังคม ทองมี, อารังศักดิ์ อารังเลิศฤทธิ์, และรอง ทองดาตาส, 2551, หน้า 117) ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียแบบคุปตะ หลังคุปตะ และปาละ-เสนะ ตามลำดับ คำว่า คุปตะ เป็นคำเรียกของจักรวรรดิ โดยสมัยคุปตะนับว่าเป็นยุคทองของอารยธรรมอินเดีย (classic age) ถือได้ว่าเป็นยุคที่เจริญถึงขีดสุดในทุกด้านทั้งเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ วิศวกรรม ศิลปะ วรรณคดี ตรรกศาสตร์ คณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ปรัชญา และศาสนา ตลอดจนการค้าขายกับต่างประเทศ (พิพิธภัณฑสถานหอพุทธศิลป์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557)

4. อัตลักษณ์เครื่องราชบรรณาการสมัยศรีวิชัย ประกอบด้วย สิบสองเมืองนักษัตร ลูกปัด และเครื่องเคลือบเครื่องเงิน ในยุครุ่งเรืองของอาณาจักรศรีวิชัยถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อเมืองต่าง ๆ บนคาบสมุทรมลายู ทั้งทางด้านการปกครองและศิลปวัฒนธรรม (ณัฐภัทร จันทวิช, 2559, หน้า 139) ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 18 มีการส่งพระภิกษุ นักบวช รวมไปถึงเครื่องพุทธบูชา ประกอบด้วย ถ้วยชาม ผ้าแพรไหม เครื่องเทศ สมุนไพรหอม ผลิตภัณฑ์จากไม้ และสัตว์ป่า เพื่อเป็นเครื่องราชบรรณาการ (อมรา ศรีสุชาติ, 2557, หน้า 112) หลักฐานที่น่าจะเป็นสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นอีกอย่างหนึ่ง คือ อุตสาหกรรมการผลิตลูกปัด แม้ว่าวัตถุดิบประเภทหิน หยก เศษแก้ว หรือเศษภาชนะเป็นการนำเข้ามาจากประเทศอินเดีย และจีน แต่หลักฐานก็ระบุว่า ลูกปัดผลิตขึ้นเองในท้องถิ่น และมีปริมาณมากพอที่จัดเป็นสินค้าประเภทหนึ่ง (สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ, 2563) ตลาดการค้าลูกปัดน่าจะมีทั้งตลาดภายในนอก หมายถึง เป็นสินค้าส่งออกไปยังดินแดนต่างไกล เช่น ดินแดนในภาคกลาง หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เมืองท่าในคาบสมุทรมลายูไทย และอันดามัน รวมไปถึงดินแดนโพ้นทะเล ส่วนตลาดภายใน หมายถึง ชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงลึกลงไปในทางภาคพื้นทวีปหรือเมืองท่าในลุ่มน้ำ เช่น ชุมชนเมืองท่าแหล่งโบราณคดีเขาศรีวิชัย แหล่งโบราณคดีควนพุนพินในเขตลุ่มน้ำตาปี (ปริษา นุ่นสุข, 2525, หน้า 59)

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะรูปแบบลวดลายตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย พบว่า รูปแบบลวดลายที่ยังคงปรากฏให้เห็นจากเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์ มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์รูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัยในเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์

นักวิชาการ	รูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย				แปลความหมายโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกร้อยละ 50
	อัตลักษณ์การแต่งกายสมัยศรีวิชัย	อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย	อัตลักษณ์ศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย	อัตลักษณ์เครื่องราชบรรณาการสมัยศรีวิชัย	
นักวิชาการต่างประเทศ					
Chutiwongs, N. (2010)	-	✓	✓	✓	75.00
Soekmono, R. (1986)	-	✓	✓	✓	75.00
Nilakanta, S. (1940)	✓	✓	✓	-	75.00
Manguin, P.Y. (2021)	-	✓	✓	-	50.00
Dellios, R. and Ferguson, J. (2015)	✓	✓	✓	✓	100.00
Sirisens, W.M. (1978)		✓	✓	✓	75.00
นักวิชาการในประเทศ					
กรมศิลปากร. (2559)	✓	✓	-	✓	75.00
จันทร์จิรายุวัฒน์ รัชนี้,ม.จ., (2539)	-	✓	✓	-	50.00
ณัฏฐภัทร จันทวิช (2559)	-	✓	✓	-	50.00
นงคราญ ศรีชาย และวรวิทย์หัตถภาค. (2543)	-	✓	✓	-	50.00
ปรีชา นุ่นสุข. (2525)	✓	✓	✓	-	75.00
ประพันธ์ โยธาประเสริฐ. (2511)	✓	✓	✓	-	100.00
ภูมิ จิระเดชวงศ์. (2562)	✓	-	✓	✓	75.00
รุ่งนภา สุวรรณศรี. (2562)	-	✓	✓	✓	75.00
ลักขมณ บุญเมือง. (2561)	✓	✓	✓	-	75.00
ศราวุธ ศรีทิพย์, ณรินทร์ อัครนิธิพิรกุล และบัญชา พงษ์พานิช (2562)	✓	✓	✓	-	75.00
สีบพงศ์ ธรรมชาติ. (2556)	-	✓	✓	-	50.00
อมรา ศรีสุชาติ. (2557)	-	✓	✓	-	50.00
อัจฉรา สโรบล. (2552)	-	✓	✓	-	50.00

จากตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์รูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัยในเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์ จากอัตลักษณ์ศรีวิชัย 4 อัตลักษณ์ สามารถประมวลผลการวิเคราะห์โดยแปลความหมายใช้เกณฑ์การคัดเลือกความถี่ร้อยละ 50 ตามโครงสร้างรูปแบบลวดลายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจะเห็นได้ว่านักวิชาการต่างประเทศ และนักวิชาการในประเทศทั้ง 19 เรื่อง ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย และอัตลักษณ์ศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย ซึ่งยังคงหลงเหลือให้พบเห็นเป็นที่ประจักษ์

1.2 รูปแบบลวดลายที่ปรากฏจากมุขปาฐะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบลวดลายที่ปรากฏจากมุขปาฐะจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่วิจัย ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 8 คน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 คน และจังหวัดกระบี่ จำนวน 2 คน รวมทั้งหมดจำนวน 20 คน ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย นักวิชาการพิพิธภัณฑ์ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ปราชญ์ผู้รู้ในชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสวัด นักออกแบบลวดลายบาติกในชุมชน เป็นต้น ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน 2566 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปการวิเคราะห์คุณลักษณะรูปแบบลวดลายที่ปรากฏจากมุขปาฐะ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	คุณลักษณะรูปแบบอัตลักษณ์ศรีวิชัย				แปลความหมาย โดยใช้เกณฑ์การ คัดเลือก ร้อยละ 50
	อัตลักษณ์ การแต่งกาย สมัยศรีวิชัย	อัตลักษณ์ สถาปัตยกรรม สมัย ศรีวิชัย	อัตลักษณ์ ศิลปกรรม สมัย ศรีวิชัย	อัตลักษณ์ เครื่องราช บรรณการ สมัยศรีวิชัย	
จังหวัดสุราษฎร์ธานี					
พระครูปลัดนุ้ย สัมปันโน	-	✓	✓	-	50.00
พระครูพิทักษ์ เจริยานุกูล	-	✓	✓	-	50.00
พระมารุต เมธีโก	-	✓	✓	-	50.00
นางสาวศิริรัตน์ ห่วงเจริญพานิช	✓	✓	✓	✓	100.00
นายกิตติ ชินเจริญธรรม	-	✓	✓	-	50.00
นายเกียรติศักดิ์ สบาย	-	✓	✓	-	50.00
นางกัลยารัตน์ หราหมั่น	✓	✓	✓	-	75.00
นางวรรณมะ นุ้ยหมั่น	✓	✓	✓	-	75.00
จังหวัดนครศรีธรรมราช					
ผศ.ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์	-	✓	✓	-	50.00
คุณญาณิศา ผันผ่อน	-	✓	✓	-	50.00
คุณอรุณดี ไชยบุญ	-	✓	✓	-	50.00
คุณทิมาพร ไชยบุญ	-	✓	✓	✓	75.00
คุณอารีย์ ขุนทน	✓	✓	✓	-	75.00
คุณฉัตรกนก ขุนทน	-	✓	✓	-	50.00
คุณจักรทอง ทองเกี้ยว	-	✓	✓	✓	75.00
คุณชญาชล ทองเกี้ยว	-	✓	✓	✓	75.00
คุณเอกชัย อิสลาม	-	-	✓	✓	50.00
นางกฤตชญา ตระบันพฤกษ์	-	✓	✓	✓	75.00
จังหวัดกระบี่					
พระครูสถิตินราธิการ	-	✓	✓	-	50.00
นายกิตติศักดิ์ ดาวกระจ่าง	-	✓	✓	-	50.00

จากตารางที่ 2 สรุปการวิเคราะห์คุณลักษณะรูปแบบลวดลายที่ปรากฏจากมุขปาฐะจากอัตลักษณ์ศรีวิชัย 4 อัตลักษณ์ สามารถประมวลผลการวิเคราะห์ โดยแปลความหมายใช้เกณฑ์การคัดเลือกความถี่ร้อยละ 50 ตามโครงสร้างรูปแบบลวดลายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 20 คน ส่วนใหญ่ระบุว่า คุณลักษณะรูปแบบอัตลักษณ์ศรีวิชัยที่ยังหลงเหลือและพบเห็นได้เป็นที่ประจักษ์ คือ อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย และอัตลักษณ์ศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย อยู่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากความสัมพันธ์อันสืบเนื่องกันระหว่างอาณาจักรศรีวิชัย อาณาจักรตามพรลิงค์ และอาณาจักรนครศรีธรรมราช ทั้งทางด้านสังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการสะท้อนอัตลักษณ์ที่เด่นชัดอยู่ในหลายประเด็น อันเกิดจากอิทธิพลของอาณาเขตเส้นทางการปกครอง และการควบคุมเส้นทางการค้าทางทะเลอันเป็นอาณาบริเวณกว้าง รวมไปถึงเมืองพันธมิตรที่เข้ามาเจริญสัมพันธ์ไมตรีทางการค้า โดยยืนยันได้จากนักวิชาการของไทยที่เคยได้ร่วมกันศึกษาค้นคว้าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวิเคราะห์อัตลักษณ์ศรีวิชัย ประกอบกับการอธิบายตามหลักฐานที่ค้นพบ และเทียบเคียงความเหมาะสม ความน่าจะเป็นตามสภาพภูมิศาสตร์ กับการก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัย และอิทธิพลของอารยธรรมต่าง ๆ (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, กฤตชญา ตรีบันพฤกษ์, กิตติ ชินเจริญธรรม, เกียรติศักดิ์ ปลายาย, พระมารุต เมธีโก, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 มีนาคม 2566)

อัตลักษณ์ศรีวิชัยที่เด่นชัดและเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด คือ อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย โดยผู้คนส่วนใหญ่รับรู้ศิลปะแบบศรีวิชัย ผ่านลวดลายของเจดีย์พระบรมธาตุไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถึงแม้ว่าจะได้รับการบูรณะมาอย่างต่อเนื่อง แต่ทุกอย่างยังคงยึดโครงสร้างของเจดีย์พระบรมธาตุไชยาให้คงแบบเดิม เนื่องจากเป็นเจดีย์ทรงศรีวิชัยเหนือมุกซึ่งเป็นซุ้มหน้าบันประดับลายปูนปั้นรูปวงโค้งคล้ายเกือกม้า ซึ่งเป็นส่วนประกอบหลังคาพระบรมธาตุไชยาสลักกับสถูปจำลองตรงกลางเหนือซุ้มหน้าบัน (พระมารุต เมธีโก, พระครูปลัดนุ้ย สัมปันโน, พระครูพิทักษ์ เจริญานุกุล, พระครูสถิตินราธิการ, ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, กิตติ ชินเจริญธรรม, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 4 เมษายน 2566) รองลงมา คือ อัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียแบบคุปตะ หลังคุปตะ และปาละเสนอตามลำดับ งานศิลปะอินเดียแบบคุปตะเจริญขึ้นทางภาคเหนือของอินเดียลงมาทางคาบสมุทรมลายู และขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง การแพร่ขยายนี้เกิดจากพัฒนาการของงานศิลปะที่ต้องการให้มีความละเอียดอ่อนมากขึ้น มีลักษณะดูสมัยใหม่พัฒนาจากศิลปะแบบเก่า โดยเน้นความละเอียดอ่อนน้อย สวยงามที่เป็นธรรมชาติ มีรูปร่างและเส้นเด่นชัด ซึ่งเป็นช่วงเดียวกันกับพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นตามเมืองต่าง ๆ เช่น เมืองมุกดา เมืองปาฏลิบุตร เมืองตะมาลี ศิลปะอินเดียนั้นมีความเชื่อมโยงกันทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คาบสมุทรมลายู และบนเกาะชวาของอินโดนีเซีย เช่น บุโรพุทโธ ลักษณะงานศิลปะอินเดียที่เชื่อมโยงกับศิลปะศรีวิชัย จะมีลักษณะที่งดงาม อันเป็นลักษณะเฉพาะ คือ สร้างสรรค์งานประติมากรรมที่มีสุนทรียภาพทางความงามผ่านการสร้างมนุษย์ (ญาณิศา ผันผ่อน, จักรทอง ทองเกี้ยว, กิตติศักดิ์ ดาวกระจำง, กิตติ ชินเจริญธรรม, ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, พระมารุต เมธีโก, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2566)

จากข้อสรุปข้างต้น สอดคล้องกับนักวิชาการด้านทัศนศิลป์ ได้สันนิษฐานว่า สกulpture ที่สร้างสรรค์งานศิลปกรรมในสมัยศรีวิชัยอาจเป็นสกulpture เดียวจากแหล่งเดียวกัน โดยรับมาจากศิลปะของอินเดีย เมื่อคราวที่อินเดียฝ่ายใต้ตั้งเมืองจัมปานคร โดยสังเกตจากงานศิลปกรรมประเภทรูปจำหลัก ลวดลายที่อยู่บนเจดีย์วัตถุ ทั้งในชวาและประเทศไทย มีแบบอย่างคล้ายกันมาก ถึงแม้อาณาจักรศรีวิชัยจะล่มสลายไปในที่สุดแต่ศิลปะแบบศรีวิชัยยังคงเผยแพร่ไปในหลายดินแดนของพื้นที่แถบตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในรูปแบบโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่ค้นพบจำนวนมากทางพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอไชยา ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, กิตติ ชินเจริญธรรม, พระมารุต เมธิโก, พระครูปลัดนัย สัมปโน, พระครูพิทักษ์เจติยานุกูล, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 3 มีนาคม 2566)

1.3 ผลการยืนยันรูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัยทั้งจากเอกสารทางประวัติศาสตร์และจากกลุ่มชุมชน จึงสรุปได้ว่า รูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัยที่ยังหลงเหลือและพบให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ มี 2 อัตลักษณ์ ได้แก่

1) อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย รูปแบบลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ศรีวิชัยจากสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัดพระบรมธาตุไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสะท้อนจากหน้าบันด้านนอกบริเวณซุ้มประตูทางเข้าวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร หน้าบันด้านนอกบริเวณหน้าพระอุโบสถภายในวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร และหน้าบันด้านในบริเวณพระบรมธาตุไชยา

2) อัตลักษณ์ศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย อยู่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี รูปแบบลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ศรีวิชัยจากศิลปกรรม ได้แก่ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร โดยสะท้อนจากเครื่องประดับองค์ของพระโพธิสัตว์ ซึ่งอยู่บริเวณ ศีรษะ หน้าอก แขน และข้อเท้า มีการสร้างพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรจำลองทำจากสำริดโดยกรมศิลปากร อยู่ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนของจริงที่ขุดพบนั้น อยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพมหานคร และอีกสถานที่หนึ่งที่มีการสร้างจำลองขึ้น ณ สวนโมกข์พลาราม วัดธารน้ำไหล อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยท่านพระพุทธทาสผู้ประสงฆ์ให้สร้างขึ้น เพื่อสะท้อนถึงดินแดนที่เคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัย อีกทั้งยังเป็นแหล่งขุดพบพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรในบริเวณวัดพระบรมธาตุไชยา

หน้าบันด้านนอกบริเวณซุ้มประตูทางเข้า

หน้าบันด้านนอกบริเวณหน้าพระอุโบสถ

หน้าบันด้านในบริเวณพระบรมธาตุไชยา

ภาพที่ 1 หน้าบันวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร

ที่มา: ผู้วิจัย

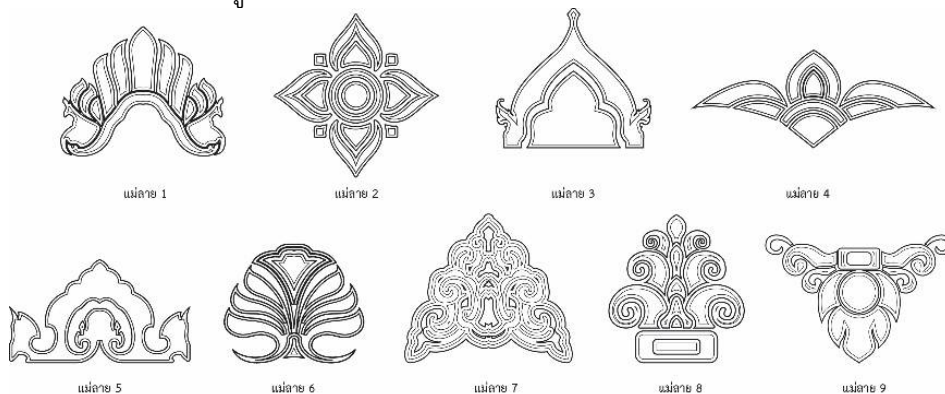
พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ณ สวนโมกขพลาราม วัดธารน้ำไหล

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติโยธา

ภาพที่ 2 พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ที่มา: ผู้วิจัย

จากรูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัยที่ได้รับการยืนยันจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 2 แหล่ง ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์รูปแบบลวดลายใหม่ เพื่อเป็นแม่ลายในการต่อยอดงานหัตถศิลป์ร่วมสมัย ทั้งหมด 9 รูปแบบ

ภาพที่ 3 ประยุกต์รูปแบบลวดลายใหม่ 9 รูปแบบ ที่มา: ผู้วิจัย

2. อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย มี 2 อัตลักษณ์ ประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัย สามารถพบรูปแบบลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ศรีวิชัยจากสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัดพระบรมธาตุไชยา อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสะท้อนจากหน้าบันด้านนอกบริเวณซุ้มประตูทางเข้าวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร หน้าบันด้านนอกบริเวณหน้าพระอุโบสถภายในวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร และหน้าบันด้านในบริเวณพระบรมธาตุไชยา 2) อัตลักษณ์ศิลปกรรมสมัยศรีวิชัย สามารถพบรูปแบบลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ศรีวิชัยจากศิลปกรรม ได้แก่ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร โดยสะท้อนจากเครื่องประดับองค์ของพระโพธิสัตว์ ซึ่งอยู่บริเวณ ศีรษะ หน้าอก แขน และข้อเท้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา สุวรรณศรี (2562) ที่ศึกษาศิลปะแบบศรีวิชัยเพื่อออกแบบอัตลักษณ์ลวดลายบนผลิตภัณฑ์เครื่องถมทอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศิลปะแบบศรีวิชัยและ

ออกแบบอัตลักษณ์ลวดลายบนผลิตภัณฑ์เครื่องถมทอง และใกล้เคียงกับ นันทวุฒิ สิทธิวัง และกิริยา ชยะกุล สิทธิวัง (2562) ที่ศึกษาลวดลายในศิลปะศรีวิชัยรูปแบบการประยุกต์ใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมลวดลายประดับจากงานประติมากรรมและโบราณวัตถุสมัยศรีวิชัยที่พบในบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย การดำเนินการวิจัยทั้ง 2 เรื่องมุ่งเน้นศึกษาและรวบรวมรูปแบบศิลปะศรีวิชัยเพื่อการประยุกต์ใช้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มประชากรในพื้นที่วิจัย ประกอบด้วย นักวิชาการ ปราชญ์ผู้รู้ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่วิจัย นอกจากนี้งานวิจัยของรุ่งนภา สุวรรณศรี (2562) ยังสำรวจความต้องการของกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำผลการสำรวจมาพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องถม ผลวิจัยพบว่า ลวดลายที่เหมาะสมที่สุด คือ ลวดลายก้านขดจากฐานพระพุทธรูปนาครปรก นำมาประยุกต์ลวดลายเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องถมประเภท สร้อยคอ และกำไล ในขณะที่งานวิจัยของ นันทวุฒิ สิทธิวัง และกิริยา ชยะกุล สิทธิวัง (2562) ทำการตั้งสมมติฐานและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อปูพื้นฐานความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะศรีวิชัย ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มประชากรในพื้นที่วิจัย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสโนบอล พบว่า ศิลปะศรีวิชัยเป็นภาพสะท้อนของอิทธิพลทางศิลปกรรมจากหลายแหล่ง เช่น อินเดีย จีน ขวา เขมร และไทย แต่รูปแบบศิลปะศรีวิชัยที่ผ่านมานั้นไม่เคยได้รับการพัฒนาให้มีลักษณะเฉพาะตัวอย่างเด่นชัด แต่ลวดลายเดิมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานออกแบบแล้ว พบว่า ลวดลายในศิลปะศรีวิชัยมีบุคลิกภาพบางประการที่สามารถแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของศิลปกรรมทางภาคใต้ หากนำลวดลายดังกล่าวไปต่อยอดด้วยความรู้ด้านศิลปะและการออกแบบแล้ว ก็จะเป็นแนวทางในการทำงานเชิงพาณิชย์ได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์รูปแบบลวดลายที่ปรากฏตามอัตลักษณ์ศรีวิชัย สามารถนำรูปแบบลวดลายที่ค้นพบไปประยุกต์ให้ลวดลายใหม่ และนำลวดลายไปใช้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ประยุกต์เป็นแม่พิมพ์บาติก และสร้างสรรค์ลวดลายบนผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก
2. สามารถนำเทคนิคการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากงานวิจัยชิ้นนี้ ไปเป็นแนวทางเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมในภูมิภาคอื่น เช่น อัตลักษณ์สุโขทัย อัตลักษณ์ทราวดี อัตลักษณ์อยุธยา เป็นต้น

บรรณานุกรม

- เกียรติประวัติ อนุรักษ์ศิลปกรรม. (2555). **ตำนาน 77 จังหวัด**. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊ก.
- กรมศิลปากร. (2559). **ถินพิมพาภรณ์**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- จันทร์จิรายุวัฒน์ รัชสี, ม.จ. (2539). **อาณาจักรศรีวิชัยที่ไชยา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อรุณวิทยา.
- ณัฐภัทร จันทวิช. (2559). **ศรีวิชัย Srivijaya**. กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- นงคราญ ศรีชาย และวรวีทย์ หัสภาค. (2543). **โบราณคดีศรีวิชัย: มุมมองใหม่การศึกษาวิเคราะห์แหล่งโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดิน**. นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์เมตตาพร.
- นันทวุฒิ สิทธิวง และกิริยา ชะยะกุล สิทธิวง. (2562). ลวดลายในศิลปะศรีวิชัย: รูปแบบการประยุกต์ใช้. **วารสารปาริชาติ**, 32(1), หน้า 117-131.
- ประพันธ์ โยธาประเสริฐ. (2511). **เครื่องแต่งกายสมัยศรีวิชัยพุทธศตวรรษที่ 13-18**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2525). **หลักฐานทางโบราณคดีในภาคใต้ของประเทศไทยที่เกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัย**. นครศรีธรรมราช: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา. (2563). **พระบรมธาตุไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. สืบค้นจาก <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/chaia/index.php>
- พิพิธภัณฑ์หอพุทธศิลป์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2557). **ศิลปะศรีวิชัย**. สืบค้นจาก <https://nkr.mcu.ac.th/buddhasil/?p=100>
- ภูมิ จิระเดชวงศ์. (2562). **การแต่งกายสมัยศรีวิชัย**. สืบค้นจาก <https://web.facebook.com/321408291810578/posts/696740414277362/>
- รุ่งนภา สุวรรณศรี. (2562). ศึกษาศิลปะแบบศรีวิชัยเพื่อออกแบบอัตลักษณ์ลวดลายบนผลิตภัณฑ์เครื่องถมทอง. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์**, 6(1), หน้า 185-217.
- ลักขมณ บุญเมือง. (2561). **หลักฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมศรีวิชัยในคาบสมุทรภาคใต้**. **วารสารช่วงฝน**, 13, หน้า 130-163.
- ศราวุธ ศรีทิพย์, ณัฐธ อัครนิธิพิรกุล และบัญชา พงษ์พานิช (2562). จันดี... สถานีข้ามคาบสมุทรสมัยศรีวิชัยและการค้นพบพระโพธิสัตว์ไตรโลกวิชัย. **วารสารเมืองโบราณ**, 45(3), หน้า 40-48.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2563). **ลูกปัดคลองท่อม อันเนื่องชื่อแห่งเมืองกระบี่**. สืบค้นจาก http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?bookID=4431&pageid=1&read=true&count
- สืบพงศ์ ธรรมชาติ. (2556). **อารยธรรมแดนใต้ ตามพรลิงค์ ลังกาสู่กะ** ศรีวิชัย และศรีธรรมราชมหานคร (เมืองสิบสองนักษัตร). **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**, 5(3), หน้า 132-141.
- สุชาติ เถาทอง, สังคม ทองมี, อารังศักดิ์ อารังเลิศฤทธิ์ และรอง ทองดาตาส. (2551). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานทัศนศิลป์ ม.1**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

- อมรา ศรีสุชาติ. (2557). **ศรีวิชัยในสุวรรณทวีป**. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- อัจฉรา สโรบล. (2552) **การแต่งกายไทยตามสมัยประวัติศาสตร์และโบราณคดี**. เอกสารคำสอน.
สาขาวิชาศิลปะสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Chutiwongs, N. (2010). **The closing chapter on Avalokitesvara Srivijaya and Maritime Southeast Asia**. Abhinandanamala, edited by L. Prematilleke, pp. 1-30. Bangkok: SPAFA Regional Centre of Archaeology and Fine Arts.
- Dellios, R. and Ferguson, J. (2015). **Thinking Through Srivijaya. Polycentric Networks in Traditional Southeast Asia**. Retrieved from <http://web.isanet.org/Web/Conferences/GSCIS%20Singapore%202015/Archive/99b291ba-ce9f-4589-aea9-031db11dcb19.pdf>
- Manguin, P.Y. (2021). Srivijaya: Trade and Connectivity in the Pre-modern Malay World. **Journal of Urban Archaeology**, 3, pp. 87-100. Retrieved from <https://shs.hal.science/halshs-03627932/document>
- Nilakanta, S. (1940). Srivijaya. **Bulletin de l'École française d'Extrême-Orient**. 40(2). pp. 239-313. Retrieved from https://www.persee.fr/doc/befeo_0336-1519_1940_num_40_2_4796
- Sirisens, W.M. (1978). **Sri Lanka and Southeast Asia: On political, religious and cultural relations**. (Lạngkakumar Trans.) Nakhon Prathom Thailand: Sala printing.
- Soekmono, R. (1986). The Architecture of Srivijaya: A Review. **SPAFA Digest journal**, (7)1, pp. 1-6. Retrieved from <https://www.spafajournal.org/index.php/spafadigest/article/view/473>

การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา Students' Participative Political Decisions Bansomdejchaopraya Rajabhat University

วันที่รับบทความ: 25 มกราคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 4 มีนาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 11 มีนาคม 2567

กัญญาณัฐ เสี่ยงใหญ่¹

สุรศักดิ์ โตประสี²

ประกิจ ยาเลิศ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา 3) ศึกษาเปรียบเทียบระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 389 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าสถิติพื้นฐานและค่า t กับ F-distributions สถิติการถดถอยพหุและสหสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) อายุเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจในระดับมากที่สุด 3) นักศึกษาที่อายุต่างกันมีระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่นักศึกษาที่มีเพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่แตกต่างกันมีระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน และ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา โดยใช้สถิติการถดถอยพหุ พบว่า ปัจจัยด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชน ความรู้ทางการเมือง และความคิดเห็นทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา

คำสำคัญ: การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
e-mail: kanyanat.se@bsru.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
e-mail: surasak.to@bsru.ac.th

³ นักศึกษาปริญญาตรีสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
e-mail: prakrit2431@gmail.com

Students' Participative Political Decisions

Bansomdejchaopraya Rajabhat University

Received: January 25, 2024

Revised: March 4, 2024

Accepted: March 11, 2024

Kanyanat Seangyai ¹

Surasak Toprasi ²

Prakit Yalert ³

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the level of decision-making in political participation of the Bansomdejchaopraya Rajabhat University's students; 2) to study factors affecting the level of decision-making in political participation of the students; 3) to comparatively study the level of decision-making of the students in political participation classified by personal factors; and 4) to study the relationship between factors affecting the level of decision-making in political participation and the level of decision-making in political participation of the students. The sample group consisted of 389 students. The instrument used for the data collection was a questionnaire. The statistics used in the data analysis were the basic statistical values and t-distribution and the F-distribution, multiple regression, and correlation statistics. The results of the study were as follows: 1) the level of decision-making in political participation of the Bansomdejchaopraya Rajabhat University's students overall was at a high level; 2) age was the main factor affecting students' decision-making at the highest level; 3) students of different age had different levels of decision-making in political participation at a statistical significance of 0.05, while students of different gender, the year of study and different faculty had a different level of decision-making in political participation; and 4) the relationship between factors affecting the decision-making level and the level of decision-making in political participation of the students by using

¹ Lecturer in Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University
e-mail: kanyanat.se@bsru.ac.th

² Lecturer in Public Administration and, Faculty of Humanities and Social Sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University
e-mail: Surasak.to@bsru.ac.th

³ Bachelor's Degree Student, Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University
e-mail: prakrit2431@gmail.com

multiple regression statistics, it was found that their exposure to political information from the mass media, political knowledge, and political opinions had relations to the level of their decision-makings in the political participation.

Keywords: Participative political decisions, Bansomdejchaopraya Rajabhat University students

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน อำนาจอิสระหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ในทางปฏิบัติรูปแบบการปกครองจะมีลักษณะการเลือกตัวแทนประชาชนเพื่อทำหน้าที่แทนปวงชน และผู้แทนเหล่านั้นจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและนำนโยบายไปปฏิบัติ การที่ประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนนั้น ถือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในกระบวนการทางการเมืองการปกครองรูปแบบประชาธิปไตย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561, หน้า 7-8) นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ประชาชนก็เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามกระบวนการข้างต้น แต่อย่างไรก็ยังคงพบปัญหาทางการเมืองที่ไม่มีเสถียรภาพ เกิดการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง อันเนื่องมาจากความขัดแย้งของชนชั้นการปกครอง และการเรียกร้องทางการเมืองของประชาชน เช่น การรัฐประหารเมื่อ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เพื่อแก้ไขปัญหาคอขวดทางการเมืองของพรรครัฐบาลรักษาการในขณะนั้น และถือเป็นการล้มล้างอำนาจอธิปไตยโดยตรง และรัฐบาลภายหลังรัฐประหารได้อยู่ในตำแหน่งเป็นระยะเวลา 9 ปี ผลกระทบดังกล่าวส่งผลให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจและกระตือรือร้น เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ควบคุมและติดตามการทำงานของรัฐบาลอย่างจริงจัง และถือว่ากิจกรรมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนภายในประเทศ เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของการเสริมสร้างความมีเสถียรภาพและเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อนำพาไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะ “นักศึกษา” เพราะนักศึกษาเหล่านี้คือ ปัญญาชน เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีการใฝ่หาความรู้และมีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ของบ้านเมืองตลอดเวลา โดยเฉพาะในเรื่องการเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่และชีวิตของนักศึกษาโดยตรง และที่สำคัญก็คือนักศึกษาเหล่านี้อาจเป็นแรงผลักดันหรือกำลังสำคัญของชาติในการขับเคลื่อนในเรื่องของการเมืองนำไปสู่การพัฒนาบ้านเมืองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในอนาคต

ดังนั้นระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนความเป็นประชาธิปไตยในประเทศผ่านกระบวนการ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจถึงปัญหาทางการเมืองและตระหนักถึงสิทธิของตนเอง ก็จะสามารถกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคทางการเมืองในทางที่ดี การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะ คือการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเป็นไปตามความสมัครใจ และต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลเชิงนโยบาย การบริหารด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อผลประโยชน์ของสาธารณชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และความอยู่ดีกินดีของประชาชนทั้งปวง

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีการผลิตบัณฑิตให้จบไปอย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญจึงได้ทำการวิจัยเรื่องระดับการตัดสินใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา เพื่อสามารถนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวนทั้งสิ้น 14,001 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 389 คน โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามา (Taro Yamane อ้างถึงใน กมลพร เสือช้อย, 2564, หน้า 3) ที่มีความคลาดเคลื่อน 0.05 และมีความเชื่อมั่น 95%

หลังจากคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจัดชั้นภูมิ (stratified sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นค่าสัดส่วนเดียวกับจำนวนประชากรและการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาในแต่ละคณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2565)

ลำดับ	คณะในมหาวิทยาลัย	ประชากร (N)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1.	ครุศาสตร์	1,874	52
2.	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	4,280	119
3.	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2,366	66
4.	วิทยาการจัดการ	3,321	92
5.	วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	1,225	34
6.	วิทยาลัยการดนตรี	935	26
รวม		14,001	389

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามถึงระดับการตัดสินใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่กำลังศึกษา รวมทั้งหมด 4 หัวข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเช็ครายการ

ส่วนที่ 2 ระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยมีการดำเนินการดังนี้

3.1 นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ. 2566

3.2 ทำการรวบรวมแบบสอบถามให้ครบถ้วนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้คำนวณไว้และตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนเพื่อนำไปวิเคราะห์ผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการจัดทำข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 389 คน วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

4.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิเคราะห์โดยใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยมีการกำหนดเกณฑ์ในการหาค่าเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{จากสูตรอันตรภาคชั้น} &= (\text{ค่าสูงสุด}-\text{ค่าต่ำสุด})/\text{ระดับการแปรผล} \\ \text{แทนค่า อันตรภาคชั้น} &= (5-1)/5 \\ &= 0.80\end{aligned}$$

4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทำการวิเคราะห์โดยใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยมีการกำหนดเกณฑ์ในการหาค่าเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{จากสูตร อันตรภาคชั้น} &= (\text{ค่าสูงสุด}-\text{ค่าต่ำสุด})/\text{ระดับการแปรผล} \\ \text{แทนค่า อันตรภาคชั้น} &= (5-1)/5 \\ &= 0.80\end{aligned}$$

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจำแนกตามปัจจัยบุคคล โดยใช้ t-test และ F-test

4.5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยากับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วม

ร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยใช้สถิติการถดถอยพหุ (multiple regression) แบบหลายขั้นตอน (stepwise)

4.6 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยากับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (correlation) โดยมีเกณฑ์การแปรผลค่าสหสัมพันธ์ (กมลพร เสือข้อย, 2564, หน้า47)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศชาย จำนวน 211 คน คิดเป็น ร้อยละ 54.2 และมีอายุ 20-21 ปี มากที่สุด จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 60.4 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 และส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในภาพรวมมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.55, S.D.=1.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.37, S.D.=0.89) รองลงมาคือ การสื่อสารทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.56, S.D.=1.06) และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การร่วมรณรงค์ทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.47, S.D.=1.13) และ ($\bar{X}$ =3.12, S.D.=1.06)

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.30, S.D.=0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้ทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.57, S.D.=0.73) รองลงมาความคิดเห็นทางการเมือง อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.32, S.D.=0.97) และการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.00, S.D.=1.06)

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 2 ระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สมมติฐานข้อที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

4.1 เปรียบเทียบระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ 2 ข้อ คือ สมมติฐานข้อที่ 1 และ สมมติฐานข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า อายุ ที่แตกต่างกัน ระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ส่วน เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่กำลังศึกษาที่แตกต่างกัน ระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2

4.2 เปรียบเทียบระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาโดยใช้สถิติการถดถอยพหุ ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ 2 ข้อ คือ สมมติฐานข้อที่ 3 และสมมติฐานข้อที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจ ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยใช้สถิติการถดถอยพหุ พบว่า ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชน ด้านความรู้ทางการเมือง และด้านความคิดเห็นทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ร้อยละ 37.30 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ 2 ข้อ คือ สมมติฐานข้อที่ 3 และสมมติฐานข้อที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ ผลการทดสอบด้วยสถิติสหสัมพันธ์ พบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง และความคิดเห็นทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยที่สุดกับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ข้อ 3

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในภาพรวมมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การสื่อสารทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การร่วมรณรงค์ทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณิ ปิงสกุลยานนท์ (2561, หน้า 57) ซึ่งทำวิจัยเรื่องการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง และด้านการมีบทบาทเคลื่อนไหวทางการเมืองตามลำดับ

ผู้วิจัยคิดเห็นว่าการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในระดับดี ปฏิบัติตนตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้ทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความคิดเห็นทางการเมือง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชกานต์ สอยโว (2558, หน้า 70) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลสงเปือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งพบว่า ประชาชนมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสงเปือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง ปัจจัยด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งทางการเมือง และปัจจัยด้านผลตอบแทนจากกลุ่มทางการเมืองตามลำดับ

ผู้วิจัยคิดเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะ นักศึกษามีความกระตือรือร้น มีความกล้าแสดงออกทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการแสวงหาความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการเมืองอยู่เป็นประจำ

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผลการวิจัยพบว่า อายุที่แตกต่างกัน การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ส่วน เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่กำลังศึกษาที่แตกต่างกัน ระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิทธิ์ศักดิ์ ห้วยหงษ์ทอง (2551, หน้า 71) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในจังหวัดนครปฐม ซึ่งพบว่า เพศ ชั้นปี ที่แตกต่างกัน พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในจังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณิ ปิงสกุลยานนท์ (2561, หน้า 89) ซึ่งทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งพบว่า คณะที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภัส เล็กเจริญ (2562, หน้า 37) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ซึ่งพบว่า อายุที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเพศ ที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาโดยใช้สถิติการถดถอยพหุ พบว่า ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชน ด้านความรู้ทางการเมือง และด้านความคิดเห็นทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ร้อยละ 37.30 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 ส่วนผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ ผลการทดสอบด้วยสถิติสหสัมพันธ์ พบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง และความคิดเห็นทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยที่สุดกับระดับการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิทธิ์ศักดิ์ ห้วยหงษ์ทอง (2551, หน้า 89) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในจังหวัดนครปฐม ซึ่งพบว่า ตัวแปรการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนและความรู้ทางการเมืองเป็นตัวแปรที่เข้าสู่สมการทำนาย โดยสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในจังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 30.3 แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ มัธยมนันท์ (2561, หน้า 131) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ซึ่งพบว่า ปัจจัยความสนใจทางการเมืองการปกครองของครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางบวกและปัจจัย

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางลบ และปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมี 1 ตัวแปร คือ ความสนใจทางการเมืองการปกครองของครอบครัว โดยตัวแปรความสนใจทางการเมืองการปกครองของครอบครัว สามารถส่งผลต่อรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 26.0 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนุชิต นาคเสโน (โพธิชัย) (2565, หน้า 10) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีสถานะความเป็นผู้นำเพราะถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญของสังคมและเป็นผู้ที่มีคนนับหน้าถือตา เวลาจะสื่ออะไรก็ตามส่วนใหญ่ประชาชนจะเชื่อไว้ก่อน ปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามากมายที่จะมาตรวจสอบว่าสิ่งที่สื่อสารไปนั้น เป็นสิ่งที่ถูกหรือผิดหรือเป็นเท็จจริงอย่างไร จึงเป็นโอกาสที่จะช่วยให้นักการเมืองระมัดระวังทุกครั้งที่จะสื่อสาร การที่คนส่วนใหญ่เล่นสื่อสังคมออนไลน์มากก็จะมีทั้งแง่บวกและแง่ลบที่ว่าคนมีสติปัญญาก็จะเชื่อถือได้อย่างเหมาะสม ส่วนคนที่ไม่มีปัญญาก็จะเชื่อในสิ่งที่นักการเมืองพูดแล้วก็มีการส่งต่อ ๆ ออกไปทำให้เกิดความเสื่อมเสียหาได้ง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภา ยอดศิริย (2564, หน้า 33) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง และบทบาทของผู้นำทางการเมือง ไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเหมาะสม โดยเคารพกฎหมาย
2. ควรจะมีการศึกษางานวิจัยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนกรุงเทพมหานคร เพื่อทราบถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและทำให้มองเห็นในมุมมองที่กว้างมากขึ้น
3. ควรจะมีการศึกษางานวิจัยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง นักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา

บรรณานุกรม

- กมลพร เสือซ้อย. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองคลองมะเดื่อ อำเภอกะหุ้งแบน จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ณิกานต์ สอยโว. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นภัส เล็กเจริญ. (2562). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระนุชิต นาคเสโน (โพธิชัย). (2565). การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสิทธิ์ศักดิ์ ห้วยหงษ์ทอง. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาณุวัฒน์ มัธยมนันท์. (2561). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย:กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครองสำหรับนักบริหาร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณิ ปิงสกุลยานนท์. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (2565). รายงานสถิตินักศึกษาภาคปกติระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 1/2564. สืบค้นจาก https://aar.bsru.ac.th/images/statistic/current/enrollyear_student/statK64-1.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- โสภณ ยอดศิริย์. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง, มหาวิทยาลัยสยาม.

ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคล
ผู้ไร้ความสามารถ อันมีสถานภาพเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน)
Liability for Tort Arising from the Actions of an
Incapacitated Person with the Status of a Defenseless
Person (Homeless Person)

วันที่รับบทความ: 22 กุมภาพันธ์ 2567

ศิลป์ชัย ลีลิตธรรม¹

วันที่แก้ไขบทความ: 3 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 9 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลผู้ไร้ความสามารถ อันมีสถานภาพเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) พบว่า การเป็นคนไร้ที่พึ่งเกิดจากปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล และ ปัจจัยด้านระบบสังคม โดยมีสาเหตุจากความยากจน ความเจ็บป่วยโดยเฉพาะจิตเวช ปัญหาครอบครัว ติดสุรายาเสพติด สังคมเปราะบาง เศรษฐกิจตกต่ำ การเอาผิดเอาเปรียบ ปัจจัยและสาเหตุเหล่านี้ยังเป็น สาเหตุของการก่อเกิดการกระทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ส่วนด้าน อาชีววิทยาแบ่งสาเหตุการกระทำผิดออกเป็น 3 มุมมองคือ ด้านชีววิทยา (biology) ด้านจิตวิทยา (psychology) และด้านสังคมวิทยา (sociology) ล้วนมีความสัมพันธ์กัน ส่วนความรับผิดถ้าผู้กระทำ ละเมิดเป็นบุคคลไร้ความสามารถจะมีบิดามารดา ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือผู้รับดูแล ร่วมรับผิดด้วย ตามมาตรา 429 มาตรา 430 แต่คนไร้ที่พึ่งอันมีสถานะเป็นบุคคลไร้ความสามารถจะไม่มีบุคคลเหล่านี้ร่วม รับผิดชอบ เพราะผู้กระทำละเมิดไม่อยู่ในอำนาจปกครองดูแล ผู้เสียหายจึงต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายตามลำพัง ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงควรมีมาตรการแนวทางช่วยเหลือ ค้ำครอง ป้องกันการเป็นคนไร้บ้าน เพื่อคุ้มครอง ผู้เสียหายและการเยียวยาขาดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคม

คำสำคัญ: ความรับผิดเพื่อละเมิด คนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) บุคคลผู้ไร้ความสามารถ

¹ อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: silchai.l@dru.ac.th

Liability for Tort Arising from the Actions of an Incapacitated Person with the Status of a Defenseless Person (Homeless Person)

Received: February 22, 2024

Silchai Leelitthum ¹

Revised: April 3, 2024

Accepted: April 9, 2024

Abstract

This research studying the liability for torts arising from the actions of an incapacitated person with the status of a defenseless person (homeless person) found that being defenseless is caused by individual factors and social system factors which are caused by poverty, illness, especially mental illness, family problems, alcoholism, drug addiction, fragile society, economic downturn and exploitation. These causes and factors are also a major cause of the violation according to the Civil and Commercial Code, Section 420. In criminology, the causes of crimes are divided into three perspectives: biology, psychology, and sociology; they are all related to each other. In terms of tort liability, if the tortfeasor (wrongdoer) is an incapacitated person, parents, teachers, employers, or caretakers will be jointly liable according to the Civil and Commercial Code Section 429, Section 430. In cases where the wrongdoer is an incapacitated person with the status of homelessness, there is no individual jointly liable because the homeless person is not under parental authority. The injured party must, therefore, bear the damage alone. Consequently, the government should implement measures to assist, protect, and prevent people from becoming homeless in order to protect and provide compensation for damages to injured parties and also reduce social inequality.

Keywords: liability, defenseless person (homeless person), incapacitated person

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University
e-mail: silchai.l@dru.ac.th

บทนำ

ความรับผิดชอบเพื่อละเมิด ผู้กระทำต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามหลักกฎหมายที่ว่าความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง “He who breaks must pay” “ผู้ใดกระทำความผิดผู้นั้นย่อมต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำนั้น บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้กระทำย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ” กล่าวคือ ผู้ที่กระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นย่อมต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น (สุมาลี วงษ์วิทิต, 2548, หน้า 37)

การกระทำละเมิด ถือเป็นนิติสัมพันธ์อันเป็นมูลหนี้ตามกฎหมายประเภทหนึ่ง (source of obligation) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 หนี้ลักษณะ 5 มาตรา 420 อันเป็นบทบัญญัติลักษณะการทำความผิดทางแพ่งเรียกว่า “ละเมิด” ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ผู้กระทำต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน อันเป็นสภาพบังคับตามกฎหมายแพ่ง จัดเป็น “บุคคลสิทธิ” สิทธิความเป็นเจ้าหนี้ของผู้เสียหายที่จะเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดตกเป็นลูกหนี้มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ การกระทำละเมิดจึงถือเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิปัจเจกชน ในต่างประเทศก็มีหลายกรณีพบว่าศาลต่างประเทศมักจะใช้กฎหมายลักษณะละเมิดเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ในการสร้างบรรทัดฐานทางสังคม (วรพจน์ สืบประเสริฐกุล, 2558, หน้า 74)

ด้วยเหตุนี้ บุคคลทุกคนเมื่อกระทำละเมิด จะต้องรับผิดชอบไม่ว่าผู้นั้นจะมีสถานภาพใด เช่น บุคคลธรรมดา นิติบุคคล หรือเป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถตามกฎหมาย เพราะละเมิดเป็นการใช้สิทธิของบุคคลลักษณะหนึ่งเป็นการใช้สิทธิโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย กระทบสิทธิผู้อื่นก่อให้เกิดความเสียหาย ตรงข้ามกับนิติกรรมอันเป็นการใช้สิทธิของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมาย เจตนามุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในสิทธิ

“บุคคลผู้ไร้ความสามารถ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (12) หมายความว่า บุคคลใด ๆ ซึ่งไม่มีความสามารถตามกฎหมายหรือความสามารถถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความสามารถ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (12) ได้แบ่งประเภทบุคคลผู้ไร้ความสามารถออกเป็น 2 ประเภทคือ

ก. บุคคลใด ๆ ซึ่งไม่มีความสามารถตามกฎหมาย เช่น เด็กไร้เดียงสา คนไร้ความสามารถ บุคคลที่ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์และบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลาย

ข. บุคคลใด ๆ ซึ่งความสามารถถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เช่น ผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถ หญิงมีสามี เป็นต้น (วินัย ลำเลิศ, 2557, หน้า 15)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บุคคลผู้มีความสามารถถูกจำกัด ได้แก่ ผู้เยาว์ คนวิกลจริต คนไร้ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถ

ดังนั้น เมื่อละเมิดเกิดจากการกระทำของบุคคลเหล่านี้ ผู้เสียหายย่อมมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับการชดเชยเยียวยา ค่าสินไหมทดแทน เพราะบุคคลเหล่านี้มีความสามารถในการรับผิดชอบน้อยจนถึงอาจไม่สามารถรับผิดชอบได้เลย ดังนั้น กฎหมายจึงต้องบัญญัติให้บุคคลผู้มีความผูกพันหรือมีหน้าที่ดูแลบุคคลเหล่านี้ให้ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดด้วย เพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย แต่ถ้าบุคคลเหล่านี้มีสถานภาพเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) กระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น ในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าอาจจะไม่มีผู้ใดที่จะต้องร่วมรับผิดชอบ

ผิดกับคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) ต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้น ถือเป็นความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพราะผู้เสียหายต้องเสี่ยงภัยรับความเสียหายโดยตนเองปราศจากการคุ้มครองใด ๆ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 วรรคสาม บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้” ดังนั้น เมื่อละเมิดเกิดขึ้นไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตาม ผู้เสียหายย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถใช้สิทธิทางศาลเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบใช้ความเสียหายได้ (มานิตย์ จุมปา, 2562, หน้า 28) แต่ผู้กระทำความผิดจะสามารถรับผิดชอบได้มากน้อยเพียงใดหรือไม่ เป็นอีกกรณีหนึ่ง ดังนั้น ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) อันมีสถานภาพเป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถ ย่อมไม่สามารถรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ แม้ผู้เสียหายจะสามารถใช้สิทธิทางศาลเรียกร้องค่าเสียหายได้ก็ตาม แต่ผู้กระทำความผิดจะไม่สามารถรับผิดชอบใช้ได้ ประกอบกับกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง มีค่าฤชาธรรมเนียม ค่าทนายความ ค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ใช้เวลายาวนาน เท่ากับเป็นการตอกย้ำให้ผู้เสียหายต้องแบกรับความเสียหายมากยิ่งขึ้นไปอีกในการใช้สิทธิทางศาล ด้วยเหตุนี้รัฐจึงควรมีมาตรการรองรับช่วยเหลือผู้เสียหาย

รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคและมีความเท่าเทียมกันในการได้รับสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิงก็มีสิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งไม่สามารถที่จะเลือกปฏิบัติกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้อันเนื่องมาจากความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสภาพทางจิตใจ เพราะบุคคลทุกคนล้วนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน (มานิตย์ จุมปา, 2554, หน้า 153) ดังนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญผู้เสียหายดังกล่าวข้างต้น ควรได้รับการดูแลและได้รับความคุ้มครองจากรัฐ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการกระทำละเมิดของบุคคลผู้ไร้ความสามารถอันมีสถานภาพเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน)
2. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบตามกฎหมายของบุคคลผู้ไร้ความสามารถอันมีสถานภาพเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) และบุคคลอื่น ๆ ที่ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เกิดขึ้น
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ คุ้มครอง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากกระทำละเมิดของบุคคลผู้ไร้ความสามารถอันมีสถานภาพเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยมีระเบียบวิธีวิจัยหรือกระบวนการวิธีการวิจัย (methodology) ที่ศึกษาในรูปกระบวนการวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารต่าง ๆ จากตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาของศาลฎีกา หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม focus group จากกลุ่มตัวอย่าง โดยการคัดเลือกกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ
คณาจารย์ กลุ่มพิทักษ์สิทธิ เพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งหลายมาทำการศึกษาวิเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็น
ระบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังต่อไปนี้

1. **ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อการได้มาของข้อมูล** เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล
ประกอบด้วย

1) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษารวบรวมหลัก
กฎหมาย แนวคิดทฤษฎี ประชญา ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายจากคำพิพากษาของศาลฎีกา

2) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษารวบรวมข้อมูลด้วยการ
สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview)

2. **แบบสัมภาษณ์ (interview form)** เป็นเครื่องมือที่ใช้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ
สัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับ
คำถามและลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า อันเป็นวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
(unstructured interview) เป็นการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติ (naturalistic inquiry)

3. **แบบสังเกต (observation form)** เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการสังเกตประกอบการตรวจสอบ
พฤติกรรม เป็นการสังเกตประเภทแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation)

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ การกำหนดระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำคัญ
ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้เพื่อใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรก กลุ่มด้านกฎหมาย จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย กฎหมายเอกชน
กฎหมายมหาชน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในหลากหลายอาชีพ เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ
ทนายความ ครู อาจารย์ นักวิชาการด้านกฎหมายต่าง ๆ

กลุ่มที่สอง กลุ่มด้านการปกครอง จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปกครอง
รัฐศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ รัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในหลากหลายอาชีพ ได้แก่
เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ครู อาจารย์ นักวิชาการด้านการปกครอง

กลุ่มที่สาม กลุ่มด้านสังคม จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์ การจัดการ
ชุมชน การพัฒนาสังคม ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในหลากหลายอาชีพ ได้แก่ เจ้าพนักงานกระทรวง
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาชุมชน ครู อาจารย์ นักวิชาการ
ด้านสังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญ (Data Triangulation)

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเชิง
เอกสาร (documentary research) ด้วยการจัดเก็บข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสารวิชาการกฎหมาย
คำพิพากษาศาลฎีกา บทความ วารสาร สิ่งพิมพ์และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ศึกษาได้มา

นำมาใช้สนับสนุนข้อมูลสำคัญที่ได้รับมาจากการศึกษาวิจัยภาคสนาม (field research) ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (participant observation)

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวินัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำละเมิด และผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลผู้ไร้ความสามารถอันมีสถานภาพเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) ความรับผิดชอบของบุคคลที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้กระทำละเมิด กรณีละเมิดเกิดจากบุคคลผู้ไร้ความสามารถในสถานภาพอันเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ความหมาย คำว่า “ละเมิด”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

ศาสตราจารย์ ดร.วารี นาสกุล ได้ให้คำจำกัดความ คำว่า “ละเมิด ได้แก่ การกระทำหรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ละเมิดเป็นบ่อเกิดแห่งหนึ่งอย่างหนึ่ง คือ ก่อนมีการละเมิดยังไม่มีหนี้เกิดขึ้นเมื่อมีการละเมิดแล้วจึงมีหนี้เกิดขึ้น ดังที่เรียกกันว่า เป็นหนี้ที่เกิดโดยผลของกฎหมายมิใช่โดยเจตนาก่อนหนี้” (วารี นาสกุล และจรัญ ภักดีธนากุล, 2553, หน้า 44)

ศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร ได้ให้คำจำกัดความ คำว่า “ละเมิดเป็นกรณีที่มีการกระทำอันทำให้เกิดความเสียหายแก่เอกชน เป็นเหตุให้ผู้กระทำถูกบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ นอกขอบเขตการกระทำที่เนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามหนี้ในสัญญา” (จิต เศรษฐบุตร, 2556, หน้า 119-120)

รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล ได้ให้คำจำกัดความ คำว่า “ละเมิด (torts) เป็นการกระทำให้ผู้อื่นเสียหาย ล่วงสิทธิของผู้อื่นโดยปราศจากอำนาจหรือเกินกว่าอำนาจที่ตนมีอยู่ ทำให้ผู้อื่นนั้นได้รับความเสียหายต่อสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีกฎหมายรับรองและคุ้มครองอยู่” (ชูศักดิ์ ศิรินิล, 2526, หน้า 1)

รองศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ ได้ให้คำจำกัดความ คำว่า “ละเมิด คือการที่บุคคลฝ่ายหนึ่งกระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย และด้วยการกระทำหรือละเว้นการกระทำนั้น เป็นเหตุให้บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด” (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2549, หน้า 315)

รองศาสตราจารย์สุขุม ศุภนิธย์ ได้ให้คำจำกัดความ คำว่า “การกระทำอันเป็นละเมิดหมายความว่า การกระทำให้เกิดเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยไม่มีสิทธิหรือที่เรียกว่าล่วงสิทธิผิดหน้าที่ซึ่งหมายความว่า การล่วงล้ำเข้าไปทำให้เสียหายต่อสิทธิของผู้อื่น อันตนมีหน้าที่จักต้องเคารพในสิทธินั้น” (สุขุม ศุภนิธย์, 2550, หน้า 12)

รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิตร ได้ให้คำจำกัดความ คำว่า “ละเมิด คือ พันธะหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่อื่นเป็นการก่อให้เกิดหนี้ทางกฎหมาย (obligation legal) โดยมีความเสียหายอันเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อซึ่งเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมายทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420” (สุมาลี วงษ์วิจิตร, 2548, หน้า 13)

สรุป

ละเมิด (tort) คือ การใช้สิทธิของบุคคลกระทำการใด ๆ โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ กระทำต่อบุคคลอื่น ๆ โดยผิดกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำโดยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนั้น

บุคคลกับการกระทำละเมิด

คำว่า “**บุคคล**” หมายถึง สิ่งซึ่งสามารถมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย ดังนั้น บุคคลตามกฎหมายจึงออกเป็น 2 ประเภท คือบุคคลธรรมดา และนิติบุคคล

บุคคลธรรมดา หมายถึง คนหรือมนุษย์ปุถุชนซึ่งสามารถมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย

นิติบุคคล หมายถึง กลุ่มบุคคล องค์กร หรือทรัพย์สินที่จัดสรรไว้เป็นกองทุนเพื่อดำเนินกิจการอันใดอันหนึ่ง ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้เป็นบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่มีใช้บุคคลธรรมดา นิติบุคคลจะมีขึ้นได้ก็แต่ด้วยอาศัยอำนาจแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่น นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ ดังได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง

ความสามารถของบุคคล (competence of person) ในทางกฎหมายนั้น ความสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (จิตติ ดิงศรัทีย, 2530, หน้า 46)

1. ความสามารถที่บุคคลจะมีสิทธิ หรือเป็นผู้ทรงสิทธิ (principal of right) เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย
2. ความสามารถที่บุคคลจะใช้สิทธิ กล่าวคือ บุคคลสามารถกระทำการใด ๆ ได้เพื่อก่อเกิดผลตามกฎหมายในการแสวงหาหรือให้ได้มาซึ่งประโยชน์หรืออำนาจแห่งตนและเพื่อคุ้มครองบุคคลอื่น ๆ

สรุป ความสามารถที่บุคคลจะใช้สิทธิตามกฎหมายนั้น เราสามารถแยกประเภทความสามารถในการใช้สิทธิของบุคคลได้ ดังต่อไปนี้

1. การใช้สิทธิทำนิติกรรม กล่าวคือ การใช้สิทธิแสดงเจตนากระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อก่อเกิดนิติสัมพันธ์ในทางกฎหมาย การใช้สิทธิบุคคลต้องมีความสามารถที่จะแสดงเจตนากระทำการใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมายด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในสิทธิ ได้แก่ ก่อ โอน เปลี่ยนแปลง สงวน หรือระงับสิทธิ เรียกว่า การจำหน่ายจ่ายโอนซึ่งสิทธิ หรือก่อนนิติสัมพันธ์กับผู้อื่นตามความสมัครใจของผู้กระทำ ซึ่งในทางกฎหมายเรียกการกระทำเหล่านี้ว่า “นิติกรรม” (juristic act) (ขุนสมาหารทิศคดี (โป๊ พรคุปต์), 2549, หน้า 171)

2. การใช้สิทธิทางละเมิด กล่าวคือ ละเมิดเป็นการกระทำของบุคคลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่ต้องพิจารณาเรื่องความสามารถของผู้กระทำเพราะบุคคลทุกคนไม่มีสิทธิที่จะกระทำการใด ๆ อันไม่ชอบด้วยกฎหมายกระทบสิทธิผู้อื่น ดังนั้น ผู้ใดเมื่อเริ่มมีสภาพบุคคลมีสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย กระทำการใดโดยจงใจหรือโดยประมาทเลินเล่อต่อผู้อื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต

ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมาย เรียกการกระทำเช่นนี้ว่า “ละเมิด” (wrongful act) (ขุนสมาหารหิตะคดี (โป๊ ปรคุปต์), 2549, หน้า 300-301)

คนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) (Homelessness)

คนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) (homeless) หมายความว่า บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก และไม่มีอาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557)

กล่าวโดยสรุป คนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) (homeless) หมายถึง สภาพของบุคคลผู้ที่ไร้ที่อยู่อาศัย ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก และไม่สามารถพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ไม่มีสถานะภาพใดก็ตาม ซึ่งสาเหตุการเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) มีที่มาจากปัจจัย 2 ด้าน กล่าวคือ ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล ความยากจน ความเจ็บป่วย และปัจจัยด้านระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง บุคคลเหล่านี้จึงร่อนเร่พเนจรไปตามที่ต่าง ๆ ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ที่แน่นอน รูปแบบของการไม่มีบ้าน อาจมี 2 ลักษณะ คือ การอยู่อาศัยตามท้องถนนหรือในพื้นที่สาธารณะ และการอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมในย่านอุตสาหกรรม ที่รกร้าง แต่การที่บุคคลเหล่านี้ต้องย้ายที่อยู่อาศัยไปเรื่อย ๆ พวกเขากลับไม่ถือว่าเป็นการไร้บ้านเพราะเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมของบุคคลกลุ่มนี้ (ณพนธ์ ดั่งวิเศษ, ม.ป.ป.)

ปัจจัยและสาเหตุการเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน)

ปัจจัยสำคัญและเป็นสาเหตุของการเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล ความยากจน ความเจ็บป่วยโดยเฉพาะจิตเวช สุรา ยาเสพติด จัดเป็นสาเหตุหลัก ความประสงค์ของตนเองที่จะไปใช้ชีวิตแบบไร้บ้าน นักบวช นักพรต อาจจะมีรวมไปถึงบุคคลบางคนที่มีคติความติดตัวต้องหลบหนีหลบซ่อนตัว เปลี่ยนถิ่นที่อยู่ไปเรื่อย ๆ มีความยากลำบากในการดำรงชีพ มีภัยอันตรายมากมายรอบตัว และปัจจัยด้านระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ส่งผลให้ตกงาน ไม่มีที่อยู่อาศัย เป็นสาเหตุหลัก ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้เร่ร่อน จรจัด เป็นคนอนาถา ไม่มีบ้านที่อยู่อาศัย (The Active Thai PBS, 2566)

ปัจจัยและสาเหตุการกระทำละเมิดของคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน)

ปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุให้บุคคลไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) กระทำละเมิด มาจากปัจจัยและสาเหตุที่ทำให้เป็นคนไร้บ้านนั่นเอง กล่าวคือ ปัจจัยด้านปัจเจกชน ความยากจนหางานทำไม่ได้ ไม่มีญาติพี่น้องให้ความช่วยเหลือ ไม่มีที่อยู่อาศัย รายได้ไม่เพียงพอต่อการเช่าที่อยู่อาศัยกลายเป็นคนเร่ร่อน ความยากลำบากเป็นแรงผลักดันให้ทำความผิดได้ หรือปัญหาครอบครัว การหย่าร้าง การทิ้งร้าง สาเหตุสำคัญการเจ็บป่วยโดยเฉพาะจิตเวช สามารถก่อเกิดการกระทำความผิดได้โดยง่าย หรือติดสุรา ยาเสพติด ยิ่งเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาในการทำความผิดได้ง่ายเช่นกัน

ปัจจัยด้านระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกรังเกียจ เพราะเคยต้องโทษ และเศรษฐกิจที่ผันผวน สินค้าราคาแพง ค่าครองชีพมีแต่สูงขึ้น แต่คนกลับไม่มีงานทำ นโยบายรัฐไม่เกื้อหนุน สาเหตุเหล่านี้ส่งเสริมให้เกิดการกระทำความผิด (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2560)

ด้านอาชีวศึกษาแบ่งสาเหตุของการก่อเกิดการกระทำผิดออกเป็น 3 กรณี คือ ด้านชีววิทยา (biology) ด้านจิตวิทยา (psychology) และด้านสังคมวิทยา (sociology) ซึ่งในแต่ละด้านก็มีข้ออธิบายถึงสาเหตุของการเกิดการกระทำผิดที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1. ด้านชีววิทยา (biology) เป็นการศึกษาถึงสาเหตุการเกิดการกระทำผิดโดยใช้มุมมองทางด้านชีววิทยาหรือทางกายภาพ อันได้แก่การถ่ายทอดพฤติกรรมเกี่ยวกับการกระทำผิดผ่านทางรหัสพันธุกรรม (Stephen G. Tibbetts, 2015, p. 81)

2. ด้านจิตวิทยา (psychology) เป็นการศึกษาถึงสาเหตุการเกิดการกระทำผิดโดยอาศัยหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ทางด้านจิตวิทยาการศึกษาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับจิตใจ (mental) ของบุคคลที่ อาจนำไปสู่การก่อเกิดการกระทำผิด (Curt Bartol & Anne Bartol, 2011, p.7)

3. ด้านสังคมวิทยา (sociology) เป็นการศึกษาสภาพสังคม มุมมองปัจจัยด้านนี้แสดงให้เห็นชัดถึงปัญหาด้านปัจเจกบุคคล หรือด้านสังคม ในการที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะกลายเป็นคนเร่ร่อนคนไร้บ้านได้ และปัจจัยด้านสังคม สิ่งแวดล้อมยิ่งกระตุ้นให้บุคคลเหล่านี้กระทำความผิดได้โดยง่าย

ดังนั้น อาชีวศึกษาทางด้านชีววิทยา และทางด้านจิตวิทยา มองว่าการก่อเกิดการกระทำผิดเป็นเงื่อนไขที่เกิดจากตัวบุคคลเป็นสำคัญ ส่วนด้านสังคมวิทยา ศึกษาสาเหตุในการเกิดการกระทำผิดโดยพิจารณาจากองค์ประกอบภายนอกของตัวผู้กระทำความผิด อันได้แก่ องค์ประกอบทางด้านสังคม เช่น การเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรม (cultural deviance) (Robert M. Regoli, John D. Hewitt & Matt Delisi, 2011, p. 126) และสาเหตุทางเศรษฐกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดเพื่อละเมิด

แนวความคิดเกี่ยวกับละเมิดมีความเป็นมาอย่างยาวนาน ในยุคแรก ๆ แนวคิดเกี่ยวกับละเมิดยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างจากปัจจุบันอยู่มาก โดยเฉพาะวัตถุประสงค์การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งในปัจจุบันมุ่งเน้นเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสภาพเดิมเป็นสำคัญ (ศันันท์กรณ โสทธิพันธุ์, 2561, หน้า 37)

ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเอง (fault liability) กล่าวคือ ผู้ใดกระทำละเมิดผู้นั้นย่อมต้องรับผิดในผลของการกระทำของตน บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้กระทำละเมิดย่อมไม่ต้องรับผิด

ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของผู้อื่น (vicarious liability) เป็นบทบัญญัติยกเว้น กรณีความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเอง กฎหมายบัญญัติให้บุคคลผู้ต้องร่วมรับผิดในการทำละเมิดของผู้อื่น การตีความบทบัญญัติดังกล่าวอย่างจำกัดเคร่งครัดเจตนารมณ์ของกฎหมายในการนี้ก็เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่ต้องได้รับการชดเชย เยียวยา และผู้ที่ต้องร่วมรับผิดมีสิทธิไล่เบี้ยค่าสินไหมทดแทนที่ตนชดเชยไปคืนจากผู้กระทำละเมิดได้ (ศันันท์กรณ โสทธิพันธุ์, 2561, หน้า 55)

ความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์

ความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์ กฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองผู้เสียหายโดยให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์เหล่านั้นเป็นผู้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากทรัพย์ (ศันันท์กรณ โสทธิพันธุ์, 2561, หน้า 281-282)

แนวคิดทฤษฎีความรับผิดชอบในทางละเมิด

ทฤษฎีรับภัย (theorie durisque) หรือทฤษฎีรับภัยที่สร้างขึ้น (theorie du risquer) หรือทฤษฎีความรับผิดชอบเพื่อความเสียหาย ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากความต้องการที่จะคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการที่จะไม่ถูกรบกวนทำให้เสียหาย อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลไม่ว่าจะเป็นสิทธิทางอาญาและสิทธิทางแพ่ง โดยหลักแล้วเมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมจะต้องมีผู้รับผิดชอบใช้ในการความเสียหายนั้น แนวคิดความรับผิดชอบทางแพ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบุคคลในยุคแรก ๆ ซึ่งยังไม่มีแยกความรับผิดชอบทางแพ่งออกจากความรับผิดชอบทางอาญา ดังนั้น ความรับผิดชอบทางแพ่งจึงไม่ได้พิจารณาถึงความนึกคิดภายในจิตใจของผู้กระทำ หรือการขาดความระมัดระวังในการกระทำของผู้กระทำ ความสำคัญของแนวความคิดนี้มีอยู่แต่เพียงว่า เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว และสามารถที่จะรู้ตัวผู้ก่อเกิดความเสียหาย ผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนก่อขึ้นทั้งสิ้น (สายสุตา นิงสานนท์, 2525)

ทฤษฎีข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบ (theory of presumption fault) หรือ ความรับผิดชอบที่ต้องการความผิด (objective responsibility) ทฤษฎีนี้มีที่มาจากทฤษฎีรับภัย กล่าวคือ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่งที่ทำให้เกิดข้อสันนิษฐานความผิด (presumption fault) ทฤษฎีข้อสันนิษฐานความผิด (theory of presumed fault) เป็นข้อสันนิษฐานทางกฎหมายคือสิ่งที่ได้อนุมานถือเอาจากข้อเท็จจริงโดยเฉพาะมีในตำรากฎหมายอังกฤษได้กล่าวถึงข้อสันนิษฐานความประมาทเลินเล่อ (presumption of negligence) ของจำเลย จึงตรงกับกรณีข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย เพราะความประมาทเลินเล่อก็เป็นความผิดอย่างหนึ่ง หลักกฎหมายอังกฤษนั้น สืบเนื่องมาจากหลักกฎหมายโรมันซึ่งเป็นหลักทั่วไปที่ว่า Res Ipsa Loquitur ซึ่งเป็นภาษาลาติน แปลความได้ว่า “เหตุการณ์ย่อมแจ้งชัดอยู่ในตัวเอง” (the thing (accident) speaks for itself) ใช้บังคับในคดีที่เกิดความเสียหายโดยประมาทเลินเล่อ (ไพจิตร ปุญญพันธุ์, 2541, หน้า 323)

ทฤษฎีความผิด (theory of fault) หรือความรับผิดชอบที่ยู่บนพื้นฐานของความผิด (liability based on fault) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาต่อมาจากทฤษฎีความรับผิดชอบเพื่อความเสียหาย หรือทฤษฎีรับภัย (theorie durisque) โดยสำนักกฎหมายธรรมชาติ ได้แสดงความคิดเห็นว่าสิทธิเสรีภาพของมนุษย์รวมถึงทรัพย์สินควรได้รับการยอมรับ ดังนั้น การกระทำละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่นควรจะต้องได้รับการพิสูจน์อย่างเป็นธรรม ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำละเมิดจะต้องเป็นผู้ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำการอันมี “ความผิด” (fault) ตามแนวคิดที่ว่า ความรับผิดชอบในการละเมิดหากมีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ โดยไม่มีสิทธิปฏิเสธความรับผิดชอบได้ โดยถือว่าผู้ที่ได้กระทำการใดขึ้นย่อมต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายจากการกระทำของตนตามแนวทฤษฎีรับภัย (theorie durisque) แต่ความเสียหายที่จะมีผู้ชดใช้เยียวยาให้ได้นั้นต้องเกิดจากการกระทำละเมิดของบุคคล ซึ่งกระทำโดยจงใจหรือกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังเพราะแนวความคิดนี้มีพื้นฐานจากหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้กระทำมากกว่าคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย (สุขุม ศุภนิธย์, 2550, หน้า 7)

ทฤษฎีความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict liability) กล่าวคือ “มีความรับผิดชอบ แม้ไม่มีความผิด” ความรับผิดชอบโดยผลแห่งกฎหมาย (liability imposed by the law) ความรับผิดชอบโดยสมบูรณ์ (absolute liability) ซึ่งสื่อความหมายไปในทิศทางเดียวกัน หมายถึง ความรับผิดชอบที่ผู้กระทำหรือผู้รับผิดชอบจะต้องรับผิดชอบในผลนั้นทั้ง ๆ ที่มิได้กระทำความผิดนั้น เข้าข่ายกรณีกฎหมายปิดปาก กรณีอันจะถือได้ว่าเป็น

ความรับผิดชอบที่ตนนั้น ก็ต่อเมื่อความผิดที่เกิดขึ้นนั้น มิได้เกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การกระทำโดยมีเจตนาประสงค์ต่อผล หรือเจตนาเล็งเห็นผล และไม่ว่าผู้กระทำหรือผู้รับผิดชอบจะรู้หรือไม่รู้ถึงการก่อเกิดขึ้นของความผิดนั้นหรือไม่ก็ตาม ผู้กระทำหรือผู้รับผิดชอบก็ไม่พ้นความรับผิดชอบ (มานิตย จุมปา, 2554, หน้า 9)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการศึกษา ใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มเติมคำอธิบายข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารแล้วนำมาสรุปโดยการอภิปรายผลการศึกษาของงานวิจัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของคนที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) อันมีสถานภาพเป็นบุคคลไร้ความสามารถ เกิดจากการกระทำละเมิดของบุคคลดังกล่าว ด้วยสาเหตุความยากจน เจ็บป่วยจิตเวช และที่สำคัญติดสุรายาเสพติด แต่บุคคลเหล่านี้ไม่มีความสามารถรับผิดชอบต่อผู้เสียหายได้ และบิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล ก็ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น ความรับผิดชอบทั้งหมดจึงตกแก่ผู้เสียหาย แม้จะสามารถใช้สิทธิทางศาลได้แต่ก็หาก่อเกิดประโยชน์อันใดไม่ กลับยิ่งทำให้ได้รับความเสียหายมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงควรต้องมีมาตรการรองรับความเสียหายที่เกิดขึ้น มาตรการป้องกัน แก้ไขลดอัตราการเกิดขึ้นของคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) อันเป็นต้นเหตุของปัญหา โดยจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบในระดับกระทรวง ระดับองค์กรปกครองท้องถิ่น ระดับชุมชน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบ ดูแล ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง จัดเวรยามรักษาความปลอดภัยเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน จัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง และผู้เสียหายที่ประสบภัยภายในองค์กรของรัฐ และสนับสนุนเอกชนในการจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือบุคคลดังกล่าว

2. อภิปรายผลการวิจัย

1. การกระทำละเมิดของคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) ซึ่งมีสถานะเป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถตามกฎหมาย กล่าวคือ เป็นผู้เยาว์ คนวิกลจริต คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนชรา คนป่วยโดยเฉพาจิตเวช เมื่อกระทำละเมิดต่อผู้อื่น บุคคลเหล่านี้จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย เว้นเสียแต่ว่า ไม่ถือเป็นการกระทำ ไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน เช่น เด็กทารก คนวิกลจริตถึงขั้นไม่สามารถรับรู้ถึงการกระทำได้เลย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ปัจจัยและสาเหตุการกระทำละเมิดของบุคคลไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) อันมีสถานภาพเป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถ เกิดจากปัจจัย 2 ด้าน ได้แก่

ปัจจัยด้านปัจเจกชน สาเหตุหลักมาจากความยากจน ความเจ็บป่วยโดยเฉพาจิตเวช ปัญหาครอบครัว ติดสุรายาเสพติด และปัจจัยด้านระบบสังคม สาเหตุหลักมาจากสภาวะทางสังคม ทำให้สังคมเปราะบาง สภาวะทางเศรษฐกิจ การเอาเปรียบ เช่น คนจรจัดป่วยจิตเวชหรือติดยาเสพติดทำร้ายผู้สัญจรในชุมชน หรือปัญหาการตกงาน จนเป็นเหตุให้ต้องทำความผิดเพื่อยังชีพ

นอกจากนี้ สาเหตุของการก่อเกิดการกระทำความผิดละเมิด ในทางอาญาวิทยาได้แบ่งสาเหตุของการก่อเกิดการกระทำความผิดออกเป็น 3 กรณี (3 มุมมอง) ที่สำคัญ กล่าวคือ ด้านชีววิทยา (biology) ด้านจิตวิทยา (psychology) และด้านสังคมวิทยา (sociology)

จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่า สาเหตุการกระทำความผิดของบุคคลไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) อันมีสถานภาพเป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถ มีสาเหตุหลักมาจาก อาการป่วยจิตเวช ติดสุรายาเสพติด แต่ผู้ให้ข้อมูลด้านสังคมศาสตร์ กลับแสดงความคิดเห็นโดยเห็นว่าบุคคลไร้ที่พึ่ง ส่วนใหญ่ตกเป็นผู้เสียหายถูกกระทำละเมิดจากสังคมมากกว่า เพราะโดยสภาพของคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) และภัยอันตรายสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาแก่บุคคลเหล่านี้ แต่ที่ยอมรับว่ามีส่วนน้อยที่เป็นภัยต่อสังคม โดยมีสาเหตุมาจากการติดสุรายาเสพติดเป็นหลัก และการถูกล่อลวงมาตกเป็นเครื่องมือของพวกมิจฉาชีพ

2. ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) (homeless)

ความรับผิดชอบเพื่อละเมิด หมายถึง ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากละเมิดผู้กระทำต้องรับผิดชอบ ถือเป็นความรับผิดชอบโดยผลกฎหมาย เป็นกระทำโดยจงใจ คือ กระทำโดยรู้ว่าจะทำให้ผู้อื่นเสียหาย หรือกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย (สนันท์ภรณ์ โสถิพันธุ์, 2561, หน้า 31)

ดังนั้น เมื่อคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) อันมีสถานภาพเป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถกระทำละเมิดขึ้น ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดย่อมตกแก่ผู้กระทำละเมิดเป็นผู้รับผิดชอบเป็นสำคัญ

จากการศึกษา พบว่า นอกเหนือจากผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบแล้ว กฎหมายได้บัญญัติให้ ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแล บุคคลผู้ไร้ความสามารถ เช่น บิดามารดากับบุตร คนไร้ความสามารถกับผู้อุปการะ นายจ้างกับลูกจ้าง ครูบาอาจารย์ นายจ้าง ผู้รับดูแลกับบุคคลผู้ไร้ความสามารถ ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้กระทำละเมิดด้วย เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการชดเชย เยียวยาและสามารถกลับคืนสภาพเดิมได้ตามความในมาตรา 429 และมาตรา 430 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แต่คนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) อันมีสถานะภาพเป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถ เมื่อขณะกระทำความผิดมิได้อยู่ในอำนาจปกครองดูแลของบิดามารดา ผู้อุปการะ นายจ้าง ครูบาอาจารย์ หรือผู้รับดูแล บุคคลผู้ไร้ความสามารถ ตามกฎหมายจึงส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นหลุดพ้นไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้กระทำละเมิด

จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแนวคิดแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง

แนวคิดแรก เห็นด้วยว่า เมื่อคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) อันมีสถานภาพเป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถ ทำละเมิดขึ้นในขณะที่ตนมิได้อยู่ในอำนาจปกครองของบิดามารดา ผู้อุปการะ นายจ้าง ครูบาอาจารย์ หรือผู้ดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถ บุคคลเหล่านี้ก็ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดกับผู้ทำละเมิด

แนวคิดที่สอง เห็นว่า คนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) แม้เป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถทำละเมิดขึ้นในขณะที่มิได้อยู่ในอำนาจปกครองของบิดามารดา ผู้อุปการะ บุคคลเหล่านี้หาหลุดพ้นความรับผิดชอบไม่ เพราะอำนาจปกครองดูแลบุคคลเหล่านี้ ตามกฎหมายยังคงมีอยู่หาได้สิ้นสุดลงไม่ ดังนั้น บุคคลผู้มิอำนาจหน้าที่ปกครองดูแลยังคงต้องร่วมรับผิดชอบ

3. แนวทางในการให้ความช่วยเหลือ คุ่มครอง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากกระทำละเมิดของบุคคลผู้ไร้ความสามารถอันมีสถานภาพเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน)

จากการศึกษา พบว่า ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557 รองรับให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) แต่การเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) และทำละเมิด มีปัจจัยและสาเหตุมาจากปัจจัยด้านระบบสังคมและด้านปัจเจกบุคคล สังคมกลุ่มคนเปราะบาง ความยากจน ครอบครัว การเจ็บป่วย พิกัด ดังนั้น มาตรการของรัฐในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่ตรงตามความต้องการอันแท้จริงของปัญหาคนไร้บ้าน

ด้านความช่วยเหลือผู้เสียหายซึ่งได้รับผลจากละเมิดของคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) ปัจจุบันรัฐไม่มีมาตรการใด ๆ รองรับ ผู้เสียหายต้องแบกรับความเสียหายทั้งหมดต่อชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง

ด้านการคุ้มครอง ผู้เสียหายมีเพียงสิทธิตามรัฐธรรมนูญในการใช้สิทธิทางศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย มาตรการทางเจ้าพนักงานตำรวจความผิดอาญาเห็นได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เพราะต้นเหตุแห่งปัญหาคือการเป็นคนไร้บ้านยังไม่ได้รับแก้ไขปัญหานั้นใดก็เกิดขึ้นตามมาอย่างต่อเนื่อง

จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแนวคิดที่ว่า รัฐควรป้องกันการเกิดขึ้นของคนไร้บ้านอันเป็นต้นเหตุหลัก และเร่งให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากละเมิด อันเกิดจากคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) โดยควรมีระยะเวลาการแก้ปัญหา 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้นแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รัฐควรเร่งแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย อาชีพ เพื่อให้หลุดพ้นจากการเป็นคนไร้บ้านและการก่อเกิดปัญหา ระยะกลางรัฐควรปรับแก้ปัญห โดยสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ สร้างความเสมอภาคเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และระยะยาวรัฐต้องมีนโยบายรองรับปัญหาในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมือง เพื่อให้ประเทศมีเสถียรภาพและความมั่นคง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. รัฐควรตรากฎหมายจัดตั้งองค์กรทำหน้าที่ ตรวจสอบ ดูแล ช่วยเหลือ และแก้ปัญหาแก่ประชาชนในระดับกระทรวง ระดับองค์กรปกครองท้องถิ่น ระดับชุมชน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อป้องกันตกเป็นคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) อันเป็นต้นเหตุแห่งปัญหา

2. รัฐควรตรากฎหมายจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรรักษาความปลอดภัย โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่โดยมีค่าตอบแทน เพื่อป้องกันการกระทำความผิดในสังคม และช่วยลดปัญหาคนว่างงาน

3. รัฐควรตรากฎหมายจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) และผู้เสียหายที่ประสบภัยจากการทำละเมิดของคนไร้ที่พึ่ง (คนไร้บ้าน) ที่ไม่ได้รับการชดเชย เสียหาย และควรให้การสนับสนุนองค์กรหน่วยงานเอกชนในการจัดตั้งกองให้ความช่วยเหลือบุคคลดังกล่าวด้วย

บรรณานุกรม

- ขุนสมานหิตะคดี (โป๊ โปรคุปต์). (2549). พจนานุกรมกฎหมาย: บรรจุคำตั้งแต่โบราณกาลถึงปัจจุบัน
กาล สำหรับความสะดวกในผู้ใดศึกษา และผู้ต้องการทราบ. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- จิต เศรษฐบุตร. (2556). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โครงการตำรา
และเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติ ตังศภัทย์. (2530). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชูศักดิ์ ศิรินิล. (2526). ตำราประกอบการศึกษากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงาน
นอกสั่ง ลามิควรรได้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (ม.ป.ป.). Homelessness. สืบค้นจาก [https://anthropology-
concepts.sac.or.th/glossary/66](https://anthropology-concepts.sac.or.th/glossary/66)
- พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557. (2557, 23 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 131
ตอนที่ 83. หน้า 1-19.
- ไพจิตร ปุณณพันธ์. (2541). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. (พิมพ์ครั้งที่
8). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- มานิตย์ จุมปา. (2554). คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่
ปลอดภัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มานิตย์ จุมปา. (2562). คู่มือศึกษาวิชา กฎหมายรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
(พ.ศ. 2560). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2549). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง: หลักการพื้นฐานของกฎหมาย
ปกครองและการกระทำทางปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิทยุชน.
- วรพจน์ สืบประเสริฐกุล. (2558). สถานะของปัจเจกชนภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศสมัยปัจจุบัน.
วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 4(1), หน้า 69-94.
- วารี นาสุกุล และจรัญ ภัคดีธนากุล. (2553). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด
จัดการงานนอกสั่ง ลามิควรรได้. กรุงเทพฯ: จีระการพิมพ์.
- วินัย ล้าเลิศ. (2557). กฎหมายการวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 LAW 3005. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- ศันท์กรณ โสทธิพันธ์. (2561). คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิดจัดการงานนอกสั่งลามิควรรได้.
(พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- สายสุดา นิงสานนท์. (2525). ความรับผิดชอบเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักบ้านมั่นคง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2560). **ถอดบทเรียน...การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้. สืบค้นจาก** <https://web.codi.or.th/wp-content/uploads/2019/05/BMK25600827-1.pdf>
- สุมาลี วงษ์วิจิต. (2548). **กฎหมายว่าด้วยละเมิดจัดการงานนอกสั่งลามิควรได้. กรุงเทพฯ:** มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุขุม ศุภนิติย์. (2550). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยลักษณะละเมิด. กรุงเทพฯ:** นิติบรรณการ.
- Curt R. Bartol & Anne M. Bartol. (2011). **Criminal Behavior: A Psychological Approach.** (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education/Prentice Hall.
- Robert M. Regoli, John D. Hewitt and Matt Delisi. (2011). **The Essentials Delinquency in Society.** Canada: Jones and Bartlett.
- Stephen G. Tibbetts. (2015). **Criminological Theory: The Essentials.** (2nd ed.). California: Sage.
- The Active Thai PBS. (2566, พฤศจิกายน 23). 50% ของคนไร้บ้านทั้งประเทศ อยู่ที่ กทม. 'ชีวิตดี ๆ ที่ไม่ลงตัว'. **The Active Thai PBS.** สืบค้นจาก <https://theactive.net/news/marginal-people-20231123/>

การออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์ และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน

The Corporate Graphic Identity Design for Promoting and Corporate Image of Kudichin Community

วันที่รับบทความ: 25 มีนาคม 2567

แสนชัย ลิขิตธีรฤทธิ ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 8 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 17 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

การออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน เป็นการวิจัยที่มีความมุ่งหมายสำคัญสองประการ คือ 1) เพื่อสังเคราะห์อัตลักษณ์รูปแบบเรขศิลป์สำหรับชุมชนกุฎีจีน 2) เพื่อสร้างแนวทางการใช้เรขศิลป์ในการสร้างอัตลักษณ์สำหรับชุมชนกุฎีจีน ให้สามารถนำไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์เพื่อการสื่อสารของชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการสื่อสารที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชนกุฎีจีน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ 3 ท่าน ประธานชุมชนและตัวแทนจากชุมชนกุฎีจีน 2 ท่าน กลุ่มที่ 2 ประชากรในชุมชนกุฎีจีนจำนวน 50 คน กลุ่มที่ 3 ประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 50 คน โดยการศึกษาจากเอกสาร ภาควิชาการ การสนทนากลุ่ม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการออกแบบอัตลักษณ์ชุมชน ด้วยกระบวนการกราฟิกประกอบด้วย ตราสัญลักษณ์, ตัวอักษร, สีอัตลักษณ์ เพื่อนำไปประเมินความพึงพอใจที่มีต่ออัตลักษณ์จากกลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวจำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนกุฎีจีน เป็นชุมชนชาวคริสต์ที่ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมโปรตุเกสมานานกว่าสองศตวรรษ ยังคงรักษามรดกทางวัฒนธรรมไว้ได้อย่างเข้มแข็ง สามารถนำทุนวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ที่ปรากฏมาใช้เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิด บุคลิกทิศทางในการออกแบบเรขศิลป์สำหรับสร้างอัตลักษณ์ และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีนให้เด่นชัดขึ้น กลุ่มประชากรได้แสดงความพึงพอใจผลงานการออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์ และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน ในภาพรวมค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: เรขศิลป์ อัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ ชุมชนกุฎีจีน

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรออกแบบนิเทศศิลป์และออกแบบดิจิทัล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: sanchai.l@dru.ac.th

The Corporate Graphic Identity Design for Promoting and Corporate Image of Kudichin Community

Received: March 25, 2024

Sanchai Likhitteerawoot ¹

Revised: April 8, 2024

Accepted: April 17, 2024

Abstract

The Corporate Graphic Identity Design for Promoting and Corporate Image of the Kudichin Community has two important purposes. The purposes of this research were: 1) to synthesize the graphic identity of the Kudichin community and 2) to create guidelines for graphic design identity which could be used to build an image for the Kudichin Community for communication in various events then including relevant communication. This research was a mixed method research employing both qualitative and quantitative methods. The data were collected from documents, field trips, and focus groups. Then, the data were analyzed as a way to community identity design. With a graphical process consisting of Logo, Typography, and Colors. Then, analyze the data to design a graphic process of The Corporate Graphic Identity Design for Promoting and Corporate Image of Kudichin Community. To assess the satisfaction of the identity design from the population of 50 tourists. The results of the study revealed that the Kudichin Community, was a Catholic community that had been influenced by Portuguese culture for over two centuries, while still maintaining a strong cultural heritage. The cultural capital was the identity that appears in the community and could be used to culturally define a conceptual framework, Personalities in a graphic design direction which compiled to build the identities and were used to promote the corporate image of the Kudichin Community will be more outstanding. Evaluating the identity design work of the Kudichin Community from the research, the population expressed their satisfaction with graphic design works for building the identity and Corporate Image of the Kudichin Community overall of the total average was found that suitable highest level.

Keywords: Graphic Design, Identity, Image, Kudichin Community

¹ Lecturer, Visual Communication Design and Digital Design Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: sanchai.l@dru.ac.th

บทนำ

“อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อตฺต+ลักษณ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน, ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่ว่า “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้ในความหมายของลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคม โดย ไพโรจน์ ธีระประภา (2558, หน้า 18-25) ได้กล่าวถึงนิยามของคำว่า “อัตลักษณ์” คือ ความเป็นตัวตน ตัวตนสะท้อนจากชีวิตประจำวัน หรือวิถีซึ่งหมายถึงการใช้ชีวิตปกติ ดังนั้นทุกสิ่งที่อยู่รายรอบตัว คือ อัตลักษณ์

อัตลักษณ์มีความสำคัญเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นอาณาเขตที่เชื่อมต่อความเป็นปัจเจกและสัมพันธ์กับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตลักษณ์ขององค์กรใด ๆ จะต้องผ่านการค้นหาอัตลักษณ์อันเป็นตัวแทนที่แท้จริงขององค์กรนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์อย่างมีระบบ และรอบด้าน เพื่อให้ได้ข้อสรุปอันครบถ้วนของคุณค่าการรับรู้ในแง่ต่าง ๆ ทั้งรูปธรรม และนอกจากการได้มาซึ่งรูปธรรมแล้ว การรับรู้อันเป็นลักษณะนามธรรม ก็จำเป็นต่อการจดจำเช่นเดียวกัน เพื่อให้เกิดการรับรู้และจดจำ อัตลักษณ์นั้นจะต้องได้รับการนำไปใช้อย่างสม่ำเสมอในสื่อต่าง ๆ (สมิตรา ศรีวิบูลย์, 2547, หน้า 14)

ปัจจุบันการสร้างอัตลักษณ์ขององค์กรถือเป็นหัวใจสำคัญที่สะท้อนถึงจุดมุ่งหมายของการสื่อสารองค์กรโดยภาพรวมให้เป็นไปอย่างมีทิศทาง การสร้างอัตลักษณ์องค์กรหรือการออกแบบอัตลักษณ์องค์กร (Corporate Identity Design) ถือเป็นอีกมิติหนึ่งของการสร้างแบรนด์ (ตราสินค้า) อีกทั้งยังเป็นแนวคิดหลักที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสารและสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กรยุคใหม่ มีการสร้างสรรค์ให้มีรูปแบบเฉพาะ และสื่อสารออกไปสู่สาธารณะอย่างเป็นระบบ Roland Warran (อ้างถึงใน จีรพรรณ กาญจนะจิตตรา, 2530, หน้า 11) ได้ให้ความหมาย “ชุมชน” ไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขต และภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีผลประโยชน์คล้าย ๆ กันมีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ มีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง

ชุมชนกุฎีจีนเป็นหนึ่งในหกชุมชนย่านกะดีจีนที่ยังคงรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมโบราณไว้ได้อย่างดีโดยคนในชุมชนเอง โดยชุมชนกุฎีจีนเป็นชุมชนเก่าแก่ริมแม่น้ำเจ้าพระยามากกว่า 200 ปี บางท่านเขียนบอกไว้ว่า ชุมชนกุฎีจีนเป็นรอยบรรจบแห่งความแตกต่างของเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม มีทั้งไทย จีน ฝรั่งเศส แวก ญวน มาตั้งถิ่นฐานที่นั่นอพยพจากกรุงเก่ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณด้านทิศใต้ของคลองบางหลวง หรือคลองบางกอกใหญ่ใกล้ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน ชุมชนจำเป็นต้องสร้าง “สัญลักษณ์” อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาเป็นตัวแทนที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว แบรนด์ของเมืองเปรียบเสมือนกับ DNA ของเมือง เนื่องจากการสร้างแบรนด์ก็คือการนำเสนอเรื่องราวเบื้องลึกที่บ่งบอกถึงความเป็นเมืองนั้นจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถระบุความแตกต่างที่เมืองนั้นต่างจากเมืองอื่น เมืองในแต่ละประเทศล้วนมีประวัติศาสตร์ ความเป็นมารวมถึงภาพลักษณ์ (image) ที่คนทั่วไปรับรู้แตกต่างกัน การสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารถึงความเป็นเมืองจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการแบรนด์ที่ดี มีนโยบายที่

ชัดเจน และต้องอาศัยความมีวินัยและความสม่ำเสมอในการใช้อัตลักษณ์ของแบรนด์ตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด

แต่อย่างไรก็ตามชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในวิธีการพัฒนาและออกแบบอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตนเอง และยังขาดวิธีการจัดการในเรื่ององค์ความรู้และการสร้างภาพลักษณ์ของชุมชนด้วยการดึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละชุมชนมา ผ่านการพัฒนาและการสร้างอัตลักษณ์องค์กร (corporate identity design) อย่างเป็นระบบให้กับชุมชน ให้เป็นองค์กรหรือชุมชนที่เข้มแข็งด้วยภาพลักษณ์ที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาการสร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชนจึงนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะสามารถสะท้อนถึง “บุคลิกภาพ” ของชุมชนในสถานการณ์ที่มีการแข่งขันกันสูงในทุกประเภทของธุรกิจและบริการ หรือองค์กร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างเอกลักษณ์ที่ต้องสามารถสะท้อนความเป็นไทย โดยกำหนดการใช้การออกแบบอัตลักษณ์องค์กรที่ชัดเจน จะเป็นการสื่อสารถึงจุดยืน บุคลิกภาพ และภาพลักษณ์ขององค์กรเพื่อให้ประชาชน สามารถจดจำและมีความน่าเชื่อถือต่อองค์กร กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น จากการศึกษาครั้งนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาหลักการและกระบวนการในการใช้วิชาชีพการออกแบบเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์อัตลักษณ์รูปแบบเรขศิลป์สำหรับชุมชนกุฎิเงิน
2. เพื่อสร้างแนวทางการใช้เรขศิลป์ในการสร้างอัตลักษณ์มาตรฐานสำหรับชุมชนกุฎิเงินให้สามารถนำไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์หรือการปรับประยุกต์ใช้กับชุมชนและกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการสื่อสารที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชนกุฎิเงิน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ 3 ท่าน ประธานชุมชนและตัวแทนจากชุมชนกุฎิเงิน 2 ท่าน กลุ่มที่ 2 ประชากรในชุมชนกุฎิเงินจำนวน 50 คน กลุ่มที่ 3 ประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสำรวจ เป็นการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในพื้นที่ใช้ศึกษา
2. แบบสัมภาษณ์โดยการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยอัตลักษณ์ จำนวน 50 คน
3. แบบเก็บข้อมูลการประชุมกลุ่ม (focus group discussion) เป็นการสอบถามประชากรในชุมชนในด้านความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ชุมชน จำนวน 5 คน ได้แก่ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ประธานชุมชนและตัวแทนชุมชน
4. แบบประเมินผล ใช้ในการสอบถามและประเมินความพึงพอใจมีต่อผลงานการออกแบบใช้เกณฑ์การแปลความหมายของระดับปัญหา ตามวิธีของเบสท์และคาน์ (Best & Kahn, 1993, p. 247)

โดยการแปลความหมายตรงมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ในลักษณะของระดับช่วงชั้นคะแนน (rating scale) 5 หมายถึง ดีมากที่สุด, 4 หมายถึง ดีมาก, 3 หมายถึง ปานกลาง, 2 หมายถึง น้อย, และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร ผู้วิจัยสำรวจภาคสนามและค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มการระดมสมองอภิปรายในเรื่องอัตลักษณ์ชุมชนกุฎิจีนและสิ่งที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชนจากการลงพื้นที่ชุมชน รวมถึงข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยสำรวจภาคสนามและค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักเกณฑ์ความมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มจากการลงพื้นที่ชุมชนรวมถึงข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลเพื่อสร้างอัตลักษณ์ชุมชนกุฎิจีน เป็นชุมชนชาวคริสต์ที่ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมโปรตุเกสมานานกว่าสองศตวรรษ ยังคงรักษามรดกทางวัฒนธรรมไว้ได้อย่างเข้มแข็ง โดยผลการวิเคราะห์แนวทางการใช้ศิลปกรรมในการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนกุฎิจีน โดยอัตลักษณ์ที่ปรากฏเป็นทุนวัฒนธรรมนั้นสามารถนำมาใช้เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิด บุคลิก ทิศทางในการออกแบบศิลปกรรมสำหรับสร้างอัตลักษณ์ และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎิจีนให้เด่นชัดขึ้น โดยประชากรทั้ง 3 กลุ่มได้แสดงความพึงพอใจผลงานการออกแบบศิลปกรรมสำหรับการสร้างอัตลักษณ์ และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎิจีน ในภาพรวมค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับดีมาก

2. อภิปรายผลการวิจัย

ชุมชนกุฎิจีนเป็นชุมชนชาวคริสต์ของชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามปากคลองตลาด ฝั่งพระนคร มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี มีความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนาและวัฒนธรรมอย่างมากแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครโดยอพยพมาจากกรุงศรีอยุธยาเมื่อกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 ชุมชนกุฎิจีนมีลักษณะเฉพาะด้านการนับถือศาสนา ชุมชนมีความเก่าแก่มากกว่าสองร้อยปีแล้ว ดังนั้นจึงมีสิ่งก่อสร้างที่เป็นอาคารสถาปัตยกรรมที่สำคัญโดยสามารถเห็นได้จากอัตลักษณ์ที่ปรากฏในชุมชนที่เป็นโบราณสถานในฐานะสถาปัตยกรรมที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของ ความศรัทธาในชุมชนกุฎิจีนประกอบด้วย วัดช่างดาครู้ส ศาสนสถานที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวคริสต์ในชุมชนกุฎิจีน โดยมีวัดช่างดาครู้ส (ปัจจุบันเป็นอาคารหลังที่ 3) สร้างขึ้นเมื่อ 17 กันยายน พ.ศ. 2459 ปัจจุบันวัดช่างดาครู้สมีอายุมากกว่า 100 ปี ตัวหอคอยเป็นยอดโดมลักษณะคล้ายกับพระที่นั่งอนันตสมาคม ตัวอาคารเป็นโถงแบบซุ้มโค้งดูสวยงาม ภายในอาคารของวัดเป็นโถงอาคารชั้นเดียวประดับด้วยกระจกสีที่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนา ส่วนศาลเจ้าเกียนอันเกงเป็น

ศาลเจ้าของชาวจีนในชุมชนกุฎีจีน สร้างโดยชาวจีนฮกเกี้ยนที่ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี (พระเจ้าตากสินมหาราช) เป็นผู้สร้างขึ้น

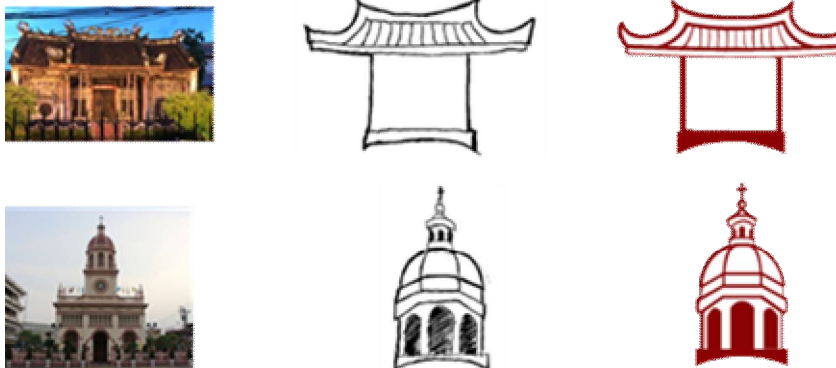
ที่มาของชื่อ “กุฎีจีน” น่าจะมาจากที่บริเวณนี้มีชาวจีนอยู่มาก่อน และมีศาลเจ้าขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ริมคลองกุฎีจีน ซึ่งบริเวณดังกล่าวปัจจุบันคือ ศาลเจ้าเกียนอันเกงยังเป็นที่มาของชื่อชุมชนแห่งนี้ สอดคล้องกับตามวินิจฉัยของกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงมีไปถึงพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ไว้ในสาส์นสมเด็จว่า “...ที่เรียกว่ากุฎีจีนนั้นมีกุฎีจริงและเป็นของสำคัญในโบราณคดี ด้วยหม่อมฉันก็เคยไปรู้เห็นมาโดยมิได้คิดคาด ครั้งหนึ่งหม่อมฉันรับเชิญไปช่วยงานหล่อระฆังใหญ่ที่ วัดกัลยาณมิตร กระบวนการงานออกจะยุ่งต้องคอยอยู่นานกว่าชั่วโมง หม่อมฉันจึงไปเที่ยวดู วัดกัลยาณมิตร ไปถึงเขตวัดทางด้านใต้ที่ริมคลองกุฎีจีนแลดูข้ามปากคลองไป เห็นศาลเจ้าจีนอยู่ทาง ฝั่งโน้นห่างลับแม่น้ำเข้าไปสักสองเส้น...” นอกจากนี้สาส์นสมเด็จยังมีบันทึกเกี่ยวกับที่มาของคำว่า “ฝรั่ง กุฎีจีน” ไว้ว่า “...ส่วนฝรั่งเชื้อสายโปรตุเกสที่เคยอยู่ ณ พระนครศรีอยุธยา ก็ให้รวมกันตั้งบ้านเรือนอยู่ ริมแม่น้ำได้กุฎีจีนต่อไป จึงเรียกกันว่า “ฝรั่งกุฎีจีน” คำว่า “ฝรั่งกุฎีจีน” นี้แสดงให้เห็นว่าชาวโปรตุเกส มาอยู่ที่หลังชาวจีน เพราะชื่อกุฎีจีนติดปากอยู่แล้ว (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2505, หน้า 15)

2.1 กระบวนการออกแบบอัตลักษณ์ จากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็น ประชากรในการวิจัย ประกอบกับสรุปผลความคิดเห็นจากการประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion) จากการระดมสมองอภิปรายในเรื่องอัตลักษณ์ชุมชนกุฎีจีนและสิ่งที่สอดคล้องกับ อัตลักษณ์ชุมชน เพื่อหาอัตลักษณ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ พัฒนาและสังเคราะห์เป็นผลงานการออกแบบ โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสามารถจัดเป็นเป็นกลุ่มคำสำคัญก่อนนำไปสรุปเป็นแนวคิดทางการ ออกแบบได้ตามคำสำคัญจากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลคำสำคัญที่ได้จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับลักษณะเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของ ชุมชนกุฎีจีน

อัตลักษณ์สำคัญที่ใช้เป็นองค์ประกอบในการสร้างอัตลักษณ์
ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมที่เป็นศาสนสถานสำคัญประจำชุมชน วัดช่างดาครุส ศาลเจ้าเกียนอันเกง
ลักษณะทางกายภาพ ชุมชนริมฝั่งน้ำเจ้าพระยา
วิถีชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชนกุฎีจีน อาศัยอยู่ด้วยกันแบบเครือญาติ / การอยู่ ร่วมกันอย่างสันติ / การหลอมรวมและบรรจบทางวัฒนธรรม / ชุมชนเล็ก ๆ อยู่กันอย่างหนาแน่น
อื่น ๆ อาหารสูตรโปรตุเกส ขนมฝรั่งกุฎีจีน ฝรั่งกุฎีจีน

ผู้วิจัยเลือกใช้คำสำคัญจากตารางที่ 1 มาเป็นแนวทางในการออกแบบ โดยใช้ กระบวนการลดทอนรายละเอียดทางสถาปัตยกรรมที่เป็นลักษณะเด่นจากคำสำคัญ เพื่อใช้เป็นอัตลักษณ์ สำหรับสร้างตราสัญลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน (ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ภาพแสดงต้นแบบกระบวนการลดทอนรายละเอียดทางสถาปัตยกรรมที่เป็นลักษณะเด่น
จากคำสำคัญเพื่อใช้เป็นอัตลักษณ์สำหรับสร้างตราสัญลักษณ์ชุมชนกุ๊กจีน
ที่มา: ผู้วิจัย

2.2 การดำเนินการออกแบบและพัฒนาตราสัญลักษณ์ ใช้กระบวนการออกแบบเรขศิลป์ลดทอน ปรับรูปแบบรายละเอียดให้มีความเรียบง่าย ให้สามารถนำไปใช้งานได้หลากหลายวัตถุประสงค์ ทั้งการย่อขยาย การพิมพ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อใช้สำหรับการสื่อสารสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนกุ๊กจีน รุปร่างตราสัญลักษณ์ใช้รูปแบบสัญลักษณ์ที่ลดทอนรายละเอียดเป็นโครงสร้างหลักทางการออกแบบ คือ วัดทางตาครุส เก๋งจีนหรือสถาปัตยกรรมจีน แม่น้ำเจ้าพระยา และลักษณะของขนมฝรั่งกุ๊กจีนที่เป็นขนมเค็กพื้นบ้านจากภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากชาวโปรตุเกส โดยองค์ประกอบหลักดังกล่าวเมื่อนำมาพัฒนาและลดทอนให้องค์ประกอบมีความเรียบง่ายและไม่ซับซ้อนตามหลักการออกแบบตราสัญลักษณ์ อาศัยลักษณะสำคัญในเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ (symbol) เป็นหน้าต่างสำคัญที่จะกำหนดหน้าต่าง และทิศทางของการออกแบบตราสัญลักษณ์เพื่อแสดงออกถึงความสัมพันธ์ต่าง ๆ โดยอัตลักษณ์ที่ถูกสังเคราะห์ลดทอนรายละเอียดให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการสื่อสารเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมถึงความเข้าใจอันดีให้เกิดแก่งค์กร บุคลากรต่าง ๆ ในองค์กร และเกี่ยวข้องกับองค์กรนั้น ๆ รวมถึงลูกค้าขององค์กรนั้น ๆ ด้วย การสร้างอัตลักษณ์ชุมชน โดยมีแนวทางการออกแบบและพัฒนาอัตลักษณ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ไปสู่การสื่อสารสร้างวัฒนธรรมองค์กรหรือชุมชน เริ่มจากการออกแบบตราสัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการสร้างอัตลักษณ์เป็นลำดับแรก เพื่อใช้กำหนดเป็นสัญลักษณ์ร่วมในการสื่อสารภาพรวม หรือใช้เพื่อการเตือนความทรงจำ และทำให้เกิดผลประโยชน์ในด้านการสื่อความหมายต่อสาธารณชน โดยนำมาใช้ร่วมกับองค์ประกอบที่สำคัญอื่น ๆ เช่น สีที่ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ นำบุคลิกภาพในเชิงเหตุผลและเชิงอารมณ์ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลด้านต่าง ๆ คือ เรื่องชนชาติ ประวัติความเป็นมา ข้อมูลพื้นฐานทั้งในด้านประวัติศาสตร์ สถานที่ตั้ง ประชากร ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ล้วนเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในแต่ละมิติ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ สถานที่ตั้ง ประชากร ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม โดยอัตลักษณ์ทั้งหมดที่ถูกกำหนดขึ้นมาจากการออกแบบจะสร้าง

คุณค่าให้ชุมชน เป็นผลงานการออกแบบเชิงศิลป์เพื่อสนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์ เมืองประกอบที่สำคัญสัมพันธ์ร่วมกัน คือ ตราสัญลักษณ์ สีที่ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ ภาพหรือองค์ประกอบอัตลักษณ์อื่น ๆ ตัวอักษร รูปแบบของตัวอักษรและการจัดวาง เรื่องราวของชุมชน โดยออกแบบอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการสื่อสาร และเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สอดคล้องกับ อารยะ ศรีภักยาณบุตร (2541, หน้า 1-4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการออกแบบตราสัญลักษณ์ว่า การออกแบบตราสัญลักษณ์นั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการออกแบบ เรขศิลป์ประเภทหนึ่งที่เรียกว่า การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร (corporate identity design) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับองค์กร

2.3 ตราสัญลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนกุฎีจีนเพื่อใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์สำหรับสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนกุฎีจีน ประกอบด้วยลวดลายที่พัฒนาขึ้นจากอัตลักษณ์ที่ปรากฏอยู่บริเวณชุมชน เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานให้สอดคล้องกับการสื่อสารภาพลักษณ์ ได้แก่ “วัดช่างตาครุส” สื่อถึงศูนย์กลางที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวไทยที่สืบเชื้อสายโปรตุเกสในชุมชนกุฎีจีน “เก้งจีน” สื่อแทนศาลเจ้า และสถาปัตยกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน “ลักษณะเรือนที่อยู่อาศัยและแม่น้ำ” สื่อถึงการเป็นชุมชนริมฝั่งน้ำเจ้าพระยา “สีแดง” สีที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมปรากฏอยู่ในศาสนสถาน ทั้งวัดช่างตาครุสและศาลเจ้าเกียนอันเกง “ขนมฝรั่งกุฎีจีน” ขนมโบราณของดีชุมชนกุฎีจีน ถือเป็นอัตลักษณ์ที่ปรากฏที่เป็นรูปธรรม ตัวอักษรคำว่า “ชุมชนกุฎีจีน” เป็นตัวอักษร ChinoSiam (ซิโนสยาม) เป็นตัวอักษรหลัก โดยชื่อของตัวอักษรบ่งบอกความเป็นพหุวัฒนธรรมที่สื่อแทนลักษณะร่วมของการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยจีนและตะวันตก ให้ผสมผสานสอดคล้องกับตราสัญลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน “พระอาทิตย์” แทนความรุ่งเรืองของชุมชนในมิติต่าง ๆ ของชุมชนกุฎีจีน ภายใต้แนวความคิด “ชุมชนพหุวัฒนธรรมริมฝั่งน้ำเจ้าพระยา” โดยองค์ประกอบสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนกุฎีจีนเพื่อใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์สำหรับสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนกุฎีจีน อาศัยอัตลักษณ์ที่ถูกสังเคราะห์ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการสื่อสารเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เริ่มจากการออกแบบตราสัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการสร้างอัตลักษณ์เป็นลำดับแรก เพื่อใช้กำหนดเป็นสัญลักษณ์ร่วมในการสื่อสารภาพรวม หรือใช้เพื่อการเตือนความทรงจำ และทำให้เกิดผลประโยชน์ในด้านการสื่อความหมายต่อสาธารณชน โดยนำมาใช้ร่วมกับองค์ประกอบที่สำคัญอื่น ๆ เช่น สีที่ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ นำบุคลิกภาพในเชิงเหตุผลและเชิงอารมณ์ โดยอาศัยอัตลักษณ์ที่ปรากฏล้วนสิ่งที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในแต่ละมิติ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ สถานที่ตั้ง ประชากร ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ซึ่งอัตลักษณ์ทั้งหมดที่ถูกกำหนดขึ้นมาจากการออกแบบจะสร้างคุณค่าให้ชุมชน เป็นผลงานการออกแบบเชิงศิลป์เพื่อสนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์ให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสัมพันธ์ร่วมกันผ่านตราสัญลักษณ์ สีที่ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ ภาพหรือทัศนศิลป์อัตลักษณ์ ตัวอักษร รูปแบบของตัวอักษรและการจัดวาง โดยการออกแบบอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการสื่อสาร และเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สอดคล้องกับ อารยะ ศรีภักยาณบุตร (2541, หน้า 17-22) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการออกแบบตราสัญลักษณ์ว่า การออกแบบตราสัญลักษณ์นั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการออกแบบเรขศิลป์ประเภทหนึ่งที่เรียกว่า การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร (corporate identity

design) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับองค์กร โดยดำเนินการหาลักษณะสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชนในมิติต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบ สัญลักษณ์ร่วมเพื่อใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชน โดยอาศัยทั้งอัตลักษณ์ในเชิงเรขศิลป์ และอัตลักษณ์ในเชิงกายภาพ ผ่านการออกแบบตราสัญลักษณ์ สิ่งสำคัญลำดับแรกที่ต้องพิจารณา “ภาพลักษณ์ทั้งหมดของชุมชน” ที่จะทำให้นักภายนอกสัมผัสได้เฉกเช่นเดียวกับที่ชุมชนต้องการสื่อออกไป อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้สื่อสารกับองค์กรภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องได้ โดยการออกแบบตราสัญลักษณ์เป็นการผสมผสานระหว่างภาพและตัวอักษร (combination marks) ร่วมกันอย่างเหมาะสม รวมทั้งการใช้ทัศนศิลป์อัตลักษณ์มาสนับสนุนเรื่องราวในการสร้างภาพลักษณ์ในการสร้างคุณค่าที่เป็นภาพจำให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นตัวแทนในการนำเสนอตัวตน และบุคลิกภาพของชุมชนได้เป็นอย่างดี เพื่อใช้เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ร่วม (collective mark) ที่ถูกสร้างขึ้นจากพื้นฐานอัตลักษณ์เดียวกัน สอดคล้องกับ Maclucci (อ้างถึงใน วิริยา วิฑูรย์สุทัศนศิลป์, 2548, หน้า 21) ได้อธิบายถึงอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มว่าเป็นกระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมซึ่งสำนึกร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ โดยอาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมของกลุ่ม ทำให้การดำรงรักษา รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์อันเกิดจากบริบทของสังคม และวัฒนธรรมนั้น ๆ จะเกิดสำนึกร่วมในการเป็นคนท้องถิ่นเดียวกัน ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ก็ตาม ซึ่งอัตลักษณ์ดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะเพียงหนึ่งเดียว หากแต่ว่ามีหลายอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคมที่คนในชุมชนเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

(ดังภาพที่ 2-3)

ภาพที่ 2 ภาพแสดงแบบร่างลายเส้นตราสัญลักษณ์ชาวดำ 2 แนวทาง จำนวน 6 แบบ และสร้างเป็นภาพต้นแบบตราสัญลักษณ์ชุมชนกุฎจีนจำนวน 6 แบบ ที่ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกเพื่อนำมาพัฒนาแก้ไขเป็นต้นฉบับจริง
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 3 ภาพแสดงต้นแบบตราสัญลักษณ์สีและขาวดำชุมชนกุฎิจีนผู้เชี่ยวชาญคัดเลือก
นำไปปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นต้นฉบับจริง
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 ภาพแสดงต้นแบบตราสัญลักษณ์สีและขาวดำชุมชนกุฎิจีนผู้เชี่ยวชาญคัดเลือก ปรับแก้ไขตาม
ข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้เป็นต้นฉบับจริง
ที่มา: ผู้วิจัย

2.4 สีที่ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ จากการวิจัยสรุปได้ว่าการเลือกใช้สีที่บ่งบอกความเป็นตัวตนและอัตลักษณ์เฉพาะของตัวเองให้มากที่สุด รวมไปถึงการเลือกใช้สีเพื่อใช้เป็นสีสัญลักษณ์ของชุมชนเพื่อสื่อสารความหมาย หรือภาพลักษณ์ในด้านบวกให้กับชุมชน สามารถสร้างการรับรู้ให้ระลึกถึงได้โดยไม่มี ความซับซ้อน เมื่อเทียบกับองค์ประกอบทางการรับรู้หรือการมองเห็นอื่น ๆ การใช้สีเพื่อการสื่อความหมาย จะมีที่มาแตกต่างกันไป และมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนในทางใดทางหนึ่ง การเลือกใช้สียังต้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม หรือความเชื่อในชุมชนอีกด้วย สอดคล้องกับ อาวิน อินทร์ซี่ (2553, หน้า 47-58) ได้กล่าวถึงสีกับการออกแบบอัตลักษณ์ไว้ว่า “สี” มีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความคิด ทักษะคติ

ของคน โดยทั่วไปการเลือกใช้สีใดสีหนึ่งเพื่อแสดงตัวตนจึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และควรให้ความใส่ใจเป็นอย่างมาก ในงานออกแบบอัตลักษณ์องค์กร (corporate identity design) โดยเฉพาะสำหรับองค์กรใหญ่ ๆ ซึ่งจะมีการกำหนดรูปแบบ และแนวทางการใช้งานองค์ประกอบทางการออกแบบต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานขององค์กรนั้น ๆ เพื่อแสดงออกให้เห็นถึงภาพลักษณ์ (image) ที่ปรากฏต่อสายตาผู้อื่น พร้อมกับแสดงความเป็นอัตลักษณ์ (identity) ขององค์กรนั้น โดยอาศัยองค์ประกอบกราฟิก ซึ่งเมื่อใช้องค์ประกอบเหล่านี้อย่างแพร่หลาย และสม่ำเสมอ จะสามารถสร้างให้เกิดเอกลักษณ์เป็นที่จดจำในใจของผู้บริโภคได้ โดยการใช้สีเพื่อการสื่อความหมาย รวมไปถึงการเลือกใช้สีเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ของสถาบัน หรือองค์กรต่าง ๆ จะมีที่มาแตกต่างกันไป และมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรในทางใดทางหนึ่ง

2.5 ตัวอักษร รูปลักษณ์ของตัวอักษรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่งในการสร้างการจดจำอัตลักษณ์ ในการวางระบบภาพลักษณ์ จำเป็นต้องมีการกำหนดรูปแบบตัวอักษรที่ใช้ในงานทั้งระบบขึ้นมา เพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชนให้สามารถสื่อสารภาพลักษณ์ผ่านอารมณ์ความรู้สึก ด้วยรูปแบบตัวอักษรที่เลือกอย่างเหมาะสมและลงตัว สอดคล้องกับ สมิตรา ศรีวิบูลย์ (2547, หน้า 22-24) กล่าวถึงในการวางระบบภาพลักษณ์ จำเป็นต้องมีการกำหนดแบบตัวอักษรที่ใช้ในงานทั้งระบบ โดยทั่วไปแล้วนักออกแบบ จะกำหนดแบบตัวอักษร (font) ที่ใช้กับสัญลักษณ์ ที่เข้ากันได้ดีกับแบบตัวอักษรนั้น ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อกำหนดโครงสร้างรวมในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. การนำผลงานวิจัยไปปรับใช้ และการประเมินผลหลังการออกแบบ การนำตราสัญลักษณ์ที่เป็นสัญลักษณ์ร่วมมาปรับใช้ร่วมกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสื่อสารให้ครอบคลุมทุกเรื่องไปพร้อมกัน ขยายสู่ภาพรวมของชุมชน สะท้อนสู่การออกแบบตราสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายต่าง ๆ ภาพรวมตัวอักษร หรือตัวพิมพ์ ฯลฯ ด้วยวิธีการออกแบบให้ทุกรูปแบบการสื่อสารให้มีความสอดคล้องกันโดยการออกแบบอัตลักษณ์สามารถกำหนดทิศทางของภาพลักษณ์ให้กับชุมชน ที่จะทำให้นักภายนอกสัมผัสได้เฉกเช่นเดียวกับที่ชุมชนต้องการสื่อสารออกไป

3.1 การออกแบบอัตลักษณ์ไปปรับใช้ โดยใช้รูปลอยแสดงออกในเชิงอัตลักษณ์ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับท้องถิ่นของตนเอง หรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นมาเป็นไปในเชิงประวัติศาสตร์ และวิถีวัฒนธรรมของชุมชนนั้นย่อมบ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของแหล่งโบราณคดีนั้น ๆ เป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ และสร้างภาพลักษณ์ ผ่านผลงานออกแบบการสร้างอัตลักษณ์ โดยการออกแบบอัตลักษณ์เป็นปัจจัยหนึ่งในการสื่อสารเรื่องราว ความเป็นมาได้อย่างเหมาะสม โดยใช้การสร้างอัตลักษณ์ร่วมกับสื่อในการสร้างภาพลักษณ์ที่บ่งบอกอัตลักษณ์สะท้อนถึงอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นในด้านต่าง ๆ ล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งชี้ให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยการนำอัตลักษณ์มาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ สอดคล้องกับ อินทิรา พงษ์นาค และศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ (2558, หน้า 513-514) ที่ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ชุมชนซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ก่อตัวขึ้นมา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งนั้น ได้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต นำไปสู่การพัฒนาต่าง ๆ ให้มีความโดดเด่น น่าสนใจ อันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถบ่งบอกความเป็น

ตัวตนของชุมชนเกิดการพัฒนาควบคู่ไปกับการคำนึงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการจดจำและเกิดความประทับใจ และทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีจุดขายที่ไม่เหมือนใคร (ดังภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 ภาพแสดงการนำต้นแบบตราสัญลักษณ์มาปรับใช้ในการสื่อสารภาพลักษณ์ชุมชน
ที่มา: ผู้วิจัย

3.2 การประเมินความพึงพอใจผลงานการออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์
และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎิจีน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 การประเมินความพึงพอใจในผลงานการออกแบบเรขศิลป์ สำหรับผลงานการสร้างอัตลักษณ์
และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎิจีนจากประชากรทั่วไปที่เป็นนักท่องเที่ยว

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ความเหมาะสมในการนำตราสัญลักษณ์ มาประยุกต์ในผลงานออกแบบ	4.58	.44	ดีมากที่สุด
ความสวยงาม	4.76	.46	ดีมากที่สุด

ตารางที่ 2 การประเมินความพึงพอใจในผลงานการออกแบบเรขศิลป์ สำหรับผลงานการสร้างอัตลักษณ์
และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีนจากประชากรทั่วไปที่เป็นนักท่องเที่ยว (ต่อ)

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ความเป็นอัตลักษณ์	4.64	.44	ดีมากที่สุด
ความเหมาะสมในการใช้สอย	4.66	.44	ดีมากที่สุด
เข้าใจง่าย	4.40	.54	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.60	.46	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 2 การประเมินความพึงพอใจในผลงานการออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีนจากประชากรทั่วไปที่เป็นนักท่องเที่ยว ในหัวข้อประเมินทางด้านการออกแบบพบว่า ในภาพรวมเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยโดยรวมเกี่ยวกับการออกแบบ อยู่ในระดับดีมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)=4.60 ในหัวข้อความสวยงามอยู่ในระดับดีมากที่สุด ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)=4.76 ลำดับรองลงมา คือ ความเหมาะสมในการใช้สอยอยู่ในระดับดีมากที่สุด ได้รับค่าเฉลี่ยที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)=4.66 ความเป็นอัตลักษณ์อยู่ในระดับดีมากที่สุด ได้รับค่าเฉลี่ยที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)=4.64 และเข้าใจง่าย อยู่ในระดับเหมาะสมดีมากที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)=4.40 ในภาพรวมเกี่ยวกับการออกแบบอยู่ในระดับดีมาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรมีวิจัยต่อเนื่องในด้านการสร้างอัตลักษณ์ให้เกิดความหลากหลายในการเพิ่มมูลค่ากับสินค้าภายในชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอัตลักษณ์ชุมชนโดยเฉพาะเรื่องตัวอักษรที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชน

บรรณานุกรม

- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2530). **การพัฒนาชุมชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นริศรานูวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2505). **สาส์นสมเด็จพระ เล่ม 21**. พระนคร: องค์การคำคุณุสสา.
- ไพโรจน์ ชีระประภา. (2558). **ฝากไทย: ถอดรหัสเสน่ห์ของทีระลึกเพื่อการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- วิริยา วิฑูรย์สกุลศิลป์. (2548). **การศึกษาอัตลักษณ์คนชั้นกลางไทย ผ่านการเล่าเรื่องในสื่อหนังสือบันทึกการเดินทาง**. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมิตรา ศรีวิบูลย์. (2547). **การออกแบบอัตลักษณ์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คอร์ ฟังก์ชั่น.
- อารยะ ศรีกัลยาณบุตร.(2541). **การออกแบบตราสัญลักษณ์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาวิน อินทร์ซี่. (2553). **สี กับการออกแบบอัตลักษณ์**. **วารสารวิชาการศิลปะและการออกแบบมหาวิทยาลัยศิลปากร**, 3, หน้า 47-58.
- อินทรา พงษ์นาค และศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ (2558). **อัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณอุทงจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)**, 5(3), หน้า 511-523.
- Best J.W. & Kahn J.V. (1993). **Research in Education**. 10th ed. USA: Pearson Education Inc.

การสานพลังความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะ

The Collaboration of Government, Private Sector, and Civil Society in Driving Smart City Policies

วันที่รับบทความ: 1 เมษายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 16 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 23 เมษายน 2567

สุรีย์พร สลับสี¹

พงษ์พัต วัฒนพงศ์ศิริ²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการผลักดันนโยบายเมืองอัจฉริยะ นำเสนอแนวทางการบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนเพื่อผลักดันให้เป็นเมืองอัจฉริยะอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนนโยบาย ฯ ดังกล่าว การขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะให้ประสบความสำเร็จนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน จัดสรรงบประมาณและสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ในขณะที่ภาคเอกชนสามารถนำเสนอนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเมือง ส่วนภาคประชาสังคมจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน เพื่อให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ดังนั้น การสานพลังความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การสานพลัง ความร่วมมือ นโยบาย เมืองอัจฉริยะ

¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: sureeporn.s@dru.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: pongpat.w@dru.ac.th

The Collaboration of Government, Private Sector, and Civil Society in Driving Smart City Policies

Received: April 1, 2024

Revised: April 16, 2024

Accepted: April 23, 2024

Sureeporn Salapsri ¹

Pongpat Wattanapongsiri ²

Abstract

The purposes of this article were to study the roles and importance of participation between the government, private sector, and civil society in driving smart city policies, to present guidelines for integrating collaboration among all sectors to concretely promote the development of smart cities, and to provide recommendations to enhance the efficiency of the policy implementation. The successful implementation of smart city policies requires collaboration among all sectors including the government, private sector, and civil society. The government plays a crucial role in establishing clear policies and operational frameworks, allocating budgets, and supporting necessary infrastructure while the private sector can offer innovations and new technologies to improve urban management. Meanwhile, the civil society can serve as an intermediary to listen to public opinions and needs to ensure that smart city development can truly respond to the genuine demands of the people. Therefore, the collaboration among the government, private sector, and civil society is the key to success in sustainable smart city development that truly benefits the people.

Keywords: synergy, collaboration, policy, smart city

¹ Lecturer Dr., Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University

e-mail: sureeporn.s@dru.ac.th

² Lecturer, Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University

e-mail: pongpat.w@dru.ac.th

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกกำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ แนวคิดเมืองอัจฉริยะ (smart city) ได้กลายเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจจากนานาประเทศทั่วโลก เมืองอัจฉริยะมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเมืองให้มีประสิทธิภาพตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Lombardi, Giordano, Farouh, & Yousef, 2012, p. 137) อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะให้ประสบความสำเร็จนั้นมิใช่ภารกิจที่ง่าย หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เนื่องจากแต่ละภาคส่วนล้วนมีบทบาทและความสำคัญที่แตกต่างกันในการผลักดันให้เมืองอัจฉริยะเป็นรูปธรรม การบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกฝ่ายอย่างเหมาะสมจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกคน

แนวคิดเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ

เมืองอัจฉริยะ (smart city) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากความต้องการในการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลในการพัฒนาเมืองให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน ซึ่งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศไทยให้คำนิยามของเมืองอัจฉริยะไว้ว่าเมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง ตลอดจนการลดค่าใช้จ่ายและลดการใช้ทรัพยากรของเมือง โดยมุ่งเน้นการออกแบบที่ดี ผสมผสานเข้ากับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการพัฒนาเมือง ภายใต้จุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ ทนสมัย ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข และยั่งยืน การพัฒนาเมืองอัจฉริยะมีมิติการพัฒนาได้หลายด้าน มีมิติที่สำคัญ 7 ด้านคือ 1) สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (smart environment) 2) การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ (smart mobility) 3) การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (smart living) 4) พลเมืองอัจฉริยะ (smart people) 5) พลังงานอัจฉริยะ (smart energy) 6) เศรษฐกิจอัจฉริยะ (smart economy) และ 7) การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (smart governance) (สถาบันพระปกเกล้า, 2563, หน้า 15-18) ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะจึงมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการเมืองให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

ส่วนทฤษฎีเมืองอัจฉริยะ (smart city theory) ของ Albino, Berardi, and Dangelico (2015, pp. 10-11) มองว่าเมืองอัจฉริยะประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ เศรษฐกิจอัจฉริยะ การเดินทางอัจฉริยะ สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ คนอัจฉริยะ การดำรงชีวิตอัจฉริยะ และการบริหารจัดการเมืองอัจฉริยะ โดยต้องมีการบูรณาการองค์ประกอบเหล่านี้อย่างเป็นระบบ ในขณะที่ Caragliu, Del Bo, and Nijkamp (2011, p. 65) ให้ความสำคัญกับการมีโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย รวมถึงการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การดูแลสุขภาพ และการบริหารจัดการเมือง นอกจากนี้ งานวิจัยของ Nam and Pardo (2011, pp. 284-288) ยังชี้ให้เห็นว่า เมืองอัจฉริยะจำเป็นต้องมีการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างครบวงจร ทั้งในระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี การบริการ และการมีส่วนร่วมของประชาชน

อีกทั้งเมืองอัจฉริยะยังสามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการใช้ชีวิตในเมือง และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน (Nam & Pardo, 2011, p. 288) ทำให้เกิดความสุขและความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในเมืองที่มีการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ (Hollands, 2008, pp. 313-316) ในทางปฏิบัติ เมืองอัจฉริยะได้นำมาใช้ในหลายเมืองทั่วโลก เช่น กรุงเทพมหานครที่ใช้เทคโนโลยีในการจัดการและพัฒนาพื้นที่เมือง (กรุงเทพมหานคร, 2563, หน้า 1-2) ดังนั้น เมืองอัจฉริยะไม่ได้เป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเมืองเท่านั้น หากยังเป็นเครื่องมือที่สร้างคุณค่าให้กับชีวิตของประชาชนในเมืองด้วย

นอกจากนี้ หนึ่งในแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการสร้างเมืองอัจฉริยะ ได้แก่ การบูรณาการความร่วมมือ (the integrative framework for collaborative governance) ตามนิยามของ Emerson, Nabatchi, and Balogh (2012, pp. 19-23) ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำมาปรับใช้ในการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาเมือง ดังนั้น การสานพลังความร่วมมือของทุกภาคส่วนนี้จะช่วยให้มีการใช้ประโยชน์จากความรู้และทรัพยากรที่หลากหลายมากขึ้น เป็นผลให้การพัฒนาเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน

บทบาทของภาครัฐในการกำหนดนโยบายและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเมืองอัจฉริยะ

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะเป็นแนวคิดที่ต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในเมืองให้ดียิ่งขึ้นผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ (Albino, Berardi & Dangelico, 2015, p. 5) ซึ่งภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการจัดสรรงบประมาณ (Chourabi et al., 2012, p. 2292) จึงกล่าวได้ว่า ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยรัฐบาลควรมีนโยบายที่สนับสนุนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ (Albino, Berardi, & Dangelico, 2015, p. 5) ทั้งนี้ Meijer and Bolivar (2016, p. 392) กล่าวถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะนั้นจะต้องมีกฎหมายหรือกฎระเบียบเพื่อกำกับดูแลนโยบายด้วย

หนึ่งในบทบาทหลักของภาครัฐคือการกำหนดกรอบกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เหมาะสมเพื่ออำนวยความสะดวกในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน รวมถึงการสร้างความมั่นคงปลอดภัยในการใช้งานเทคโนโลยีเหล่านี้ (Chourabi et al., 2012, pp. 2292-2293) อีกทั้ง ภาครัฐควรมีบทบาทในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล เช่น โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ระบบรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ เพื่อรองรับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในเมืองอัจฉริยะ (Pereira, Parycek, Falco, & Kleinhans, 2018, pp. 146-147)

ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ภาครัฐยังควรมีบทบาทในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้และทักษะด้านดิจิทัลที่จำเป็น (Caragliu, Del Bo, & Nijkamp, 2011, p. 65) ส่วนอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญ ได้แก่ ภาครัฐควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชน ในการออกแบบและพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและ

บริบทของพื้นที่ (Mora, Deakin, & Reid, 2019, p. 70) โดยรัฐบาลสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้ (Pereira, Parycek, Falco, & Kleinhaus, 2018, pp. 150-153)

โดยสรุป บทบาทของภาครัฐในการกำหนดนโยบายและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเมืองอัจฉริยะนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยรัฐบาลจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบในหลายด้าน ทั้งการกำหนดกรอบกฎหมาย การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมและพัฒนาบุคลากร

การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการลงทุน นวัตกรรม และเทคโนโลยีสำหรับเมืองอัจฉริยะ

การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการลงทุน นวัตกรรม และเทคโนโลยีสำหรับเมืองอัจฉริยะเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน เมืองอัจฉริยะเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการและให้บริการแก่ประชาชนในเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของเมือง (Albino, Berardi, & Dangelico, 2015, p. 6)

ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล นวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ การร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันความรู้และทรัพยากร รวมทั้งการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Bouzguenda, Alalouch, & Fava, 2019, p. 1) การลงทุนของภาคเอกชนในโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสำหรับเมืองอัจฉริยะมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากภาคเอกชนมีศักยภาพสูงในการลงทุนและพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น IoT, Big Data, AI และ 5G เป็นต้น (Wang, Zhao, Gangadhar & Li, 2021, p. 1) การให้เอกชนเข้ามาร่วมลงทุนและบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี จะช่วยลดภาระงบประมาณของภาครัฐ รวมถึงผลักดันให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและทันสมัย อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Yigitcanlar et al., 2018, pp. 145-146)

ภาคเอกชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะได้หลายรูปแบบ เช่น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การพัฒนาแพลตฟอร์มและบริการดิจิทัลสำหรับประชาชน การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม และการร่วมมือกับภาครัฐในการกำหนดนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้อง (Caragliu & Del Bo, 2019, pp. 373-378) นอกจากนี้ ภาคเอกชนยังสามารถมีบทบาทในการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของเมืองอัจฉริยะ เช่น ระบบจัดการจราจร ระบบบริหารจัดการพลังงาน และแอปพลิเคชันสำหรับการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ การสนับสนุนการสร้างสตาร์ทอัพและธุรกิจนวัตกรรมก็เป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของภาคเอกชน (Lara, Moreira da Costa, Furlani, & Yigitcanlar, 2016, pp. 3-9)

ดังนั้น กล่าวได้ว่า ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะ ซึ่งการลงทุนของภาคเอกชนจะเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของเมืองและยกระดับการให้บริการสาธารณะให้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การมี

ส่วนร่วมของภาคเอกชนในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะควรมีการกำกับดูแลและกำหนดกรอบความร่วมมืออย่างเหมาะสม (Trencher & Karvonen, 2019, p. 610) เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนและชุมชนโดยรวม

การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะ

การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะนั้นได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่ยั่งยืน (Mora, Deakin, & Reid, 2019, pp. 81-82) การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมช่วยให้นโยบายและการดำเนินงานสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันในการพัฒนาเมือง ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะเป็นสิ่งสำคัญซึ่งในหลายเมืองภาคประชาสังคมมีการรวมกลุ่มและจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะ เช่น การรวมกลุ่มของประชาชนทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการเจรจากับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการต่าง ๆ ของเมือง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการออกแบบและวางแผนพัฒนาเมืองถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่ยั่งยืน เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ใช้บริการและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาเมือง (Cardullo & Kitchen, 2019, pp. 1-2) การมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้ได้ข้อมูลความต้องการที่แท้จริง และสร้างการยอมรับในแผนงานต่าง ๆ ของรัฐ

การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงต้องอาศัยความไว้วางใจและการสื่อสารสองทางระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วนและการสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย (Pereira, Parycek, Falco, & Kleinhans, 2018, pp. 154-156) เช่น การเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะเกี่ยวกับแผนพัฒนาเมือง การเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบพื้นที่และบริการสาธารณะ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะช่วยให้นโยบายเมืองอัจฉริยะสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งต้องอาศัยการสร้างพื้นที่ กระบวนการ และกลไกที่เอื้ออำนวยให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

การสานพลังความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อผลักดันให้เมืองอัจฉริยะเป็นรูปธรรม

การสานพลังความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้เมืองอัจฉริยะเป็นรูปธรรม เนื่องจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะการทำงานบูรณาการระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ (Anthopoulos & Fitsilis, 2010, p. 301) ขณะที่ Caragliu, Del Bo, and Nijkamp (2011, pp. 70-78) เน้นย้ำถึงบทบาทของภาค

ประชาสังคมในการสร้างนวัตกรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ Albino, Berardi, & Dangelico (2015, pp. 8-9) ยังชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างสามภาคส่วนจะช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การแบ่งปันข้อมูล และการสร้างนวัตกรรมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Pereira, Parycek, Falco, & Kleinhans (2018, pp. 146-148) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจะทำให้เมืองอัจฉริยะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและกรอบกฎหมายที่เอื้อต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ รวมถึงการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่จำเป็น (Nam & Pardo, 2011, pp. 283-288) ภาคเอกชนสามารถนำเสนอนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการพัฒนาเมือง รวมถึงการลงทุนในโครงการต่าง ๆ (Angelidou, 2014, pp. S6-S9) ส่วนภาคประชาสังคมมีบทบาทในการให้ข้อมูลย้อนกลับ ติดตามตรวจสอบ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Caragliu, Del Bo, & Nijkamp, 2011, pp. 70-78) ดังนั้น การขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีการประสานและบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพราะแต่ละภาคส่วนมีบทบาทและความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน การรวมพลังจากทุกภาคส่วนจะช่วยให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรและความรู้อย่างครบถ้วน ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมและการยอมรับจากประชาชนด้วย

หลายประเทศทั่วโลกได้ขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะโดยใช้การประสานและบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เช่น การพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศเคนยา ซึ่งพบว่าความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ นโยบายประสบความสำเร็จ เนื่องจากช่วยให้เกิดการแบ่งปันข้อมูล แลกเปลี่ยนความรู้ และระดมทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ในกรณีของสิงคโปร์ ถือเป็นประเทศผู้นำในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยมีโครงการ “Smart Nation” ที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการด้านต่างๆ เช่น การคมนาคมขนส่ง การบริหารจัดการน้ำ และการให้บริการสาธารณสุข โดยมีการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน (Anthopoulos, 2015, pp. 143-145) ส่วนเกาหลีใต้ มีนโยบาย “U-City” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองอัจฉริยะโดยการผสานการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการวางแผนและบริหารจัดการเมือง โดยมีการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันวิจัย (Lee, Hancock, & Hu, 2014, pp. 80-81) ในขณะที่เนเธอร์แลนด์ มีโครงการ “Amsterdam Smart City” ที่เป็นการร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริษัทเอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชน เพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านพลังงาน การจราจร และสิ่งแวดล้อม (Deakin & Al Waer, 2011, p. 134) เป็นต้น

กรณีประเทศไทยก็มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะเช่นเดียวกัน โดยภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ และมาตรฐานต่างๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ นอกจากนี้ ภาครัฐยังเป็นผู้จัดสรรงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เช่น โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และระบบขนส่งสาธารณะ ทั้งนี้ รัฐบาลไทยได้กำหนดนโยบาย Thailand 4.0 เพื่อผลักดันประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สำหรับเมืองอัจฉริยะเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญ โดยรัฐบาลในขณะนั้นได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้สอดคล้องกับ

ทิศทางการพัฒนาประเทศ (สถาบันพระปกเกล้า, 2563, หน้า 18) นอกจากนี้ ยังมีสำนักงานเมืองอัจฉริยะเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีภารกิจในการจัดทำแผนแม่บท แผนปฏิบัติการและการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศตามแนวทางการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2564)

ส่วนภาคเอกชนไทยมีบทบาทในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่และสตาร์ทอัพที่มีความคล่องตัวและความเชี่ยวชาญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการดิจิทัล รวมถึงผู้ให้บริการโทรคมนาคมและสถาบันการเงินได้เข้ามามีส่วนร่วมโครงการนำร่องเมืองอัจฉริยะต่าง ๆ ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (digital infrastructure) (ฐานเศรษฐกิจ, 2566) และเทคโนโลยีรวมถึงนวัตกรรมทางการเงิน เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชัน การรับชำระเงินแบบไร้สัมผัส เป็นต้น (ประชาชาติธุรกิจ, 2564) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการเมืองและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

สำหรับภาคประชาสังคมนั้น การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมจะช่วยให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของประชาชนได้อย่างแท้จริง เพราะภาคประชาสังคมสามารถนำเสนอมุมมอง ข้อเสนอแนะ และความต้องการจากประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ คนพิการ เยาวชน ฯลฯ มาใช้ในการเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาเมืองได้ นอกจากนี้ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานทางวิชาการต่าง ๆ ได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะของไทย อีกทั้งยังร่วมพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดอบรม เพื่อเพิ่มทักษะให้บุคลากรของหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างกันด้วย (กรุงเทพธุรกิจ, 2565) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเมืองอัจฉริยะของไทย จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของเทคโนโลยีและนวัตกรรม

โดยสรุป การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจะช่วยให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และสอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยภาครัฐเป็นผู้กำหนดทิศทางและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการลงทุน ภาคเอกชนนำเสนอนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ และภาคประชาสังคมให้ข้อมูลย้อนกลับและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งความร่วมมือในลักษณะนี้จะช่วยให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะเป็นไปอย่างยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะ

การขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยการสานพลังจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีข้อเสนอที่สำคัญเพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ มีอยู่หลายประการ ซึ่งได้แก่

1. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยต้องมีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Deakin & Al Waer, 2011, pp. 134-135) ซึ่งการที่ภาครัฐมีนโยบายรวมถึงมาตรการที่ชัดเจนก็จะส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีความชัดเจนตามไปด้วย

2. ภาครัฐควรมีการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความร่วมมือ มีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือองค์กรกลางที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วน เพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดมสมอง และสร้างความร่วมมือในการดำเนินโครงการต่าง ๆ (Angelidou, 2014, pp. S8-S9) รวมทั้งส่งเสริมการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจและดำเนินโครงการ เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของชุมชน (Caragliu, Del Bo, & Nijkamp, 2011, pp. 77-78) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสและพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายทุกขั้นตอน

3. ภาครัฐควรสร้างแรงจูงใจและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การสนับสนุนด้านงบประมาณ หรือการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อดึงดูดให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและพัฒนานวัตกรรมสำหรับเมืองอัจฉริยะ (Batty et al., 2012, pp. 495-496) ซึ่งพันธมิตรภาคเอกชนนี้เป็นภาคส่วนที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะ

4. ภาครัฐควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเมืองอัจฉริยะให้กับประชาชนซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เกิดการยอมรับและการมีส่วนร่วมในระยะยาว พร้อมกับการพัฒนาบุคลากรและยกระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับเมืองอัจฉริยะให้แก่ทุกภาคส่วน เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hollands, 2008, pp. 311-313) ซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ทุกภาคส่วนนั้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืนต่อไป

บทสรุป

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรของเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและสร้างความยั่งยืนให้กับเมือง การขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยการสานพลังและประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยภาครัฐมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา ภาคเอกชนมีบทบาทในการลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ขณะที่ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบและวางแผน เพื่อให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างโปร่งใสและเปิดกว้างจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน โดยสรุปแล้ว การสานพลังร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนและผลักดันให้นโยบายเมืองอัจฉริยะประสบความสำเร็จเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริงและเกิดความยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรุงเทพธุรกิจ. (2565, ธันวาคม 20). ปั่นเมืองต้นแบบ ‘นนทบุรี’ ยกระดับศักยภาพการศึกษา-คุณภาพชีวิต. **กรุงเทพธุรกิจ**. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/education/1043859>
- กรุงเทพมหานคร. (2563). **Smart City Handbook: Bangkok-Interview Questions**. กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร.
- ฐานเศรษฐกิจ. (2566, พฤศจิกายน 20). AIS ชี้สร้าง “สมาร์ทซิตี้” ให้สำเร็จต้องตอบโจทย์ความต้องการประชาชน. **ฐานเศรษฐกิจ**. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/technology/technology/581396>
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564, เมษายน 5). “กรุงเทพฯ” นำเทคโนโลยีทางการเงินปั้น “ฉะเชิงเทรา” เป็น Smart City. **ประชาชาติธุรกิจออนไลน์**. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/finance/news-642825>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2563). รายงานสถานการณ์ การกระจายอำนาจ ประจำปี พ.ศ. 2562: บทสำรวจการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2564). การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะ. สืบค้นจาก <https://www.depa.or.th/th/smart-city-plan/smart-city-office>
- Albino, V., Berardi, U., & Dangelico, R.M. (2015). Smart cities: Definitions, dimensions, performance, and initiatives. **Journal of Urban Technology**, 22(1), pp. 3-21.
- Angelidou, M. (2014). Smart city policies: A spatial approach. **Cities**, 41, pp. S3-S11.
- Anthopoulos, L. (2015). Defining smart city architecture for sustainability. In **Proceedings of 14th Electronic Government and 7th Electronic Participation Conference (IFIP2015)**. (pp. 140–147). IOS Press.
- Anthopoulos, L., & Fitsilis, P. (2010). From Digital to Ubiquitous Cities: Defining a Common Architecture for Urban Development. In **Proceedings of the 2010 Sixth International Conference on Intelligent Environments**. (pp. 301-306). IEEE.
- Batty, M., Axhausen, K. W., Giannotti, F., Pozdnoukhov, A., Bazzani, A., Wachowicz, M., Ouzounis, G. & Portugali, Y. (2012). Smart cities of the future. **The European Physical Journal Special Topics**, 214(1), pp. 481-518.
- Bouzguenda, I., Alalouch, C., & Fava, N. (2019). Towards smart sustainable cities: A review of the role digital citizen participation could play in advancing social sustainability. **Sustainable Cities and Society**, 50, pp. 1-15.

- Caragliu, A., & Del Bo, C.F. (2019). Smart innovative cities: The impact of Smart City policies on urban innovation. **Technological Forecasting and Social Change**, 142, pp. 373-383.
- Caragliu, A., Del Bo, C., & Nijkamp, P. (2011). Smart cities in Europe. **Journal of Urban Technology**, 18(2), pp. 65-82.
- Cardullo, P., & Kitchin, R. (2019). Being a 'citizen' in the smart city: Up and down the scaffold of smart citizen participation in Dublin, Ireland. **GeoJournal**, 84, pp. 1-13.
- Chourabi, H., Nam, T., Walker, S., Gil-Garcia, J.R., Mellouli, S., Nahon, K., Pardo, T.A., & Scholl, H.J. (2012). Understanding smart cities: An integrative framework. In **Proceedings of the 45th Annual Hawaii International Conference on System Sciences**. (pp. 2289-2297). IEEE.
- Deakin, M., & Al Waer, H. (2011). From intelligent to smart cities. **Intelligent Buildings International**, 3(3), pp. 133-139.
- Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An integrative framework for collaborative governance. **Journal of Public Administration Research and Theory**, 22(1), pp. 1-29.
- Hollands, R.G. (2008). Will the real smart city please stand up? Intelligent, progressive or entrepreneurial?. **City**, 12(3), pp. 303-320.
- Lara, A.P., Moreira da Costa, E., Furlani, T.Z., & Yigitcanlar, T. (2016). Smartness that matters: Towards a comprehensive and human-centred characterisation of smart cities. **Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity**, 2(2), pp. 1-13.
- Lee, J.H., Hancock, M.G., & Hu, M.C. (2014). Towards an effective framework for building smart cities: Lessons from Seoul and San Francisco. **Technological Forecasting and Social Change**, 89, pp. 80-99.
- Lombardi, P., Giordano, S., Farouh, H., & Yousef, W. (2012). Modelling the smart city performance. **Innovation: The European Journal of Social Science Research**, 25(2), pp. 137-149.
- Meijer, A., & Bolívar, M.P.R. (2016). Governing the smart city: a review of the literature on smart urban governance. **International Review of Administrative Sciences**, 82(2), pp. 392-408.
- Mora, L., Deakin, M., & Reid, A. (2019). Strategic principles for smart city development: A multiple case study analysis of European best practices. **Technological Forecasting and Social Change**, 142, pp. 70-97.

- Nam, T., & Pardo, T.A. (2011). Conceptualizing smart city with dimensions of technology, people, and institutions. In **Proceedings of the 12th Annual International Digital Government Research Conference: Digital Government Innovation in Challenging Times**. (pp. 282-291). ACM.
- Pereira, G.V., Parycek, P., Falco, E., & Kleinhans, R. (2018). Smart governance in the context of smart cities: A literature review. **Information Polity**, 23(2), pp. 143-162.
- Trencher, G., & Karvonen, A. (2019). Stretching “smart”: advancing health and well-being through the smart city agenda. **Local Environment**, 24(7), pp. 610-627.
- Wang, K., Zhao, Y., Gangadhari, R.K., & Li, Z. (2021). Analyzing the Adoption Challenges of the Internet of Things (IoT) and Artificial Intelligence (AI) for Smart Cities in China. **Sustainability**, 13(19), pp. 1-35.
- Yigitcanlar, T., Kamruzzaman, M., Buys, L., Ioppolo, G., Sabatini-Marques, J., da Costa, E.M. & Yun, J.J. (2018). Understanding ‘smart cities’: Intertwining development drivers with desired outcomes in a multidimensional framework. **Cities**, 81, pp. 145-160.

การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำจากอัตลักษณ์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ: ระบำพระราชลัญจกร

The Creation of Thai Dance Performance in Rabam Show Representing of the Rajabhat University: “Rabam Pra Raj Cha Lanjakorn”

วันที่รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2567

สุนันtha เกตุเหล็ก¹

วันที่แก้ไขบทความ: 25 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 26 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

การแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำ เป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยรูปแบบหนึ่งที่มีความงดงามทั้งในด้านกระบวนท่ารำ เครื่องแต่งกาย และการแปรแถวที่หลากหลายทำให้เกิดสุนทรียะในการแสดง โดยการแสดงในรูปแบบระบำมีจุดมุ่งหมายอยู่หลายประการ ซึ่งการแสดงรูปแบบระบำที่สะท้อนอัตลักษณ์ขององค์กร เป็นรูปแบบหนึ่งที่บ่งชี้ลักษณะเฉพาะขององค์กรผ่านการสร้างสรรค์ในแต่ละองค์ประกอบของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้เป็นอย่างดี ดังการแสดงชุด ระบำพระราชลัญจกร ที่อาจารย์ ดร.สุนันtha เกตุเหล็ก ได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยนำความหมายของสีที่ปรากฏในตราสัญลักษณ์พระราชลัญจกร ได้แก่ สีน้ำเงินที่สื่อถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ สีเขียวที่สื่อถึงสถานที่ตั้งในแหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สีทองที่สื่อถึงความเจริญรุ่งเรืองทางภูมิปัญญา สีส้มที่สื่อถึงความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และสีขาวที่สื่อถึงความคิดอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์ มาออกแบบสร้างสรรค์ตามองค์ประกอบของการแสดง เช่น บทร้องได้ประพันธ์ในรูปแบบกลอนสุภาพ กระบวนท่ารำใช้การตีความหมายตามบทร้องผสมผสานกับจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ และแต่งกายแบบนางใน โดยยึดสีของเครื่องแต่งกายตามสีที่ปรากฏในตราสัญลักษณ์พระราชลัญจกรที่อยู่บนพื้นฐานของการรักษา สืบสาน และสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย

คำสำคัญ: การออกแบบ สร้างสรรค์ นาฏศิลป์ไทย รูปแบบระบำ

¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: sunantha.k@dru.ac.th

The Creation of Thai Dance Performance in Rabam Show Representing of the Rajabhat University: “Rabam Pra Raj Cha Lanjakorn”

Received: February 14, 2024

Sunantha Ketlek¹

Revised: April 25, 2024

Accepted: April 26, 2024

Abstract

The Rabam performance was a type of Thai dance performance that was artistic and beautiful in the dancing movements, costumes as well and various dancing deployments. The Rabam had its objectives, one of them was to illustrate the identity of the institute, indicating the particular character of the institute through the creation of each dancing element in Thai dance performance. According to the performance titled “Rabam Pra Raj Cha Lanjakorn” by Dr. Sunantha Ketlek, the performance was created to reflect the identity of Dhonburi Rajabhat University by referring to the colors on the Royal Seal. The blue color referred to the Royal Institute, the green color referred to the place located in plentiful nature, the gold color referred to the progress of intelligence, the orange color referred to the success of the local culture, and the white color referred to the purity of the sages. The researcher took all the meanings of the colors to create each dancing element, for example, the lyric was composed in the form of a Thai octameter poem, the dancing movements were designed from the meaning of the lyrics together with the researcher’s imagination and the costume of lady-court character was referring to the colors appeared on the Royal Seal. Finally, the researcher created the Thai dance performance for conservating, inheriting, and developing the art of Thai dance performance.

Keywords: Design, creation, Thai dance, Rabam

¹ Lecturer in Dance and Drama Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: sunantha.k@dru.ac.th

บทนำ

การแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำ เป็นการแสดงที่เป็นชุดเอกเทศ หรือปรากฏแทรกอยู่ใน การแสดงโขน ละคร มีรูปแบบของการแสดงที่น่าสนใจทั้งในด้านของเรื่องราว เครื่องแต่งกาย และกระบวน ท่ารำ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบของระบำขึ้นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแสดงในรูปแบบระบำที่สะท้อนอัตลักษณ์ขององค์กร แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะขององค์กรผ่าน การสื่อสารการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยการแสดงชุด ระบำพระราชลัญจกร เป็นผลงานสร้างสรรค์ทางด้าน นาฏศิลป์ที่ได้รับแรงบันดาลใจและแนวคิดมาจากการนำตราประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มาออกแบบสร้างสรรค์บนพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทยอนุรักษ์ที่ผสมผสานจินตนาการและความคิดของ ผู้สร้างสรรค์ผลงาน โดยคำนึงถึงการนำเสนออัตลักษณ์ที่มาพร้อมกับความงามในแต่ละองค์ประกอบเป็น สำคัญ

การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย

การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย เป็นการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นใหม่จากการนำองค์ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ มาบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ สร้างสรรค์และพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยมีแนวคิดใหม่จากแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน นำมาสู่กระบวนการออกแบบองค์ประกอบ การแสดง เช่น บทร้อง ทำนองเพลง กระบวนท่ารำ การแต่งกาย ดังที่ ฉันทนา เอี่ยมสกุล (2554, หน้า 38) ได้อธิบายเกี่ยวกับนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ไว้ว่า

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ หมายถึงการคิดประดิษฐ์ท่ารำ หรือการออกแบบท่ารำอาจจะเป็น การรำเดี่ยว หรือระบำหมู่ หรืออาจจะเป็นการร่ายรำของตัวละครที่เกิดจากการคิด ประดิษฐ์หรือออกแบบท่ารำ การประพันธ์เพลง การแต่งกายขึ้นมาใหม่ โดยอาจจะ ยังคงโครงสร้างแบบแผนเดิม เช่น ยังคงใช้ลีลาท่ารำของนาฏศิลป์ไทย หรืออาจจะ ผสมผสานกับลีลาท่าทางตามสำเนียงเพลงของภาษาอื่น ตามความเหมาะสมของชุด การแสดง โดยมีองค์ประกอบของฉาก แสง สี เสียง เพื่อให้การแสดงนั้นสมบูรณ์ดัง วัตถุประสงค์

การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำ จึงเป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ยึด โครงสร้างดั้งเดิมตามรูปแบบระบำที่แสดงพร้อมกันเป็นหมู่ โดยให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดกระบวน ท่ารำที่พร้อมเพรียงกัน สอดรับกับจังหวะและบทร้องในการแสดง มีการแปรแถวที่สวยงาม ผสมผสานกับ กระบวนท่ารำที่ได้ออกแบบสร้างสรรค์ขึ้นใหม่

การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยจากอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นาฏศิลป์ไทยเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่ใช้ศิลปะการแสดงเป็นตัวกลางในการสร้างการรับรู้ ให้กับผู้ชม และสะท้อนแนวคิดประเด็นสำคัญของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งการแสดงชุด ระบำ พระราชลัญจกร เป็นการออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำที่สะท้อนอัตลักษณ์ของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีด้วยการนำเสนอที่ปรากฏในตราสัญลักษณ์พระราชลัญจกรมาออกแบบสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ สมิตรา ศรีวิบูลย์ (2547, หน้า 57) ได้อธิบายเกี่ยวกับสื่อสัญลักษณ์ ไว้ว่า

สัจฉาว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ใช้เป็นตัวแทนองค์กรได้เป็นอย่างดี มักมีที่มาจากสีของ สัญลักษณ์ที่นักออกแบบสร้างให้เกิดการจดจำขึ้นในใจผู้บริโภค เช่น เมื่อนึกถึงน้ำมัน เชลล์เราจะมีได้นึกถึงเพียงแค่สัญลักษณ์รูปหอยเชลล์เท่านั้น แต่ยังมีถึงสีเหลืองและสีแดงที่ใช้กับสัญลักษณ์นั้นด้วย ดังนั้นในการวางระบบอัตลักษณ์ นักออกแบบจึงกำหนด สีอัตลักษณ์และโครงสีอื่น ๆ ที่ใช้ร่วมกับสีอัตลักษณ์นั้นขึ้นจำนวนหนึ่ง เพื่อให้การ ออกแบบมีความยืดหยุ่นได้บ้าง แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงไว้ซึ่งโครงสร้างอัตลักษณ์ เดียวกัน

การสร้างอัตลักษณ์ขององค์กรผ่านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย จึงเป็นการบ่งชี้ถึงลักษณะและ ภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี สร้างความรู้สึถึงพลังความยิ่งใหญ่ขององค์กรและประวัติความเป็นมาอัน น่ายกย่อง ซึ่งการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร ได้นำอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมาสะท้อน ภาพผ่านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยอย่างเป็นรูปธรรม

การออกแบบสร้างสรรค์การแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร

1. แนวคิดการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร

แนวคิดการแสดง เปรียบเสมือนเข็มทิศในการออกแบบองค์ประกอบของการแสดง เพื่อให้ องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น บทร้อง กระทบท่ารำ เครื่องแต่งกาย มีความสอดคล้องกลมกลืนเป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน โดยการวางแนวคิดของการแสดงระเบียบพระราชลัญจกรนั้น เป็นการออกแบบจากการ นำอัตลักษณ์ของสถาบันมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบ และสื่อสารเรื่องราวผ่านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ ไทยในรูปแบบระบำ

การแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร เป็นผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบ ระบำที่อาจารย์ ดร.สุนันทา เกตุเหล็ก ได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2557 โดยนำแนวคิดมาจากสีและ ความหมายของตราประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานนาม “ราชภัฏ” และตราประจำมหาวิทยาลัย ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการ สร้างสรรค์การแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร โดยยึดหลักแนวทางในการแสดงรูปแบบระบำที่สื่อถึง ความหมายของสีทั้ง 5 ที่ปรากฏในตราพระราชลัญจกร ได้แก่ สีน้ำเงิน สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว

+

ภาพที่ 1 “ตราพระราชลัญจกร” ตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ที่มา: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ม.ป.ป.

2. การออกแบบบทร้องทำนองเพลงและดนตรีในการแสดงชุด ระบายพระราชลัญจกร

การออกแบบบทร้องในการแสดงชุด ระบายพระราชลัญจกร มีแนวคิดในการออกแบบบทร้องที่สื่อถึงความหมายของสีต่าง ๆ ที่ปรากฏในตราพระราชลัญจกรทั้ง 5 สี โดยแต่ละสีมีความหมายดังต่อไปนี้

	สีน้ำเงิน	แทนค่าสถาบันพระมหากษัตริย์ผู้ให้กำเนิด และพระราชทานนาม “สถาบันราชภัฏ”
	สีเขียว	แทนแหล่งที่ตั้งของมหาวิทยาลัยซึ่งอยู่ในพื้นที่แหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม
	สีทอง	แทนความเจริญรุ่งเรืองทางภูมิปัญญา
	สีส้ม	แทนค่าความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
	สีขาว	แทนค่าความดีอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์แห่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ม.ป.ป.)

จากความหมายของสีที่ปรากฏในตราพระราชลัญจกรนำมาสู่การออกแบบเรียบเรียงบทร้องของการแสดง ในรูปแบบกลอนแปดทั้งหมด 7 บท โดยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร.พิมพ์วิภา บุรวัฒน์ เป็นผู้ประพันธ์บทร้อง ดังนี้

ปีพาทย์ทำเพลงร่ำระบำพรัดน

ร้องเพลงระบำพรัดน

ตราประจำราชภัฏจรัศคํา
เปรียบบณีสักสันพรณราย

เด่นสง่าสุดประเสริฐงามเฉิดฉาย
สื่อความหมายประดับไว้ในดวงตรา

ร้องเพลงลานนา

น้ำเงินงามสูงส่งองค์ราชัน
ราชภัฏแหล่งประสิทธิ์สรรพวิทยา
เชี่ยวชาญจิพรรณพทุกาพาสดชื่น
สิ่งแวดล้อมธรรมชาติพิลาสพิไล
ทองอุไรรุ่งโรจน์โชติสว่าง
จะไปแห่งไหนใดไม่มีทราวม
สัมผัสศิลปกรรมเลิศล้ำค่า

ทรงก่อเกื้อสถาบันอันล้ำค่า
กาลต่อมาคือมหาวิทยาลัย
ถิ่นร่มรื่นชอนอยากมาพักอาศัย
สุขกายใจในสถาบันอันงดงาม
แจ่มกระจ่างคือปัญญาพาเกรงขาม
ศิษย์เรื่อนามครูฝึกฝนจนเชี่ยวชาญ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยได้สืบสาน
จำเนียรกาลผ่านพ้นยังเรื่อนรอง
นำความคิดกว้างไกลให้ศิษย์ผอง
ถือลอบของไทยไม่สิ้นถิ่นคนดี
เป็นเครื่องหมายชี้ชัดแห่งศักดิ์ศรี
สมดังที่เป็นสมบัติประดับไทย

วัฒนธรรมมีมาแต่โบราณ
ชาวพิสุทธิดุจนักปราชญ์ประสาทวิซซ์
ได้พัฒนาชีวิตงามตามครรลอง
ตราพระราชทานลัญจกรสุนทรสวัสดิ์
เกียรติเกริกไกรด้วยความงามพร้อมความดี

ปีพาทย์ทำเพลงร่ำระบำพรัดน

จากบทร้องในการแสดง บทแรกเป็นการกล่าวถึงตราประจำราชภัฏที่มีคุณค่าและความสวยงาม ซึ่งในแต่ละสีมีความหมายที่แฝงไว้

บทที่สองกล่าวถึงสีน้ำเงินที่มีความหมายถึงพระมหากษัตริย์ที่ก่อให้เกิดสถาบันอันล้ำค่า เป็นแหล่งให้ความรู้ และพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยราชภัฏ”

บทที่สามกล่าวถึงสีเขียวที่มีความหมายถึงมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในแหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่นมีความสวยงาม ทำให้เกิดความสุขกายสุขใจในสถาบันการศึกษา

บทที่สี่กล่าวถึงสีทองที่มีความหมายถึงความเจริญรุ่งเรืองทางปัญญา ศิษย์มีชื่อเสียงด้วยการฝึกฝนจากครูจนเชี่ยวชาญ

บทที่ห้ากล่าวถึงสีส้มที่มีความหมายถึงความเลิศล้ำทางด้านศิลปกรรม ความรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

บทที่หกกล่าวถึงสีขาวมีความหมายถึงความดีอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์ที่พัฒนาชีวิตของตนตามครรลองทำให้ชื่อเสียงเลื่องลือ

บทที่เจ็ดกล่าวถึงตราพระราชลัญจกรที่เป็นเครื่องหมายแห่งศักดิ์ศรีที่พร้อมด้วยความงามและความดี

ในการออกแบบดนตรีที่ใช้ในการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกรนี้ ใช้วงดนตรีปีพาทย์เครื่องคู่ ในการบรรเลงประกอบการแสดง โดยใช้เพลงร่ำระบำพรัดนในการเข้า-ออกของผู้แสดง เพลงร้องใช้

เพลงระบำปรัตน์ในการเกริ่นนำและเพลงลานนาใช้ในการบรรยายความหมายของสี่แต่ละสี่ที่ปรากฏใน
ตราพระราชลัญจกร

3. การออกแบบกระบวนการทำในการแสดงชุด ระบำพระราชลัญจกร

การออกแบบกระบวนการทำในการแสดงชุด ระบำพระราชลัญจกรนี้ มีกระบวนการออกแบบ
ทำรำจากการตีความหมายตามบทร้องผสมผสานกับจินตนาการและประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์ผลงาน
โดยกำหนดการใช้ท่ารำตัวนางตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทยด้วยการนำท่าหลักและท่าเชื่อมมาเรียงร้อยด้วย
ความประณีต โดยสามารถแบ่งการออกแบบกระบวนการทำออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ การออกแบบกระบวนการทำ
ออก การออกแบบกระบวนการทำตามบทร้อง และการออกแบบกระบวนการทำเข้า

3.1 การออกแบบกระบวนการทำออก

การออกแบบกระบวนการทำออก ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบให้ผู้แสดงออกจากทางด้านซ้าย
และด้านขวาของเวที โดยใช้ลักษณะท่ารำเหมือนกันแต่ปฏิบัติท่าตรงกันข้าม ด้วยท่ารำมือซ้าย
จีบลอดแก้ว ระดับแง่ศिरະะ มือขวาจีบลอดแก้วส่งแขนไปด้านหลัง เมื่อมาถึงด้านหน้าเวทีจึงปฏิบัติท่ารำ
เหมือนกัน โดยเน้นความพร้อมเพรียงของการปฏิบัติท่ารำ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงในรูปแบบ
ระบำที่ทำให้เกิดความสวยงาม

3.2 การออกแบบกระบวนการทำตามบทร้อง

การออกแบบกระบวนการทำตามบทร้อง เป็นการออกแบบกระบวนการทำที่สื่อความหมาย
ตามบทร้อง โดยมีการแสดงกระบวนการทำ 2 แบบ ได้แก่ การรำพร้อมกัน และการให้ผู้แสดงออกมาแสดง
กระบวนการทำทีละสี่ด้วยการสลับกันออกมา โดยเรียงตามสี่ที่ปรากฏในบทร้องและให้ผู้แสดงสี่อื่นเป็น
กรอบด้านนอก หรือตั้งซุ้มด้วยท่าทางต่าง ๆ พร้อมกับการยึด-ยุบ ตามจังหวะเพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทร้อง “จะไปแห่งหนใด”

บทร้องดังกล่าว เป็นบทร้องที่กล่าวถึงความหมายของสี่ทอง ผู้แสดงสี่ทองด้านซ้าย
ปฏิบัติท่า มือซ้ายจีบคว่ำ งอแขนข้างลำตัว มือขวาหงายมือ งอแขนข้างลำตัว จากนั้นมือซ้ายหมุนข้อมือ
แล้วพลิกหงายมือ งอแขนข้างลำตัว มือขวาพลิกตั้งมือ แขนตั้งระดับไหล่ ถอนเท้าขวา ก้าวเท้าซ้ายมา
ด้านหน้า แล้วย่นเท้าไปทางด้านขวา ศิระะเอียงจากขวาไปซ้าย ผู้แสดงสี่ทองด้านขวาปฏิบัติท่ารำ
ตรงกันข้าม จากนั้นปฏิบัติซ้ำในท่าตรงกันข้ามอีกครั้งหนึ่ง และผู้แสดงสี่อื่นตั้งซุ้มด้วยท่าทางต่าง ๆ กัน

บทร้อง “แห่งศักดิ์ศรี”

บทร้องดังกล่าว เป็นบทร้องที่หมายถึงเกียรติศักดิ์ โดยผู้แสดงทั้งหมดปฏิบัติท่ารำพร้อม
กัน มือซ้ายจีบหงายด้านหน้า ระดับปาก มือขวาตั้งวงบน จากนั้นมือซ้ายม้วนมือออกตั้งวงด้านหน้า ระดับ
ปาก มือขวาหมุนข้อมือตั้งวงบัวบาน ก้าวเท้าขวา กระดกเท้าซ้าย ศิระะเอียงจากซ้ายไปขวา

นอกจากนี้การออกแบบกระบวนการทำตามบทร้อง ยังมีการใช้สัญลักษณ์ของการ
จีบลอดแก้วแทนการกล่าวถึงตราประจำมหาวิทยาลัย และสี่ต่าง ๆ โดยจะมีการใช้มือจีบลอดแก้วเป็นหลักใน
การออกแบบท่ารำ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสูงค่า และเชิดชูตราประจำมหาวิทยาลัยดังนี้

บทร้อง “ตราประจำราชภัฏ”

บทร้องดังกล่าว เป็นบทร้องที่กล่าวถึงตราประจำราชภัฏ โดยผู้แสดงทั้งหมดปฏิบัติท่ารำ
พร้อมกัน มือขวาจีบลอดแก้ว คว่ำมือด้านหน้าระดับอก จากนั้นเคลื่อนมือจีบลอดแก้วขึ้นระดับแง่ศิระะะ

มือซ้ายจีบล่อแก้ว ส่งแขนไปด้านหลัง ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า แล้วเขย่งส้นเท้าทั้งสองขึ้น ศีรษะเอียงซ้าย ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสูงค่าด้วยการยกมือจีบล่อแก้วขึ้นสูง

บทร้อง “น้ำเงินาม” “เขียวจี้” “ทองอุไร” “ส้มสไล” และ “ขาวพิสุทธิ์”

บทร้องดังกล่าว เป็นบทร้องที่กล่าวถึงสีแต่ละสี โดยผู้แสดงด้านซ้ายใช้มือขวาจีบล่อแก้ว ระดับแง่ศีรษะ มือซ้ายจีบล่อแก้วส่งแขนไปด้านหลัง ผู้แสดงด้านขวาใช้มือซ้ายจีบล่อแก้ว ระดับแง่ศีรษะ มือขวาจีบล่อแก้วส่งแขนไปด้านหลัง

บทร้อง “ลัญจกร”

บทร้องดังกล่าว เป็นบทร้องที่กล่าวถึงตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัย โดยผู้แสดงทั้งหมดปฏิบัติท่ารำพร้อมกัน มือทั้งสองหงายมือจีบล่อแก้ว ระดับอก จากนั้นเคลื่อนมือออกด้านข้างลำตัว ตั้งมือจีบล่อแก้ว ระดับวงกลาง

3.3 การออกแบบกระบวนท่าเข้า

การออกแบบกระบวนท่าเข้า ผู้แสดงทั้งหมดปฏิบัติท่ารำเหมือนกันด้วยท่ารำมือซ้ายจีบล่อแก้ว ระดับแง่ศีรษะ มือขวาจีบล่อแก้วส่งแขนไปด้านหลัง โดยปฏิบัติสลับข้างกัน ในขณะที่เคลื่อนที่ตามกันในลักษณะเลขแปดแนวนอน แล้วเคลื่อนที่เข้าเวทีทางด้านซ้ายของเวที

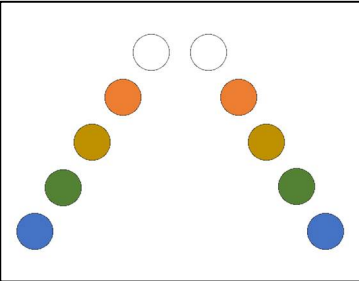
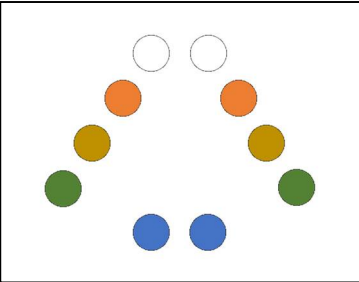
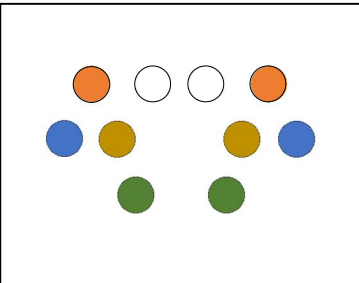

ภาพที่ 2 ภาพการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร
ที่มา: สุนันtha เกตุเหล็ก

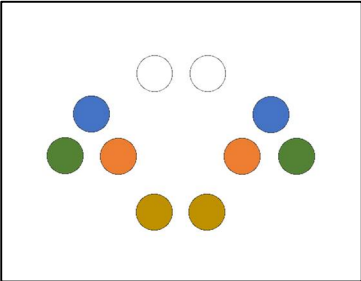
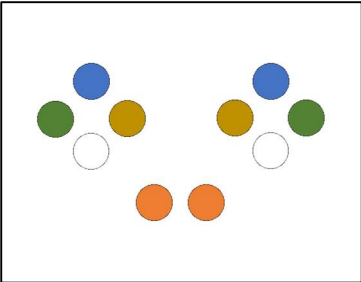
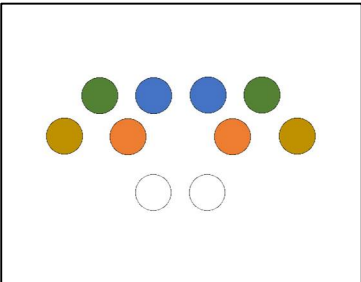
4. การออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร

การแสดงในรูปแบบระเบียบ เป็นการแสดงที่ใช้จำนวนผู้แสดงหลายคนทำให้การออกแบบพื้นที่ในการแสดงสามารถออกแบบการเคลื่อนที่แปรแถวได้หลากหลาย เพื่อให้เกิดความน่าสนใจชวนให้ติดตาม โดยการออกแบบการใช้พื้นที่ในการแสดงชุดระเบียบพระราชลัญจกร คำนึงถึงความสิ้นเปลืองเนื่องจากการเคลื่อนที่ และความหมายของบทร้องในการแสดงเป็นสำคัญ ซึ่งมีตัวอย่างการออกแบบการใช้พื้นที่ดังนี้

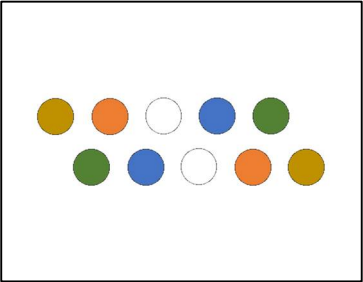
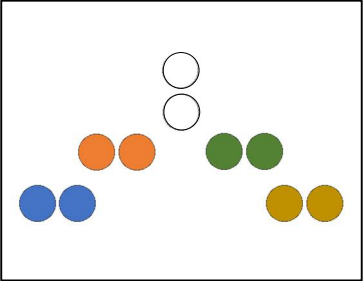
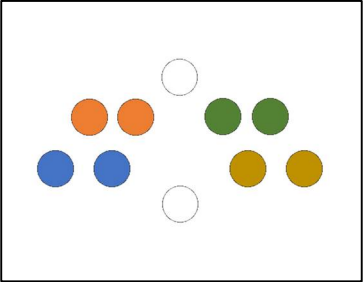
ตารางที่ 1 การออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระเบียบพระราชบัญญัติ

เนื้อเพลง	คำอธิบายการใช้พื้นที่	รูปแบบการใช้พื้นที่
ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำ ระบำพันรัตน์	นักแสดงออกจากทางด้านขวาและซ้ายของเวที มายิ่งตำแหน่งในลักษณะแฉวงวิหังโดยเรียงลำดับในลักษณะคู่สี่เริ่มต้นจากด้านหน้าเวทีได้แก่ สีน้ำเงิน สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว การออกแบบตำแหน่งนี้ คำนึงถึงการออกแบบตำแหน่งให้สมดุลแบบสมมาตร	
น้ำเงินงาม	นักแสดงสีน้ำเงินเคลื่อนที่มาตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที โดยสีอื่น ๆ อยู่ในตำแหน่งลักษณะแฉวงวิหัง โดยเรียงลำดับในลักษณะคู่สี่เริ่มต้นจากด้านหน้าเวทีได้แก่ สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว การออกแบบตำแหน่งนี้ แสดงให้เห็นถึงการเน้นผู้แสดงสีน้ำเงิน ซึ่งสอดคล้องกับบทร้องที่กล่าวถึงสีน้ำเงิน โดยใช้ตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที ในการกระตุ้นความสนใจของผู้ชม	
เขียวขจี	นักแสดงสีเขียวเคลื่อนที่มาตำแหน่งตรงกลางด้านหลังสีเขียว ในลักษณะของการกระจายไปตำแหน่งต่าง ๆ ของเวทีในลักษณะสมดุลแบบสมมาตร การออกแบบตำแหน่งนี้ มีการปรับตำแหน่งทางด้านหลังเพื่อนำติดตามและแสดงให้เห็นถึงการเน้นผู้แสดงสีเขียว ซึ่งสอดคล้องกับบทร้องที่กล่าวถึงสีเขียว โดยใช้ตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที ในการกระตุ้นความสนใจของผู้ชม	

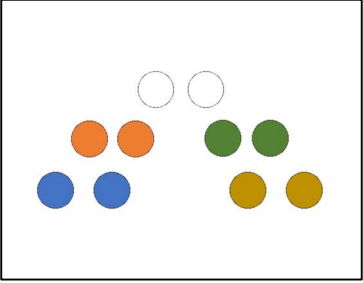
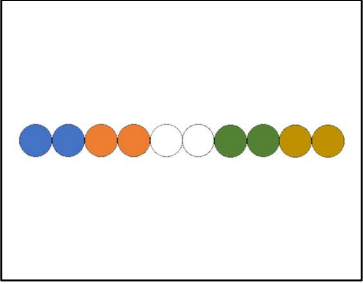
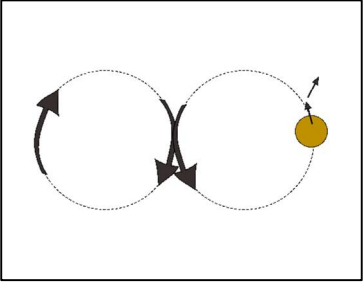
ตารางที่ 1 การออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระเบียบราชสัญลักษณ์ (ต่อ)

เนื้อเพลง	คำอธิบายการใช้พื้นที่	รูปแบบการใช้พื้นที่
ทองอุไร	นักแสดงสีทองเคลื่อนที่มาตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที โดยสีอื่น ๆ อยู่ในตำแหน่งด้านหลังสีทอง ในลักษณะของการกระจายไปตำแหน่งต่าง ๆ ของเวทีในลักษณะสมดุลแบบสมมาตร การออกแบบตำแหน่งนี้ มีการปรับตำแหน่งทางด้านหลังเพื่อให้หน้าติดตามและแสดงให้เห็นถึงการเน้นผู้แสดงสีทอง ซึ่งสอดคล้องกับบทร้องที่กล่าวถึงสีทอง โดยใช้ตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที ในการกระตุ้นความสนใจของผู้ชม	
ส้มสดใส	นักแสดงสีส้มเคลื่อนที่มาตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที โดยสีอื่น ๆ อยู่ในตำแหน่งด้านหลังสีส้ม ในลักษณะของการกระจายไปตำแหน่งต่าง ๆ ของเวทีในลักษณะสมดุลแบบสมมาตร การออกแบบตำแหน่งนี้ มีการปรับตำแหน่งทางด้านหลังเพื่อให้หน้าติดตามและแสดงให้เห็นถึงการเน้นผู้แสดงสีส้ม ซึ่งสอดคล้องกับบทร้องที่กล่าวถึงสีส้ม โดยใช้ตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที ในการกระตุ้นความสนใจของผู้ชม	
ขาวพิสุทธิ์	นักแสดงสีขาวเคลื่อนที่มาตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที โดยสีอื่น ๆ อยู่ในตำแหน่งด้านหลังสีขาว ในลักษณะของการกระจายไปตำแหน่งต่าง ๆ ของเวทีในลักษณะสมดุลแบบสมมาตร การออกแบบตำแหน่งนี้ มีการปรับตำแหน่งทางด้านหลังเพื่อให้หน้าติดตามและแสดงให้เห็นถึงการเน้นผู้แสดงสีขาว ซึ่งสอดคล้องกับบทร้องที่กล่าวถึงสีขาว โดยใช้ตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที ในการกระตุ้นความสนใจของผู้ชม	

ตารางที่ 1 การออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระบายพระราชลัญจกร (ต่อ)

เนื้อเพลง	คำอธิบายการใช้พื้นที่	รูปแบบการใช้พื้นที่
สุนทรสวัสด์	นักแสดงทั้ง 10 คน อยู่ในตำแหน่งแถวหน้า กระดาน 2 แถว แบบแถวฟันปลา โดยให้แต่ละแถวมีสีไม่ซ้ำกัน การออกแบบตำแหน่งนี้ เป็นการแปรแถว เพื่อให้เกิดความสวยงามและให้ทุกสีมีความโดดเด่นเท่าเทียมกัน จากการใช้ระดับแถวเดียวกัน	
เป็นสมบัติ	นักแสดงทั้ง 10 คน อยู่ในตำแหน่งแถววิหยาในลักษณะคู่กัน โดยเรียงลำดับเป็นคู่สี การออกแบบตำแหน่งนี้ อยู่ในช่วงท้ายของการแสดง จึงออกแบบให้เป็นลักษณะการตั้งข่ม โดยกำหนดให้ทางด้านซ้ายและด้านขวามีจำนวนผู้แสดงเท่ากัน เพื่อให้เกิดความสมดุล	
เกียรติเกริกไกร	นักแสดงเคลื่อนที่มาตำแหน่งแถววิหยาในลักษณะคู่กัน โดยเรียงลำดับจากตำแหน่งด้านหน้าทางด้านขวาของเวที ได้แก่ สีน้ำเงิน สีส้ม และตำแหน่งด้านหน้าทางด้านซ้ายของเวที ได้แก่ สีทอง สีเขียว โดยนักแสดงสีขาวหนึ่งคนอยู่ตำแหน่งตรงกลาง ด้านหน้าของเวที และนักแสดงสีขาวอีกหนึ่งคนอยู่ตำแหน่งตรงกลาง ด้านหลังของเวที การออกแบบตำแหน่งนี้ ได้ออกแบบการเคลื่อนที่ในลักษณะเส้นเฉียงที่เคลื่อนที่ไปตำแหน่งด้านซ้ายและด้านขวา โดยมีจุดตัดในตำแหน่งกลางเวที เพื่อให้การเคลื่อนที่นั้นมีลักษณะเป็นเส้น	

ตารางที่ 1 การออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระบายพระราชลัญจกร (ต่อ)

เนื้อเพลง	คำอธิบายการใช้พื้นที่	รูปแบบการใช้พื้นที่
ด้วยความงาม	นักแสดงเคลื่อนที่มาตำแหน่งแถววิหิงายในลักษณะคู่กัน โดยเรียงลำดับเป็นคู่สี การออกแบบตำแหน่งนี้ ได้ออกแบบให้ทางด้านซ้ายและด้านขวามีจำนวนผู้แสดงเท่ากัน เพื่อให้เกิดความสมดุล และไม่ซ้ำกับแถววิหิงายในช่วงต้นของการแสดง	
ปีพาทย์ทำเพลงรัว ระบำปรัตน์	นักแสดงทั้ง 10 คน อยู่ในตำแหน่งแถวหน้ากระดาน โดยเรียงตามคู่สี การออกแบบตำแหน่งนี้ แสดงให้เห็นถึงความมั่นคง หนักแน่น แสดงถึงความยิ่งใหญ่ และกระตุ้นความสนใจของผู้ชม ด้วยการให้ผู้แสดงทั้งหมดเคลื่อนที่มาด้านหน้าเข้าหาผู้ชม	
ปีพาทย์ทำเพลงรัว ระบำปรัตน์	นักแสดงทั้ง 10 คน เคลื่อนที่ตามกันเป็นเลขแปดแนวนอน โดยเรียงตามสี ได้แก่ สีทอง สีเขียว สีขาว สีส้ม และสีน้ำเงิน และวิ่งเข้าโรงทางด้านซ้ายของเวที การออกแบบตำแหน่งนี้ สื่อให้เห็นถึงการเดินทางที่ยาวนานและมั่นคงของราชภัฏ อีกทั้งยังคำนึงถึงจารีตทางการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่ให้ผู้แสดงเข้าเวทีทางด้านซ้ายของเวที	

จากการออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระบายพระราชลัญจกร แสดงให้เห็นถึงการใช้พื้นที่จากการเคลื่อนที่ การจัดวางตำแหน่งในการแสดงที่หลากหลายและสัมพันธ์กับบทร้องของการแสดง โดยเน้นตำแหน่งตรงกลาง ด้านหน้าเวทีเป็นสำคัญ ซึ่งเห็นได้จากการออกแบบตำแหน่งในบทร้องที่กล่าวถึงสีใดสีนั้นจะเคลื่อนที่มาในตำแหน่งตรงกลาง ด้านหน้าเวที และสีอื่น ๆ อยู่ด้านหลังในตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดมิติและสร้างความโดดเด่นให้กับสีที่อยู่ด้านหน้า เนื่องจากเป็นจุดที่ดึงดูดสายตาของผู้ชมมากกว่าจุดอื่น ๆ และออกแบบตำแหน่งของนักแสดงที่อยู่ด้านหลังด้วยการยึดหลักให้ตำแหน่งทั้งด้านซ้ายและด้านขวามีความสมดุลแบบสมมาตร ไม่เน้นหนักไปที่ข้างใดข้างหนึ่ง โดยมีการเคลื่อนที่สลับสับเปลี่ยนเคลื่อนที่ไปตำแหน่งต่าง ๆ บนเวที เช่น แถวตัววี แถวสลับฟันปลา แถวหน้ากระดาน โดยคำนึงถึงการ

เคลื่อนไหวที่เป็นลายเส้นให้มีความลื่นไหลต่อเนื่องไม่จุกจิกจนเกินไปและมีการเล่นระดับสูงต่ำเพื่อให้เกิดความสวยงาม

5. การออกแบบเครื่องแต่งกายในการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร

การออกแบบเครื่องแต่งกายในการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการแสดงที่บ่งบอกแนวคิดของการแสดง โดยคำนึงถึงการสื่อความหมายที่สอดคล้องกับแนวคิดของการแสดงในการนำเสนอความหมายของสีทั้ง 5 ที่ปรากฏในตราพระราชลัญจกร ได้แก่ สีน้ำเงิน สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว ผู้สร้างสรรค์จึงนำสีทั้ง 5 มาเป็นหลักในการออกแบบสีของเครื่องแต่งกาย ด้วยการแต่งกายแบบนางใน ห่มสไบเฉียง สีน้ำเงิน สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว แล้วห่มทับด้วยผ้ากรองทอง และนุ่งผ้าหน้านางตามสีที่ห่มสไบ โดยกำหนดให้ผู้แสดงแต่งกายสีละ 2 คน รวมใส่เครื่องประดับทองเกล้าผมเป็นมวยกลางศีรษะ ใส่เกี้ยวครึ่งซีก ประดับดอกไม้ตามสีของชุดเครื่องแต่งกาย เพื่อความสวยงามและสอดคล้องกับแนวคิดของการแสดง

ภาพที่ 3 ภาพการแต่งกายการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร
ที่มา: สุนันทา เกตุเหล็ก

จากการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระเบียบจากอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นการนำองค์ความรู้พื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทยมาพัฒนาต่อยอดสู่การสร้างสรรคในองค์ประกอบต่าง ๆ ของศิลปะการแสดง ซึ่งก่อให้เกิดการแสดงชุดใหม่อันเป็นศิลปวัฒนธรรมที่งดงามที่สุดเท่าที่เนื้อหาของการแนะนำ ประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัย อีกทั้งยังสามารถนำแนวคิดและหลักการในการออกแบบมาใช้ในการจัดการเรียนสอนได้

บทสรุป

การออกแบบสร้างสรรคนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระเบียบจากอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ: ระเบียบพระราชลัญจกรนี้ เป็นการนำอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏจากสีที่ปรากฏในตราพระราชลัญจกรทั้ง 5 สี ได้แก่ สีน้ำเงิน สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว มาสู่แนวคิดของการสร้างสรรคผลงาน

ทางด้านนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำ โดยได้ประพันธ์บทร้องขึ้นใหม่ พร้อมทั้งออกแบบกระบวนท่ารำ และองค์ประกอบอื่น ๆ โดยผู้สร้างสรรค์มุ่งเน้นการนำเสนออัตลักษณ์ขององค์กรผ่านศิลปะการแสดง ทางด้านนาฏศิลป์ไทย อันจะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยบนพื้นฐาน ของการรักษา สืบสาน และต่อยอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำจากอัตลักษณ์ของสถาบัน เป็นช่องทาง หนึ่งในการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยที่สะท้อนตัวตนผ่านศิลปะการแสดงได้อย่างเป็นรูปธรรม อันเป็น การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยได้อีกช่องทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

- ฉันทนา เอี่ยมสกุล. (2554). ศิลปะการออกแบบท่ารำ (นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์). กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (ม.ป.ป.). ความหมายของสีในตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. สืบค้นจาก <https://dru1.dru.ac.th/badge/>
- สมิตรา ศรีวิบูลย์. (2547). การออกแบบอัตลักษณ์: Corporate Identity. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

รายละเอียดการส่งบทความจัดพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจัดทำวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยเปิดรับผลงานวิชาการประเภท บทความวิจัย บทความวิชาการ สำหรับการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่า จะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน และบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะมีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) และกองบรรณาธิการ

รูปแบบการเขียนบทความ

1. บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน โดยมีจำนวนหน้าของเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ภาษาจีนใช้ตัวอักษร Simsun
2. ข้อปฏิบัติการพิมพ์แต่ละหัวข้อ/ส่วนประกอบ

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1.	ขนาดเล่มวารสาร	เล่มวารสารมีขนาด <u>18.7 x 26 เซนติเมตร หัวกระดาษ 2 เซนติเมตร ท้ายกระดาษ 1.5 เซนติเมตร ก้นซ้าย 2 เซนติเมตร ก้นขวา 1.5 เซนติเมตร</u>
2.	ชื่อบทความ	ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ <u>ขนาดตัวอักษร 24 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 20 พอยท์ ชนิดหนา</u> ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ
3.	ชื่อผู้เขียนบทความ	<u>ระบุชื่อผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) ทุกคนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ</u> ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ไว้ชิดด้านขวาหน้ากระดาษ
4.	สังกัดผู้เขียนบทความ	<u>ระบุวุฒิการศึกษา ชื่อสถาบันการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงาน e-mail</u> ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 8 พอยท์ ไว้ที่เชิงอรรถท้ายหน้า

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
5.	บทคัดย่อ	บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความยาวไม่เกิน 300 คำ และมี 1 ย่อหน้าเท่านั้น
6.	คำสำคัญ	ระบุคำสำคัญ 3-6 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไว้ท้ายบทคัดย่อ
7.	เนื้อหา	- หัวข้อใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดหนา วางไว้ชิดขอบซ้ายส่วนรายละเอียดใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ธรรมดา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดธรรมดา - การเขียนบทความแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้ - บทความวิจัย ประกอบด้วย - บทนำ - วัตถุประสงค์การวิจัย - สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) - วิธีดำเนินการวิจัย - ประชากร - เครื่องมือ - การเก็บรวบรวมข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล - สรุปและอภิปรายผลการวิจัย - ข้อเสนอแนะจากการวิจัย - บรรณานุกรม - บทความวิชาการ ประกอบด้วย - บทนำ - เนื้อเรื่อง - บทสรุป - บรรณานุกรม
8.	ตารางและกราฟ (ถ้ามี)	ตารางที่แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล
9.	รูปภาพ	รูปภาพประกอบให้ส่งต้นฉบับเป็นภาพถ่ายหรือสไลด์ที่มีความคมชัด และส่งจัดไฟล์รูปภาพเป็นนามสกุล JPEG, PNG

รูปแบบเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาและบรรณานุกรม

1. การอ้างอิง

การอ้างอิงเป็นการนำข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานในการสนับสนุน และระบุที่มาของเนื้อหาที่นำมาอ้างอิงอย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (in-text citation)

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาใช้ระบบนาม-ปี ซึ่งระบุแหล่งที่มาของเนื้อหาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องโดยใส่วงเล็บแทรกในส่วนต้นประโยค ท้ายประโยค หรือในเนื้อหา โดยการอ้างอิงแทรกในเนื้อหานี้จะปรากฏด้วยในส่วนท้ายเล่ม (บรรณานุกรม) โดยในกรณีที่คุณเขียนเป็นชาวต่างประเทศให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล และตามด้วยชื่อย่อ

1.2 การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (footnote citation)

การอ้างอิงแบบเชิงอรรถให้ใช้เฉพาะเชิงอรรถขยายความเท่านั้น โดยการอ้างอิงแบบการขยายความเนื้อหา เป็นส่วนที่ช่วยเพิ่มเติม หรือขยายความข้อมูลโดยการบอกถึงแหล่งที่มาไม่ควรซับซ้อน ควรเขียนเป็นประโยคสั้น ๆ กระชับและเข้าใจง่าย ซึ่งหากมีความยาวมากเกินไปควรนำไปใช้อ้างอิงแทรกในเนื้อหา

2. บรรณานุกรมหรือเอกสารอ้างอิง

การเขียนบรรณานุกรมหรือเอกสารอ้างอิงเป็นการรวบรวมเพื่อระบุถึงแหล่งที่มาและเป็นการแสดงจริยธรรมทางวิชาการของผู้เขียน รวมทั้งใช้ในการติดตามข้อมูลต่อหากมีผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อ ดังนั้นวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงได้กำหนดการอ้างอิงและบรรณานุกรมเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกันทั้งฉบับ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงและบรรณานุกรม APA 6th

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

1. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname,/Year,/pp.)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24-31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24-31)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24-27, 31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24-27, 31)
Adam (2010)	(Adam, 2010)
Adam (2010, p. 14)	(Adam, 2010, p. 14)
Adam (2010, pp. 14-18)	(Adam, 2010, pp. 14-18)
Adam (2010, pp. 14, 18-20)	(Adam, 2010, pp. 14, 18-20)

2. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 2 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1/and/Surname 2/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1/&/Surname 2,/Year,/pp.)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45-50)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45-50)
Drucker and Keegan (2009)	(Drucker & Keegan, 2009)
Drucker and Keegan (2009, p. 156)	(Drucker & Keegan, 2009, p. 156)
Drucker and Keegan (2009, pp. 156-159)	(Drucker & Keegan, 2009, pp. 156-159)

3. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 3 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1,/2,/and/3/(Year, pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1,/2,/&/3,/Year,/pp.)
คมศร เมธิกุล, นัสดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553)	(คมศร เมธิกุล, นัสดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553)
คมศร เมธิกุล, นัสดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553, หน้า 16-22)	(คมศร เมธิกุล, นัสดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553, หน้า 16-22)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992, pp. 23-25)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992, pp. 23-25)

4. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 4-5 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/.../และคนที่ 5/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1,/.../and/Surname 5,(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/...และคนที่ 5,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1,/.../&/Surname 5,/Year,/pp.)
กมลศรี สมใจ, ธาธิณี บุญญสิทธิ, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข็มจิรา และจิราพร จรแก้ว (2555, หน้า 187-193)	(กมลศรี สมใจ, ธาธิณี บุญญสิทธิ, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข็มจิรา และจิราพร จรแก้ว, 2555, หน้า 187-193)
Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, and Santum (2005, pp. 35-38)	(Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, & Santum, 2005, pp. 35-38)

5. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 6 คน หรือมากกว่า

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1/et al./(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1/et al.,/Year,/pp.)
ศรีสุภา รัตนา และคณะ (2550, หน้า 9-21)	(ศรีสุภา รัตนา และคณะ, 2550, หน้า 9-21)
Green et al. (2009, pp. 44-47)	(Green et al., 2009, pp. 44-47)

6. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งใช้นามแฝง

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อนามแฝง/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อนามแฝง,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
ทมยันตี (2540, หน้า 49-53)	(ทมยันตี, 2540, หน้า 49-53)
Omega (2002, p. 51)	(Omega, 2002, p. 51)

7. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งมีบรรดาศักดิ์ ยศ หรือฐานันดรศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ บรรดาศักดิ์ ยศ/ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (บรรดาศักดิ์ ยศ/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พล.ต. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2524, หน้า 14-15)	(พล.ต. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2524, หน้า 14-15)
คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต (2525, หน้า 9)	(คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต, 2525, หน้า 9)

8. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อสมณศักดิ์/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อสมณศักดิ์,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (2552, หน้า 8-12)	(พระพรหมมิ่งคลาจารย์, 2552, หน้า 8-12)

9. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งหรือชื่อบรรณาธิการ

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ “ชื่อบทความ”/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (“ชื่อบทความ”/,ปีที่พิมพ์,/หน้า)
“สหรัฐอเมริกา กับเวียดนาม” (2530, หน้า 3)	(“สหรัฐอเมริกา กับเวียดนาม”, 2530, หน้า 3)
“Instruction in Junior” (1987, pp. 57-58)	(“Instruction in Junior”, 1987, pp. 57-58)

10. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ม.ป.ป./หน้า) Surname/(n.d./pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ม.ป.ป./หน้า) (Surname,/n.d./,pp.)
คมทวน คันธนู (ม.ป.ป., หน้า 18)	(คมทวน คันธนู, ม.ป.ป., หน้า 18)
Daly (n.d., pp. 25-26)	(Daly, n.d., pp. 25-26)

11. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากการสัมภาษณ์หรือการติดต่อส่วนตัว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) Name/(personal communication,/M/D,/Y)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) (Name,/personal communication,/M/D,/Y)
ยุพิน เตชะมณี (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)
ยุพิน เตชะมณี (การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 19 พฤษภาคม 2557)
C.M. Nyamboga (personal communication, March 19, 2006)	(C.M. Nyamboga, personal communication, March 19, 2006)

12. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากข้อมูลที่ถูกอ้างถึงในเอกสารอื่น

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname/(as cited in/Surname,/Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล/อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname/as cited in/Surname,/Year,/pp.)
กุลธิดา ท่วมสุข (อ้างถึงใน อุษณีย์ ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)	(กุลธิดา ท่วมสุข อ้างถึงใน อุษณีย์ ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)
Miller (อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)	(Miller อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)
Maslow (as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)	(Maslow as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)

บรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)/ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.
	สุทธิดี ชัดติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2554). แบบแผนการวิจัยและสถิติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง.
	ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 . (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
	Wonnacott, T.H., & Wonnacott, R.J. (1969). Introductory Statistics . (5 th ed.). Singapore: John Wiley and Sons.
	American Library Association. (1963). Let's Read Together: Books for Family Enjoyment . Chicago: American Library Association.
บทความในหนังสือรวมเรื่อง	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก./ Ed./ Eds.)/ ชื่อหนังสือ/ (หน้า/ เลขหน้า)/ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.
	จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์. (2548). ศิลปกรรมในพระพุทธศาสนา. ใน สุวรรณี สันต์ธนะวานิช (บ.ก.). ศาสนศิลป์ในชุมชนธนบุรี (หน้า 69-90). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
	ทัศนากา หาดูพล และรุ่งฟ้า ธิโนทัย. (2548). การจัดการในงานวิเคราะห์สารสนเทศ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์สารสนเทศ (หน่วยที่ 8). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
	Druxman, R. (2003). Designing Opportunities for Learning. in Norton, P., & Wiberg K.M. (Eds.). Teaching with Technology (pp. 17-41). Canada, OT: Thomson Wadsworth.
บทความในวารสาร	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร,/ ปีที่(ฉบับที่)/ หน้า/ เลขหน้า.
	วัฒน์ จุฑะวิภาต. (2556). ผ้าทอกับชีวิตคนไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี , 6(2), หน้า 103-126.
	Carter, J.S., Corra, M., Carter, S.K., & McCrosky, R. (2014). The Impact of Place? A Reassessment of the Importance of the South in Affecting Beliefs about Racial Inequality. The Social Science Journal , 51(1), pp. 12-20.

หนังสือแปล	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่งดั้งเดิม./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือฉบับแปล./ แปลจาก/ ชื่อเรื่องเดิม/ โดย/ ชื่อผู้แปล./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
	เจมส์ อาร์. โดตี. (2562). เราทุกคนล้วนมีร้านเวทมนตร์อยู่ในใจ. แปลจาก Into the Magic Shop โดย นที สาครยุทธเดช. กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊คส์.
รายงานการวิจัย	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่องานวิจัย./ สถานที่พิมพ์./ หน่วยงาน.
	วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนามาตรฐานอาหารแปรรูปจากเห็ดนางฟ้าอำเภอยะสมุทเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, สถาบันวิจัยและพัฒนา.
	Hassen, N. (2013). A Literature Review: The Neurological Effects of a Spinal Manipulable Therapy. USA, MA: Harvard University.
เอกสารรายงานการประชุมทางวิชาการ	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ/ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก./ Ed./ Eds.) (ถ้ามี)./ ชื่อการประชุม./ (หน้า/ เลขหน้า)./ สถานที่พิมพ์./ หน่วยงาน.
	ธวัชพล คงน้อย, ศกร คุณวุฒิฤทธิธิน, ธนาทิพย์ สุวรรณโสภี และอภิญา หิรัญวงษ์. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและคุณภาพน้ำเชื้อพ่อพันธุ์โคนมที่เลี้ยงดูในเขตภาคกลางของประเทศไทย ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 47: สาขาสัตว. (หน้า 182-190). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
	Nyamboga, C.M., & PrapatPawinan. (2001). Copyright and Right of Digital Information: Challenges to Information Professionals. In H.K. Kual & E. Ramma Reddy (Eds.), Library and Information Networking: NACLIN 2001. (pp. 408-420). Delhi: Developing Library Network.
วิทยานิพนธ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์/ ปริญญาโท/ สรรนิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์/ การศึกษาค้นคว้าอิสระ) ชื่อปริญญา/ สาขาวิชา./ ชื่อมหาวิทยาลัย.
	อัศรพล นิยมลรัตน์. (2554). แบบจำลองการจัดการความรู้สำหรับการปมเพาะธุรกิจในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
	PrapatPawinan. (2005). Appropriate Tree Species and Techniques for Direct Seeding for Forest Restoration in Chiang Mai and Lamphun Provinces. Unpublished Master's Thesis, Chiangmai University.

บทความในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์/เดือน/วันที่ (ถ้ามี))/ชื่อบทความ/ชื่อนิตยสารหรือชื่อหนังสือพิมพ์/ ปีที่/หน้า/เลขหน้า.
	ส้มโอมี้อ. (2558, มีนาคม). อาหารบำรุงสมอง. กุลสตรี , 20, หน้า 37-40.
	ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2560, พฤศจิกายน 8). อนาคตจีน-อเมริกา. เดลินิวส์ , หน้า 6.
	Kington, J. (2005, December 23). East Timor's Search for Justice. Bangkok Post , p. 12.
คำสั่ง ประกาศ หนังสือสั่งการ	
รูปแบบ	ชื่อหน่วยงานเจ้าของเอกสาร/(ปี/เดือน/วันที่)/ชื่อคำสั่งหรือชื่อเอกสาร,/เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).
	มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2551, เมษายน 22). ระเบียบมหาวิทยาลัยรามคำแหงว่าด้วย ความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2551.
ราชกิจจานุเบกษา	
รูปแบบ	ชื่อกฎหมาย/(ปี/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา,/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/เลขหน้าที่ใช้อ้างอิง.
	ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (2542, 12 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา . เล่มที่ 116 ตอนพิเศษ 79 ง, หน้า 17-18.
เอกสารโบราณ	
รูปแบบ	ชื่อเรื่อง/[ประเภทของเอกสาร]/(ปีที่สร้าง)/ลักษณะเส้นหรือรายละเอียดของเอกสาร (ถ้ามี)/ ชื่อหน่วยงานที่เป็นเจ้าของ,/เลขที่เอกสาร.
	กฎกระทรวงกลาโหมให้แก่พระยานครศรีธรรมราช จ.ศ. 1173 [กระดานเพลา]. (จ.ศ. 1173). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นดินสอ. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 15 หมวดจดหมายเหตุ กท.ร.2.
	ความทรงจำเรื่องกรุงเก่าเสียแล้วเจ้าตากมาตั้งเมืองธนบุรี [หนังสือสมุดไทยดำ]. (จ.ศ. 1129). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นขาว. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 28 หมวดจดหมายเหตุ ธบ.
พระไตรปิฎก	
รูปแบบ	ชื่อพระไตรปิฎก/เล่มที่/(ปีที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	สุดตขุ. ขุททกปาฐธมมปทคถา สุตตนิปาตา เล่มที่ 25. (2537). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
เอกสารอิเล็กทรอนิกส์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต)/ชื่อเรื่อง/สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบน อินเทอร์เน็ต
	มณิรัตน์ ก้องไสตร์. (2555). หอยหลอด. สืบค้นจาก http://www.nicaonline.com/articles3/site/view_article.asp?idarticle=11
	Blood, R. (2000). A History and Perspective. Rebecca's Pocket . Retrieved from http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ.ชื่อวารสาร/ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./หน้า/เลขหน้า./สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
	ธีระ รุ่งธีระ. (2552). การศึกษาปัญหาการออกเสียงภาษาฝรั่งเศสของผู้เรียนชาวไทย. วารสารสงขลานครินทร์ , 13(1), หน้า 857-869. สืบค้นจาก http://www.tci-thaijo.org/index.php
	Crane, G. (2006). What do You do with a Million Books? D-Lib Magazine , 12(3), Retrieved from http://www.dlib.org/dlib/03crane.html
จดหมายข่าวออนไลน์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์./เดือน/วันที่)./ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสารหรือชื่อหนังสือพิมพ์./ สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
	ทีมข่าวภูมิภาค. (2553, มกราคม 14). รุกอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมกว่า 200 ไร่. ไทยรัฐออนไลน์ . สืบค้นจาก http://www.thairath.co.th/content/region/58641
คลิปวิดีโอจากยูทูบ	
รูปแบบ	ชื่อ Username./ (ปี./เดือน/วันที่)./ชื่อเรื่องคลิปวิดีโอ/[Video File]./สืบค้นจาก URL
	โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์. (2561, พฤศจิกายน). 3 แสบ “เคน-เต้ย” ควงแขน แม่ทัพหมดเปลือก!กองละครมีเพียงรัก [Video File]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=ewRga15
	GEICO Insurance. (2013, May 22). GEICO Hump Day Camel Commercial-Happier than a Camel on Wednesday [Video File]. Retrieved from http://youtu.be/kWBhP0EQ

***** สามารถส่งบทความออนไลน์ได้ที่ *****

https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru